

Sehrimiz MANKARBI

ŞEHİRİMİZ HAKKARI

YAZARLAR

1 ve 2. ÜNİTELER

Ömer Faruk EVİRGEN

Jülide ÖZKAN

Melike VELİOĞLU

3, 4 ve 5. ÜNİTELER

Edip Serdar AÇAR

Aşkın DEMİR

Bu materyalin ilk 2 (iki) ünitesinin metin içeriği Temel Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından oluşturulan komisyon tarafından hazırlanmıştır.

ŞEHİRİMİZ HAKKARI

KATKI SAĞLAYANLAR

1 ve 2. ÜNİTELER

Dr. Necdet SUBAŞI
Dr. Hasan TAŞÇI
Dr. Yaşar YEŞİLYURT
Mehmet GÜMÜŞ
Vedat SÖYLEYİCİ
Muhammed Esat ŞENGÜL
İbrahim YASAK
Hasan Tahsin YAZICI

GÖRSEL TASARIM

1 ve 2. ÜNİTELER

Aşkın DEMİR
Edip Serdar AÇAR

3, 4 ve 5. ÜNİTELER

Emin NOYAN
Sait EDİŞ

GÖRSEL TASARIM

3, 4 ve 5. ÜNİTELER

Aşkın DEMİR
Edip Serdar AÇAR

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilal!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celal?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helal...
Hakkıdır, hakk'a tapan, milletimin istiklal!

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın afakını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
'Medeniyet!' dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma, sakın.
Siper et gövdeni, dursun bu hayasızca akın.
Doğacaktır sana vadedtiği günler hakkın...
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri 'toprak!' diyerek geçme, tanı:
Düşün altında binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da, bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şuheda fışkıracak toprağı sıksan, şuheda!
Canı, cananı, bütün varımı alsın da hüda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden, ilahi, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne namahrem eli.
Bu ezanlar-ki şahadetleri dinin temeli,
Ebedi yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerihamdan, ilahi, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-i mücerred gibi yerden naşım;
O zaman yükselerek arsa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilal!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helal.
Ebediyen sana yok, ırkıma yok izmihlal:
Hakkıdır, hür yaşamış, bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır, hakk'a tapan, milletimin istiklal!

Mehmet Akif ERSOY

ATATÜRK'ÜN GENÇLİĞE HİTABESİ

Ey Türk Gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet, muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin, en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek, dâhilî ve haricî bedhahların olacaktır. Bir gün, İstiklâl ve Cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şerâitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerâit, çok namüsaît bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve Cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın, bütün kaleleri zaptedilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şerâitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dahilinde, iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlilerin siyasi emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr ü zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerâit içinde dahi, vazifen; Türk İstiklâl ve Cumhuriyetini kurtarmaktır! Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur!

Mustafa Kemal ATATÜRK

İÇİNDEKİLER

1. ÜNİTE

ŞEHİRLERİN HİKAYESİ

Birlikte Yaşamın Gerekliliği.....	11
Şehri Tanıyoruz	14
Şehir ve Medeniyet	18
Şehirle İlişkimiz	22

2. ÜNİTE

ŞEHİRDE YAŞAM

Şehir ve Sosyal Yaşam	27
Medeni Yaşantının Gerekleri	31
Şehrin Fırsatları ve Riskleri	33
Engelsiz Yaşam	40
Şehirdeki Diğer Canlılar	43

3. ÜNİTE

ŞEHİRİMİ TANIYORUM

Şehrimin Coğrafi Konumu ve Özellikleri	47
İklimim ve Bitkilerim	51
Doğanın Yaşantıma Etkisi	53
Şehrimin Nüfus Yapısı	56
Hakkaride Afetler	61
Geçmişten Günümüze Yönetim	66
Şehrimin Tarihi	72
Benzerliklerimiz ve Farklılıklarımız	80

4.

ÜNİTE

ŞEHİRİM ÇALIŞIYOR

Şehirimde Çalışıyorum	88
Şehrime Özgü Üretim Alanları.....	97
Keşfedilmeyi Bekliyorum	102
Şehrimin Ulaşım İmkanlarını Tanıyorum.....	108

5.

ÜNİTE

ŞEHİRİMDE BEN

Şehirimde Kültür ve Sanat	112
Kültürel ve Tarihi Mekanlarımız	119
Şehirimde Yetişen Şahsiyetler	124
Şehirimde Kültür	131
Yemeklerimiz	135
El Sanatları	138
Çocuk Oyunları	141
Hakkari'de Müzik	146
Birlik ve Beraberlik Günlerimiz	152
Şehrimin İmkanları	156
Şehirimde Geleneksel ve Güncel Sporlar	164

KAYNAKÇA

ŞEHİRLERİN HİKAYESİ

1. Ünite

BİRLİKTE YAŞAMANIN GEREKLİLİĞİ

Bir yolcu gemisi aniden kopan bir fırtınanın etkisi ile parçalanır ve dalgalar geminin içindeki yolculardan birini sürükleyerek adaya kadar götürür. Yolcu kendisi ile birlikte kıyıya sürüklenen sandıklardaki yiyecek ve çeşitli eşyalarla hayatta kalma mücadelesi verir. Yolcu günler geçtikçe yaşadıklarını sandığın birinde çıkan deftere not eder. Şimdi onun yazdığı notlara göz atalım.

Kendime Geldikten sonra adayı baştan sona do-laştım. Hiçbir insana rastlamadım. Galiba Uzun bir süre bu ıssız adada tek başıma yaşamak zo-

Geminin karaya vuran enkazından kurtarabil-diğim eşyaları toplayarak küçük bir mağarayı barınabileceğim şekilde düzenledim.

Adada en büyük sorun vahşi hayvanlar. Bu hay-vanlardan korunmak için mağaranın girişini büyük ağaç dalları ile kapattım.

Gemi enkazından kurtarabildiğim yiyeceği saklamak için bir depo inşa ettim.

Adanın içlerine giderek çeşitli meyveler topladım. Bu Meyveleri kışın da yiyebilmek için kuruttum.

Adaya sürüklenen yolcu birçok sorunla tek başına mücadele etmek zorunda kalmış. Kendi yaşamımızı düşünelim. Bir gün içinde nelere ihtiyaç duyuyoruz? Bu ihtiyaçları tek başımıza mı yoksa birilerinin desteği ile mi karşılıyoruz?

Pek çok insanın katkısıyla sütüm içmeye hazır.

Peki ya öyle olmasaydı?

Terziler olmasaydı kıyafetlerimi nasıl dikerdim?

Arkadaşarımla ne kadar çok şey paylaşıp eğlenceli vakit geçiriyorum.

Ya onlar olmasaydı?

Bu yollar yapılmısaydı, araba ya da şoför olmasaydı okula nasıl ulaşırdım?

Öğretmenim olmasa bu kadar bilgiyi nasıl öğrenirdim?

Günlük yaşamımızı sağlıklı şekilde sürdürmek için birçok şeye ihtiyaç duyarız. Yemek yemek, giyinmek, barınmak, eğitim görmek ve çevremizle iletişim kurmak bu ihtiyaçlarımızdan yalnızca birkaçıdır. Tüm bu ihtiyaçlarımızı tek başımıza karşılamamız mümkün değildir. Bu nedenle topluluk hâlinde yaşarız. Yaşadığımız yer bir köy olabileceği gibi bir şehir de olabilir. Nerede yaşarsak yaşayalım her zaman bir iş bölümü ve iş birliği içindeyiz.

Gün içerisinde ulaşımımızı sağlayan şoförler, okulda eğitim aldığımız öğretmenler iş bölümü içinde ihtiyaçlarımızı karşılayanlardan birkaçıdır. O hâlde iş bölümü yaparak ihtiyaçlarımızı kolaylıkla karşılayabiliriz.

Toplumsal yaşamın temelini kişiler arası iletişim oluşturur. Yaşamımız boyunca ailemiz, arkadaş, akraba ve komşularımız başta olmak üzere toplum ile iletişim hâlinde oluruz. Sosyal çevremizi oluşturan insanlarla sağlıklı ilişki kurmak için doğru bir iletişim kurmak gerekir. Bu iletişim karşılıklı sevgi ve saygıya dayalı olmalıdır. Böyle bir iletişim bizlere yardımlaşma ve dayanışma duygularını aşılar. Böylece çevremizdeki insanların sorunlarına duyarlı bireyler olarak mutluluklarını ve üzüntülerini paylaşıyoruz.

ŞEHİRİ TANIYORUZ

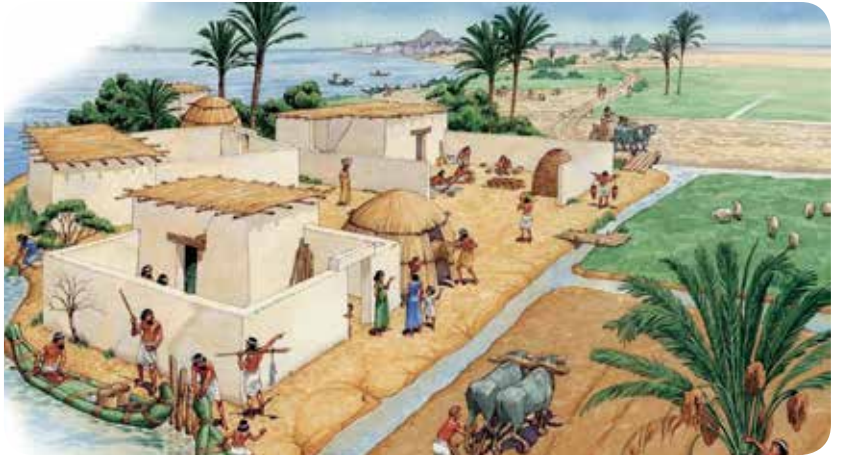
"Tarih öncesi dönemlerde insanlar yaşamlarını nasıl sürdürüyorlardı? Hiç düşündünüz mü?"

Şimdi geçmişe bir yolculuk yapalım ve bu sorunun cevabıyla birlikte insanların yerleşik yaşama nasıl geçtiğini ve bu yerlerin şehir hâline nasıl geldiğini öğrenelim.

Günümüzden yaklaşık 12.000 yıl öncesine kadar insanlar yaşamlarını göçebe olarak sürdürüyorlardı. Yiyecek bulmak için sürekli yer değiştiriyor, hayvanları avlayarak ve bitkileri toplayarak karınlarını doyuruyorlardı. Mağaralarda ya da geçici barınaklarda yaşıyorlardı. Sonra yaşamlarını tamamen değiştirecek bir gelişme yaşandı. İnsanlar tarım yapmaya başladılar ve vahşi hayvanları evcilleştirdiler. Çiftçilik yapmaya başlayan insanlar ekinlerine ve hayvanlarına bakmak için yerleşik yaşama geçtiler. Yerleşim yeri olarak nehir kenarlarındaki düz ve verimli arazileri seçtiler. Böylece arazilerini kolayca sulayabildiler. Kendilerinin ve hayvanlarının su ihtiyacını karşılayabildiler.

Tarım ve hayvancılıkla birlikte besin kaynaklarının artması nüfusun da artmasını sağladı. Nüfus artışıyla birlikte bu ilk yerleşim yerleri köylere dönüştü. Köylerde yaşayan insanlar ihtiyaçlarından fazla ürün elde ettiler. Kendilerini ve ürünlerini saldırılardan korumak için köylerin etrafını çevirdiler. Fazla ürünleri diğer köylerde yaşayanlara sattılar. O köylerdeki insanlardan da kendi ihtiyaç duydukları ürünleri aldılar. Böylece ticaret hayatını başlattılar.

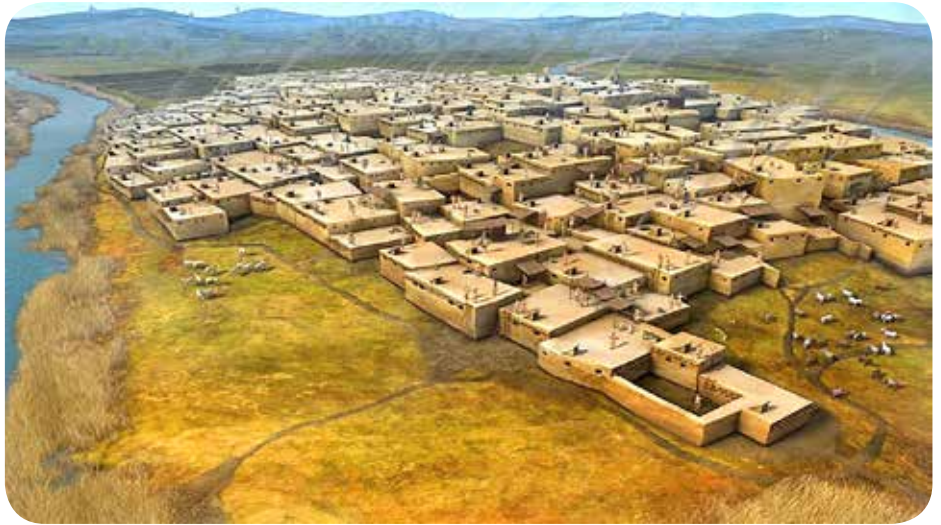

İşte bu şekilde ortaya çıkan köylerden bazıları zaman içinde o kadar büyüdü ki köy olmaktan çıkarak şehir hâlini aldı. Şehir olarak nitelendirilebilecek ilk büyük yerleşim yerlerinden biri de ülkemizde Konya'da yer alan Çatalhöyük'tür. Çatalhöyük günümüzden yaklaşık 9.000 yıl önce 10.000'e yakın nüfusa sahip büyük bir şehirdi.

ÇATALHÖYÜK

Çatalhöyük gibi ilk şehirler genellikle su kaynaklarında, verimli ovalarda, ulaşım yolları üzerinde, güvenlik açısından savunması kolay yerlerde kuruldu. Kalabalık nüfusun ihtiyaçlarının karşılanması için şehirde fırıncılık, kasaplık, demircilik, marangozluk, terzilik gibi meslekler ortaya çıktı. Zaman içinde büyüyen şehirlerin belirli bir düzen içinde yönetilebilmesi, dış saldırılardan korunabilmesi gibi ihtiyaçlar yönetim birimlerinin kurulmasını sağladı. Böylece kral ya da meclis tarafından yönetilen şehirler doğdu. Şehirler barınma, güvenlik, eğitim, sağlık gibi insani ihtiyaçların en uygun şekilde karşılanabileceği yerler hâline geldi.

Türkiye, Irak, Hindistan ve Mısır yeryüzünde en eski şehirlerin kurulduğu bölgelerdir. İlk Çağ'da kurulan şehirlerde evler, ibadethaneler, idari yapılar, dükkânlar, pazar yerleri şehri meydana getiren başlıca unsurlardır.

HİNDİSTAN

MISIR

IRAK

Geçmiş çağlarda kurulan şehirlerin bazıları büyüyüp modernleşerek günümüzde de varlığını sürdürmektedir. Buna karşılık Truva, Efes, Hattuşa gibi ülkemizdeki pek çok şehir deprem, sel ve benzeri doğal afetler, salgın hastalık ve savaş nedeniyle yıkılmış ve yok olmuştur. Günümüzde bu şehirlerin olduğu bölgelerde yapılan arkeolojik çalışmalar o şehre ait birçok eserin gün yüzüne çıkmasını sağlamaktadır.

Günümüzde şehirler artık eski çağlardaki görüntüsünden çok farklıdır. Teknolojik gelişmeler ve ulaşımın kolaylaşması yeryüzünde şehirlerin kurulmasına imkân sağlamıştır. 19. yüzyılda Sanayi Devrimi ile fabrikaların yaygınlaşmaya başlaması şehir nüfusunun giderek artmasına neden olmuştur. Dünya nüfusunun büyük bölümü şehirlerde yaşamaktadır.

Ekonomik ve sosyal açıdan gelişmiş şehirler giderek daha fazla göç almaktadır. Deniz, hava, kara veya demir yoluyla insanların kolayca ulaşabildikleri şehirler ekonomik olarak da ön plana çıkmaktadır.

Kocaeli, Gaziantep, Bursa bu şehirlere örnek olarak gösterilebilir. Tarihi geçmişi itibariyle köklü bir medeniyete ev sahipliği yapan ve güçlü devletlerin başkenti olan şehirler ilgi odağı olan şehirlerdir. İstanbul, Konya gibi şehirler bu özellikleriyle ülkemizde ön plana çıkmaktadır. Bu şehirlerdeki tarihî yapılar ve sanat eserleri turizm açısından da insanların ilgisini çekmektedir.

KONYA

ANTALYA

Denizi, ormanları, gölleri gibi doğal güzellikleriyle insanların hem yerleşmek hem de tatil yapmak istediği pek çok şehir de bulunmaktadır. Antalya, Bolu, Nevşehir gibi şehirler bu özellikleriyle ülkemizde sayılabilecek pek çok şehirden yalnızca birkaçıdır.

Şehirler kırsal kesimlere göre nüfusun yoğun; eğitim, sağlık, sanat gibi hizmetlerin yaygın olduğu yerlerdir. Şehirlerde yapılar genellikle çok katlıdır. Sanayi faaliyetleri ve hizmet sektörü gelişmiştir. Kültür, sanat ve eğlence için birçok sosyal mekân bulunmaktadır. Altyapı ve ulaşım hizmetleri planlıdır. Şehirler iş bölümünün hâkim olduğu planlı bir yönetime sahiptir. Okul, hastane, yol, çarşı, pazar, ibadethane, sinema, tiyatro, park, müze, kütüphane ve fabrika şehri meydana getiren fiziki unsurlardır. Şehir bu özellikleriyle belirli bir mekânı ifade etmektedir. İnsan, yaşadığı bu mekânı yani şehri düzenler ve şekillendirir.

**Bir Avuç Toprakta
Dünya Mirası**

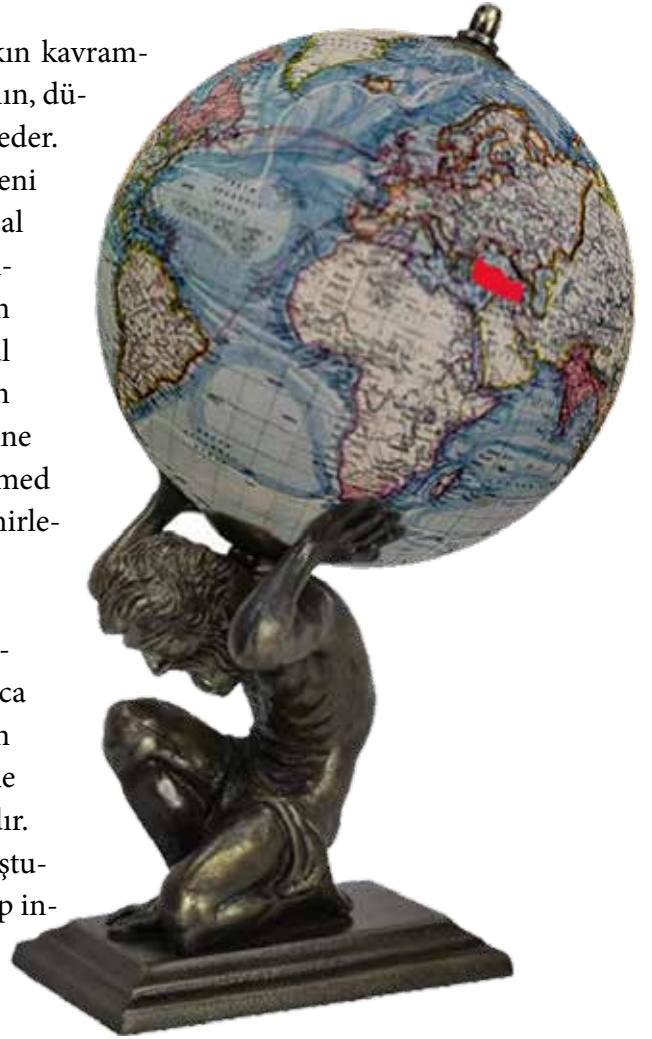
İnsan öncelikle bir mekânı yaşanabilir bir yer olarak seçer. Daha sonra buranın çevre düzenlemesini, alt yapısını yapar. Çünkü şehirler insan eliyle yapılan ve geliştirilen yerlerdir. İnsan ve şehir birbirini tamamlar ve etkiler. Biri olmadan diğeri olmaz. Mekâna anlam ve değer katan insanın kendisidir. Terk edilmiş şehirler bunu bize en iyi şekilde anlatır. Örneğin Muğla'nın Fethiye ilçesinde yer alan Kayaköy, burada yaşayan Rumlar'ın Yunanistan'a göç etmesiyle terk edilmiş bir yerleşim yeri hâline gelmiştir.

ŞEHİR VE MEDENİYET

“Medeniyet” ve “şehir”, anlam açısından birbirine yakın kavramlardır. “Medeniyet”; bir toplumun maddi ve manevi varlıklarının, düşünce, sanat, bilim ve teknoloji ürünlerinin tamamını ifade eder. Medeniyet, gelişmişliği ifade eder. Medeniyet kelimesinin kökeni Arapçada şehir anlamına gelen ve kökleri İslam dininin kutsal şehirlerinden biri olan Medine şehrine dayanmaktadır. Medine, peygamberimiz Hz. Muhammed döneminde zamanının sosyal ve kültürel bakımdan en ileri şehirlerinden biri kabul ediliyordu. kelimesinin kökeni Arapçada şehir anlamına gelen ve kökleri İslam dininin kutsal şehirlerinden biri olan Medine şehrine dayanmaktadır. Medine, peygamberimiz Hz. Muhammed döneminde zamanının sosyal ve kültürel bakımdan en ileri şehirlerinden biri kabul ediliyordu.

Büyüme, nüfusun artışı ve bina sayısındaki artış şehirleşme için yeterli değildir. Şehirler adalet ve hukuk anlayışı ayrıca karşılıklı saygı üzerine kurulur. Şehri oluşturan tüm insanların bu kurallara uyması gerekmektedir. Şehirler bu özellikleri ile farklılıkları buluşturan, insanları bir araya getiren mekânlardır. Günümüzde kültür ve ticaretin, bilim ve tekniğin zirvesini oluşturan şehirler farklı özelliklere ve farklı kültürel birikimlere sahip insanların kendilerini ifade etmelerine imkân vermektedir.

Şehir, bir medeniyetin etkisinin en çok hissedildiği ve özelliklerinin yaşandığı yerdir. Her bir medeniyet, kurduğu şehirlerle kendini ifade eder. Şehir ve medeniyet arasındaki ilişki, karşılıklıdır. Hem medeniyetler şehirleri hem de şehirler medeniyetleri etkiler. Şehirler, şehri meydana getiren anlayışın sahibi olan medeniyetin bir sonucu olarak kurulur.

Bununla birlikte şehirlerin doğası ve içindeki insanı şekillendirme özellikleri medeniyetin şekillenmesine de etki etmektedir. Şehirler sadece yerleşim yeri değildir. Medeniyetler tarihi, bir bakıma şehirlerin tarihidir. Çünkü şehirler, bir toplumun medeniyet anlayışının şekillendiği mekânlardır.

KURTUBA(CORDOBA)

Fenikeliler tarafından bugünkü İspanya'da kurulmuştur. Müslümanların İspanya'ya gelişiyle Endülüs Emevi Devleti'nin başkenti olmuştur. Bu dönemde Avrupa'nın en önemli eğitim, bilim, kültür ve sanat merkezidir. Burada açılan medreselerde dünyanın farklı bölgelerinden, farklı inançlara mensup dünyaca ünlü bilim insanları yetişmiştir. Kurtuba, döneminin en iyi eğitim veren okullarına ev sahipliği yapmıştır. Ayrıca ilk ışıklandırılan şehir olan Kurtuba, Avrupada ilk üniversitesi olan şehirdir. Burada yapılan bilimsel çalışmalar Avrupada Rönesans'ın ortaya çıkmasına katkıda bulunmuştur. Endülüs Emevi Devleti Dönemi'nde yapılan El Hamra Sarayı ve Kurtuba Ulu Camii bu şehirde bulunmaktadır.

PARİS

MÖ 3. yüzyılda Seine (Sen) Nehri etrafına kurulmuş olan Paris, Notre Dame (Notır Dam) Katedrali'nin yapılmasıyla Fransa'nın merkezi hâline gelmiştir. Sanayi Devrimi sonrası hızla göç alan şehirde Sorbonne (Sorbon) Üniversitesi'nin kuruluşu Paris şehrini bir bilim merkezi hâline getirmiştir. Paris, bütün Avrupa'ya hatta dünyaya yeni siyasi fikirlerin yayılmasında öncülük etmiştir. 1789 Fransız İhtilali, 1830 ve 1848 işçi devrimlerinin yaşandığı devrimler şehridir. Bilim, kültür, sanat alanlarında dünyanın önde gelen merkezlerinden biridir. Modanın da başkenti olarak anılan Paris, turistlerin en çok ziyaret ettiği şehirlerdendir.

Notre Dame Katedrali

MEDİNE

“Medine”, kültür tarihinde şehrin, şehirliliğin, kültür ve medeniyetin çıkış yeri anlamlarına gelmektedir. Eski adı “Yesrip” olan Medine, günümüzde Suudi Arabistan'ın önemli şehirlerinden biridir. Peygamberimiz Hz. Muhammed ve Mekkeli Müslümanlar, 622 yılında Medine'ye hicret etmişlerdir. Hicret, İslam tarihi için olduğu kadar Medine şehri içinde dönüm noktası olmuştur. Mescid-i Nebevi'nin şehrin merkezine yapılması, yollarının buraya kolay ulaşılabilir şekilde tasarlanması, merkezinde caminin bulunduğu şehirlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Hicretten sonra yeni bir siyasi ve hukuki yapı oluşturulmuştur. Sosyal, askerî ve ekonomik yapılanma gerçekleştirilmiş ve Medine yeni kurulan İslam Devleti'nin başkenti olmuştur. Şehir; açılan eğitim merkezleri, camileri ve sosyal yaşamı ile sonraki İslam şehirlerine model olmuştur. Peygamberimizin kabrinin burada olması nedeniyle Medine, her yıl milyonlarca Müslüman tarafından ziyaret edilmektedir.

İSTANBUL

İstanbul'da MÖ 5000'li yıllarda ilk yerleşimlerin kurulduğu tahmin edilmektedir. İstanbul; Roma, Bizans ve Osmanlı devletlerine başkentlik yapmıştır. Avrupa ile Asya kıtalarının kesiştiği bir noktada yer alır. Yüzyıllar boyu çeşitli din, dil ve ırktan insanların bir arada yaşadığı bir şehir olan İstanbul, tarihi boyunca farklı kültürlerle ev sahipliği yapmıştır.

Osmanlı Devleti'nin bilim, sanat ve kültür alanlarında gelişmesi ile beraber İstanbul bir çekim merkezi medreselerde dersler vermiştir. Padişahların tanıdığı haklar sayesinde farklı medeniyetlerden insanlar burada yaşamışlardır. Cami, sinagog, kilise gibi farklı inançlara yönelik ibadethaneler İstanbul'da yan yana bulunmaktadır.

İstanbul; Roma, Bizans ve Osmanlı devletlerine başkentlik yapmıştır.”

ŞEHİRLE İLİŞKİMİZ

Şehirle insan arasında karşılıklı bir ilişki söz konusudur. Önce insanlar kendi duygu ve düşüncelerine uygun şehirler kurarlar. Sonra şehirler, kurulmalarında etkili olan duygu ve düşünceleri gelecek nesillere aktararak insanları etkiler. Belki de bu nedenle insanları tanımak istediğimizde ilk sorduğumuz sorulardan biri “Nerelisin?”dir. Sanki aynı şehirde yaşayanlar bir uzlaşma içindedir.

Alışkanlıkları, davranışları ve yaşam biçimleri benzerdir. Çünkü insanlar yaşadıkları şehirlerin kültürel dokusundan etkilendikleri gibi ekonomik, sosyal yapısından ve ikliminden de etkilenmektedir. Buldukları ortamın imkânlarından yararlanarak hayatlarını sürdüren insanlar, o çevrenin hayat standardıyla yetişir.

İnsanın şehirle ilişkisinin başladığı ve bittiği yer, evdir. Evinden dışarıya adım attığında şehirle ilişki kurmaya başlayan insan, evine döndüğünde o ilişkiye bir süreliğine ara vermiş olur.

Şehirle kurulan ilişkiler çok farklıdır. İnsan, şehrin mimari yapısıyla olduğu kadar işlevleriyle de ilişki içindedir. Şehrin mekânları olan

sokaklar, meydanlar, parklar, alışveriş mekânları, kamusal alanlar ve ibadet mekânları farklı anlam ve boyutlarıyla şehirde yaşayanları etkiler. Eğitim, ticaret, ibadet, sosyalleşme, rekreasyon, sağlık, çalışma, spor ve daha birçok farklı faaliyet şehirle şehirli arasındaki ilişkilerin önemli bir kısmını oluşturmaktadır.

Evimizden çıktığımızda şehirle ilk iletişimimiz sokak ile başlar. Sokaklar her şehirde farklı karaktere sahiptir. Dar, geniş, kıvrımlı, dik yokuşlu, taşlı ya da denize açılan sokaklar... Sokakların yapısını şehrin yer şekilleri ve iklimi kadar insanların yaşam tarzı da belirler. Sokaklar bizi şehre ulaştırır. Bu görevinin yanı sıra sokaklar mahallenin ortak kullanım alanlarıdır. Komşuluk ilişkileri burada gerçekleşir. "Bizim sokak" ifadesiyle şehir ilk kez burada sahiplenilir. Önce sokakla sonra da sokaktakilerle iletişim kurulur.

Evden veya apartmandan çıkıldığında sokakta karşılaşılan insanlarla selamlaşmak, onlara hatırlarını sormak iletişimi başlatır. Pencere önünde oturan ve dışarıyı izleyen birini tanımıyor olsak da selamlaşmak, hem onu hem bizi mutlu edecek hem de sokağı sahiplenmemizi sağlayacaktır. Böylece sokak bizim için güvenli bir alan hâline gelecektir.

Sokağı geçip şehrin merkezine doğru ilerlediğimizde bizi genellikle bir çarşı karşılar. Çarşı, Osmanlı şehrinde toplumsal hayatın merkezidir. Günümüzde şehirlerde yaygınlaşan alışveriş merkezleri çarşılara ilgiyi azaltsa da bu çarşılar önemini hâlâ sürdürmektedir. Hemen her türlü ürünün satıldığı bu çarşılara herkesin yolu düşer. Şehirde üretilenler, insanların ihtiyaç ve alışkanlıkları buradaki ticarete yön verir. Bazı şehirlerde bakırcıların, demircilerin ya da dokumacıların çok olması tesadüf değildir.

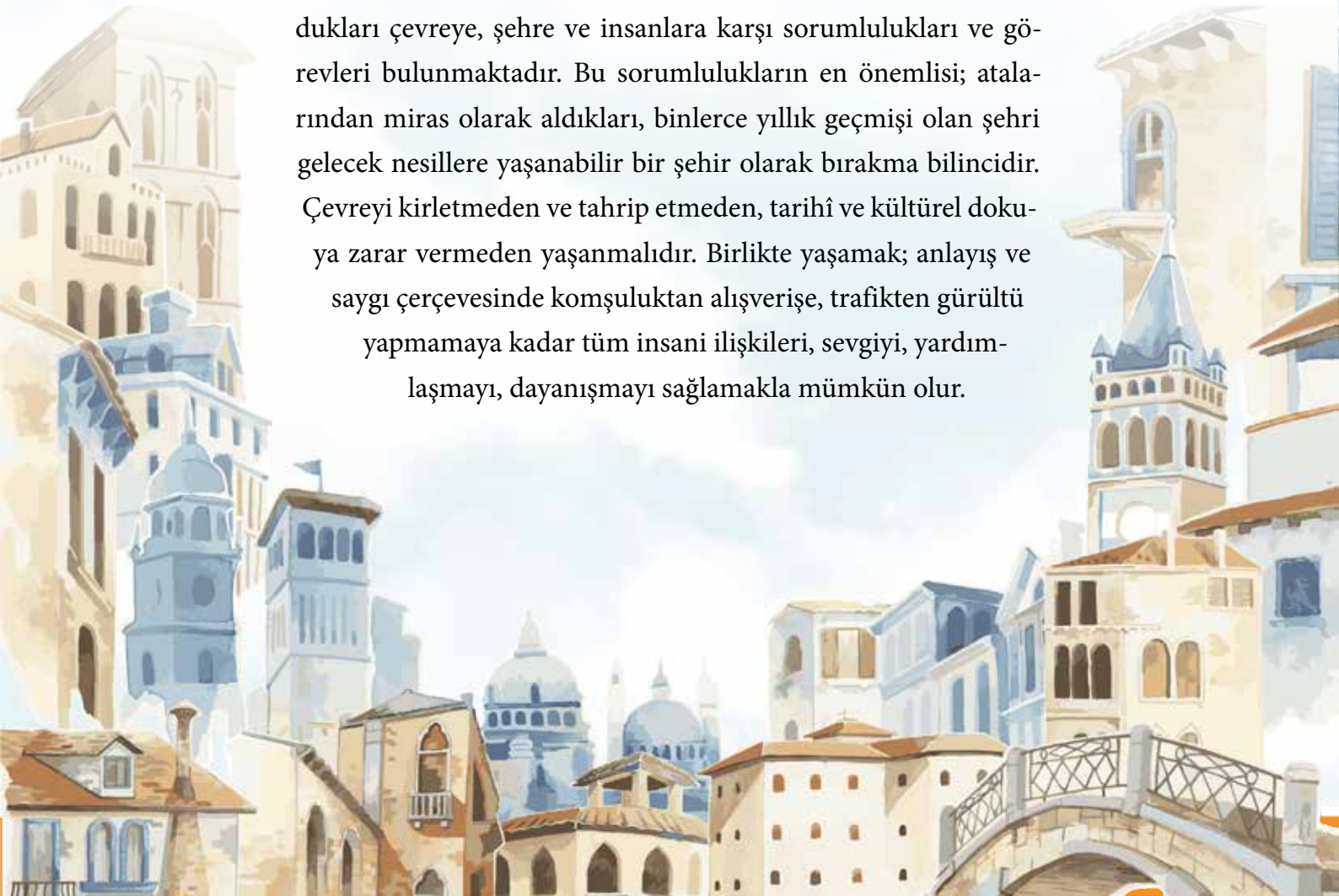
Şehirde yaşayan insan aynı zamanda yaşadığı mekânların yapısını da belirler. Düz damlı kerpiç evler, cumbalı ahşap evler, tek katlı evler, çok katlı evler, kapıları sokağa açılan ya da yüksek duvarlarla çevrili bahçelere açılan evler o şehrin doğal koşulları kadar insanların yaşam biçimini de yansıtır.

İnsanın şehirle ve şehrin mekânlarıyla kurduğu ilişkinin boyutu kendisinin de şehirlilik düzeyini belirlemektedir. Çünkü şehirli olmak sadece şehirde yaşamaktan ibaret değildir. Büyük İslâm düşünürü ve ilk sosyolog İbn Haldun'a göre şehirli "Şehirde geniş ve mükemmel bir surette medeni yaşayan kimse"dir. Geniş ve mükemmel surette yaşamak ise şehirde yaşamamanın gereklerini yerine getirmekle sağlanabilmektedir.

Yaşadıkları çevreden etkilenen insanların içinde buldukları çevreye, şehre ve insanlara karşı sorumlulukları ve görevleri bulunmaktadır. Bu sorumlulukların en önemlisi; atalarından miras olarak aldıkları, binlerce yıllık geçmişi olan şehri gelecek nesillere yaşanabilir bir şehir olarak bırakma bilincidir. Çevreyi kirletmeden ve tahrip etmeden, tarihî ve kültürel dokuya zarar vermeden yaşanmalıdır. Birlikte yaşamak; anlayış ve saygı çerçevesinde komşuluktan alışverişe, trafikten gürültü yapmamaya kadar tüm insani ilişkileri, sevgiyi, yardımlaşmayı, dayanışmayı sağlamaya kadar mümkün olur.

2.

Ünite

ŞEHİRDE YAŞAM

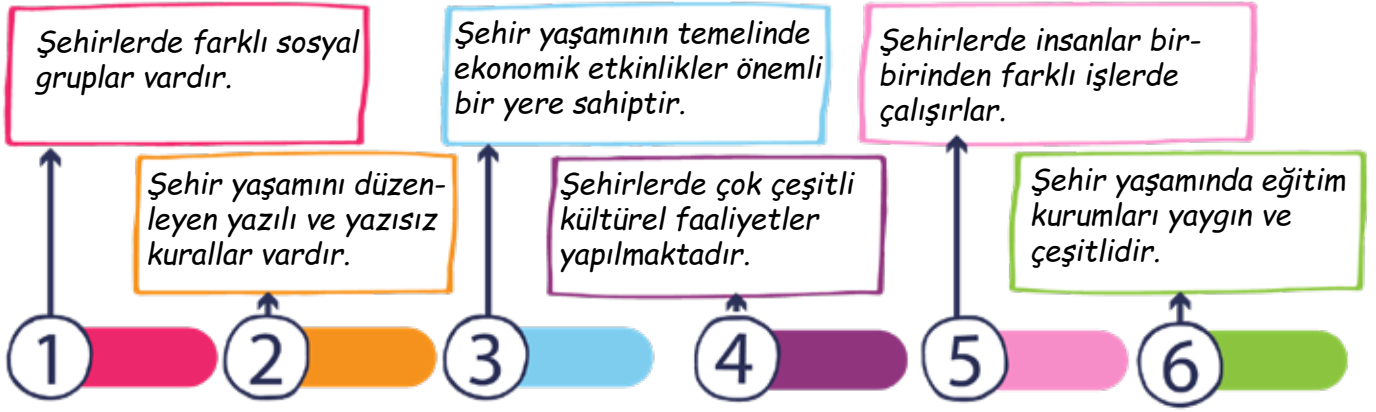
ŞEHİR VE SOSYAL YAŞAM

Yaşam mekânı olarak şehirler sosyal hayatın çok hareketli olduğu yerlerdir.

Şehirler, sosyal hayatın çok hareketli olduğu yerlerdir. Şehirlerde insanların gündelik yaşamlarını sürdürmelerini kolaylaştıran çok çeşitli yaşam alanları ve kurumsal yapılar bulunmaktadır. Sinema, tiyatro, lokanta, pastane, müze, galeri, kütüphane, ibadethane, otel, kahvehane, park gibi yerler sosyal yaşamın canlı olduğu mekânlardır. Bu mekânlarda insanlar yeme, içme, ibadet etme, eğlenme gibi ihtiyaçlarını yerine getirirler. Bu yaşam alanları ve kurumlar bir şehrin siyasi, ekonomik, dinî, kültürel yaşamını ve kimliğini de yansıtır. Örneğin bir şehirdeki ibadethanelerin yapısı, kütüphanelerin çokluğu ve çeşitli kültür mekânlarının varlığı o şehri bir başka şehirden ayırt etmemizi sağlar.

Şehrin sosyal yaşamının özellikleri şunlardır:

Şehirler, kırsal alanları da içine alarak büyür. Günümüzde şehirler, önemli değişimler yaşamaktadır. Bu değişimin başında köyden kente nüfus hareketleri gelmektedir. Türkiye’de 2018 yılı verilerine göre nüfusun %93,76’sı il ve ilçe merkezlerinde yaşarken belde ve köylerde yaşayanların oranı %6,24’tür. Dolayısıyla şehirler, nüfusun çoğunluğunun yaşadığı temel yerleşim yeri hâline gelmiştir. İnsanların göç etmelerinin çeşitli nedenleri vardır. Günümüzde ekonomik, toplumsal, kültürel, eğitim, eğlence ve güvenlik gibi nedenlerden dolayı şehirlere göç edilmektedir. Nüfustaki değişime bağlı olarak da şehirlerde çok hareketli bir yaşam vardır.

Şehirlerde nüfusun fazla olması; çevre kirliliği, trafik, yoksulluk, işsizlik, gecekondulaşma, altyapı yetersizliği, kültürel yabancılaşma gibi birçok soruna yol açmaktadır. Bireylerin birbirlerine karşı ilgisizliği, dayanışma ve yardımlaşmanın azalması, sosyal ilişkilerin zayıflaması da başka bir önemli sorun olarak ortaya çıkmıştır.

“Dayanışma”; bir toplumu oluşturan bireylerin duygu, düşünce ve ortak çıkar birliği ile birbirlerine bağlanmaları ve her konuda birbirlerine destek olmalarıdır. “Yardımlaşma” ise bireylerin yalnız başına üstesinden gelemeyecekleri durumlar karşısında başkalarından aldığı destek ve katkıdır. Sosyal yardımlaşma ve dayanışma bir milleti, toplumu, şehri ayakta tutan önemli unsurlardandır. İnsanlar genellikle sadece ihtiyaçlarını karşılamak için birbirleri ile iletişim kurmaktadır. Bundan dolayı insanlar arasındaki dayanışma ve yardımlaşma duygusu azalmaktadır.

Bu ihtiyacı karşılamak üzere günümüzde şehirlerde profesyonel biçimde çalışan hayır kurumları, dernekler, vakıflar ortaya çıkmıştır. Bireyler dinî, ahlaki, insani ilkelere dikkat ederek dayanışma ve yardımlaşma duygusunu şehir yaşamında tekrar canlandırabilirler. İslam dini yardımlaşmaya, dayanışmaya ve komşuluk ilişkilerinin gelişmesine büyük önem vermiştir. Peygamberimiz Hz. Muhammed’in “Komşusu açken tok yatan bizden değildir.” hadisi komşuluk ilişkilerinin, dayanışma ve yardımlaşmanın önemini vurgulamaktadır.

“Sosyal yardımlaşma ve dayanışma bir milleti, toplumu, şehri ayakta tutan önemli unsurlardandır.”

Bir toplumun huzuru, mutluluğu, geleceği bireyler arasındaki sosyal dayanışma ve yardımlaşma ruhuna bağlıdır. Bazen insanlar sosyal hayatta kendi gayretleriyle üstesinden gelemeyecekleri sorunlarla karşı karşıya kalabilirler. Böyle durumlarda toplumsal dayanışma ve yardımlaşma içerisinde hareket edebilmek, “millet” olmanın bir gereğidir. Bu dayanışma, yardımlaşma ve birliktelik duygusunu birçok örnek olayda görmek mümkündür. Örneğin deprem ve sel gibi doğal afetlerde insanların birbirlerine yardım etmesi bunun bir göstergesidir. Türk milleti 1999’da Marmarada, 2011’de Van’da meydana gelen depremlerde büyük bir yardımlaşma ve dayanışma örneği göstermiştir. Türk milleti sadece doğal afetler karşısında değil toplumsal olaylar karşısında da bu dayanışma ve yardımlaşmanın en güzel örneğini vermiştir. Örneğin 15 Temmuz 2016’da hain darbe girişimine karşı milletimizin kahramanca mücadele etmesi bunun bir kanıtıdır.

DEMOKRASİ
ZAFERİ

15 TEMMUZ
DEMOKRASİ VE MİLLİ BİRLİK GÜNÜ

15*

MEDENİ YAŞANTININ GEREKLERİ

“Medeni insan, medeni yaşam” gibi ifadeleri mutlaka duymuşsunuzdur. Bu ifadelerde geçen medeni kelimesinin ne anlama geldiğini hiç düşündünüz mü? Medeni kelimesi sözlükte “şehirlenmiş, uygar” anlamlarına gelmektedir. Şehirler çok sayıda insanın bir arada yaşadığı yerlerdir. Şehirde belirli bir düzen içerisinde, karşılıklı saygı çerçevesinde bir yaşam sürdürülmesi gerekmektedir. Medeni bir yaşantı sürdürülebilmek şehirde yaşamın gereklerindedir. Şehirde yaşayan insanlar, şehir hayatını düzenleyen görgü ve nezaket kurallarına uymak durumundadır.

Bu kurallar, insanların bir arada buldukları her ortamda davranışlarını düzenler. Apartman, park, alışveriş merkezi, ibadethane ve toplu taşıma araçları insanların toplu olarak buldukları yerlerdendir. Bu mekânlarda belirli kurallara uygun davranmak gerekir. Çünkü şehirde yaşayan insan, şehri paylaştığı diğer insanlara karşı sorumludur. Bu sorumluluk görgü ve nezaket kurallarına uymayı gerektirir. Bakın bir arkadaşımız bu kuralları yaşamında nasıl uyguluyor:

Ben Melike, ailemle birlikte 4 katlı bir apartmanda yaşıyoruz. Evimize girerken ayakkabılarımı kapı önünde bırakmamaya dikkat ederim. Televizyonun sesini komşularımızı rahatsız edecek şekilde açmam. Ayrıca çöplerimizi kapı önüne koyarken apartman yönetiminin belirlenen saatlere uymaya özen gösteririm. Toplu taşıma araçlarını kullanırken diğer yolcuları rahatsız etmemek için yüksek sesle konuşmam. Bu araçlarda engelli, yaşlı, hamile veya çocuklu yolculara yer veririm.

Sizler de günlük hayatınızda uyguladığınız kuralları düşünerek Melike'nin söylediklerine neler ekleyebilirsiniz?

İlk Çağ düşünürlerinden Aristoteles (Aristo) “Bir şehir, farklı insanların yaşadığı mekânlardan oluşur. Benzer insanlar bir şehir meydana getiremezler.” demiştir. Yani şehirlerde farklı özelliklere sahip birçok insan yaşamaktadır. Bu farklılıklara saygı göstermeli, bu farklılığın şehrimizi zenginleştirdiğini unutmamalıyız.

Şimdi şehir yaşamında uymamız gereken kuralları inceleyelim.

İbadethaneler, insanların dinî inançlarının gerektirdiği şekilde ibadet ettikleri yerlerdir. İbadethanelere giderken temiz ve uygun kıyafetler giymeliyiz. İbadethanelerde yüksek sesle konuşmamalı, ibadet edenlerin dikkatini dağıtacak davranışlarda bulunmamalıyız.

Piknik alanları ve parklarda ağaçlara ve diğer bitkilere zarar vermemeliyiz. Diğer insanların rahatsız olacağı şekilde müzik dinlemek, gürültü yapmak gibi davranışlardan kaçınmalıyız. Çöplerimizi çöp kutularına atmalıyız.

Sinema ve tiyatro gibi kültür-sanat faaliyetlerinin gerçekleştiği mekânlara zamanında gitmeli, cep telefonumuzu kapatmalıyız. Gösteri sırasında diğer insanları rahatsız edici her tür davranışlardan kaçınmalıyız.

Alışverişte, alacağımız ürünü seçerken rafları ve tezgâhı dağıtmamalı, görevlilere karşı nazik olmalıyız. Alışverişimiz bittikten sonra kasada sıraya girmeliyiz. Yaşlı, engelli, hamile ya da çocuklu kimselere öncelik vermeliyiz.

ŞEHİRİN FIRSATLARI VE RİSKLERİ

ŞEHİRDE SIRADAN BİR GÜN

Sabahın erken saatleri... Şehir sakinlerinin çoğu uyurken bazıları çalışmaya başlamış bile. Temizlik işçileri caddeleri süpürüyor, ardından araçla caddeler yıkıyor. Fırıncılar çoktan ekmek pişirmeye başlamışlar. Bazıları ise daha evlerine gitmemiş bile. Hastanedekinöbetinden dönen doktor, güvenlik görevlileri ve daha birkaç kişi hâlâ dışarıda.

Sabahın ilerleyen saatlerinde caddeler iyice kalabalıklaşıyor. Herkes bir yerlere koşuşturuyor. Yetişkinler işe gitmek için yola çıkmış, çocuklar ise okullarına gidiyor. Şehirde pek çok okul var, tabii pek çok da öğrenci. Caddeler otobüs ve arabalarla doldu. Neyse ki bir yere ulaşmak için kullanabileceğimiz pek çok ulaşım aracı var: otobüs, metro, tren... İki araba köşede çarpışmış ve iki caddeyi de tıkamış. Araç kuyruğu uzayıp giderken insanlar işlerine vaktinde ulaşamayacakları için kaygılı.

Pazarcılar tezgâhlarını kuruyor. Dükkânlar birer birer açılıp müşteriler için hazırlanıyor. Şehirde ne çok dükkân var. Şehrin hemen çıkışında yer alan fabrikaların bacalarından dumanlar tütmeye başladı bile. Bu dumana araçların yaydığı egzoz gazları da eklenince bazen gökyüzü gri bir bulutla kaplanıyor. Müze ziyaretçilere açıldı. Öğretmenleriyle birlikte bir grup öğrenci, müzenin önünde içeri girmek için bekliyor.

Yol çalışması yapan işçiler kazı yaparken bir su borusunu patlatmışlar. Etrafa yayılan su, biraracın kayarak kaldırıma çıkmasına neden oluyor. Kaldırımda yürüyen bir genç yaralanıyor. Hemen bir ambulans çağrılıyor. Neyse ki şehirde pek çok hastane var. Ambulans yaralıyı alarak en yakın hastaneye götürüyor.

Öğlen oldu. Herkes yemek yemek için hazırlanıyor. Öğrenciler öğlen tatilinde okul bahçesini dolduruyor. Ofis çalışanları caddedeki lokantalarda karınlarını doyuracakları bir yer arayışında. Ancak hava bozuyor. İlk yağmur damlaları düşer-

ken insanlar şemsiyelerini açıyor ya da kapalı alanlara kaçıyor. Aniden bir kapkaççı pazarda gezen birinin çantasını çalıyor. Etraftakiler onu kovalarken ortalık karışıyor. Polis çağrılıyor.

Öğleden sonra yağmur şiddetini artırdı. Şiddetli rüzgâr, şemsiyenin altındaki insanların bile ıslanmasına neden oluyor. Okuldaki son ders bitti. Okul çıkışı parktaki spor sahasında maç yapmak için sözleşen öğrenciler koşarak evlerine gidiyor. Pazarcılar tezgâhlarını toplamak zorunda kaldı. Akşamüzeri yağmur şiddetini iyice artırdı. Sokaklar su altında kaldı. İnsanlar su birikintisi içinde karşıdan karşıya geçmekte zorlanıyor, çöplerle tıkanan mazgalları belediye işçileri açmaya çalışıyor.

Bir müddet sonra sokaklardan sanki dereler akıyor, önüne gelen her şeyi sürüklüyor. Bir mağazaya sığınan yaşlı kadın "Her yer betonla kaplandı. Suyu emecek toprak kalmazsa böyle olur." diye söyleniyor. Yağmur durdu ve şehre karanlık çöktü. Dükkânlar birer birer kapanıyor, çalışanlar toplu taşıma araçlarına binmek için duraklara doğru ilerliyor. Tiyatroya giden seyirciler yerlerine oturmuş, oyunun başlamasını bekliyorlar. Sanat galerisindeki resim kursu başlamış bile.

Karanlıkta evlerine dönmeye çalışan insanlar, çevreden gelebilecek tehlikelere karşı dikkatli olmaya çalışıyor. Tenha sokaklardan geçerken her gün gazetelerde okudukları tehlikelere karşı uyanık olmaları gerektiğini hatırlıyorlar.

Okuduğunuz metinde şehrin hangi fırsat ve risklerinden söz edilmiştir? Bunlara başka neler ekleyebilirsiniz?

Günümüzde dünya nüfusunun %54'ü şehirlerde yaşamaktadır. Büyük şehirlerdeki iş imkânlarının fazlalığı, kırsal bölgelere oranla yaşam kalitesinin yüksek oluşu insanları şehirde yaşamaya yönlendiren unsurlardan bazılarıdır. Bunun yanında sağlık hizmetlerinden faydalanabilme, devletin ve belediyelerin sağladığı hizmetlere erişimin kolay oluşu, çocuklara daha iyi eğitim sunma gibi nedenler sebebiyle insanların birçoğu şehirlerde yaşamayı tercih etmektedir. Bütün bunlar, insanların gözünde şehirleri daha önemli hâle getirmektedir.

Şehirler, insanlara birçok imkân sunmaktadır. Bu da şehirlere olan ilgiyi artırmaktadır. Fakat çok sayıda insanın bir arada yaşaması ve plansız şehirleşme, birçok sorunu da ortaya çıkarmaktadır. Bu sorunlardan bazıları; doğal afetlerle başa çıkamama, çevre kirliliği, trafik sorunu, şehre uyum problemleri ve çeşitli suçlarla karşılaşmadır. Bunlarla baş edebilmemizin en güzel yolu şehirde yaşarken karşılaşılabileceğimiz sorunların farkında olmaktır. Aynı zamanda bu sorunlara kişisel ve toplumsal olarak nasıl çözümler üretebileceğimiz üzerine düşündürmektedir.

ŞEHİRİN FIRSATLARI:

EĞİTİM FIRSATLARI

- Şehirler, okul öncesi eğitimden yükseköğretime kadar insanların isteklerine ve yeteneklerine göre birçok farklı eğitim kurumuna erişme imkânı sunar (meslek liseleri, güzel sanatlar lisesi, sınavla öğrenci alan liseler, özel okullar, üniversiteler).
- Derslik sayısı, spor salonu, yurt, kütüphane, atölye, laboratuvar gibi imkânlar kırsal bölgelerdeki eğitim kurumlarına göre daha fazladır.
- Öğrencilerin ilgi ve isteklerine göre çeşitli kurs, sosyal ve sportif faaliyetlere katılma imkânı vardır.
- Eğitimle alakalı konferans, seminer, sempozyum gibi etkinlikler de şehir merkezlerinde gerçekleştirilmektedir.

SANAT, SPOR FIRSATLARI VE SOSYOKÜLTÜREL FIRSATLAR

Sanat, Spor Fırsatları ve Sosyokültürel Fırsatlar

- Sinema, tiyatro ve sergi salonları şehir merkezlerindedir.
- Şehir merkezlerinde her branştan spor kulüplerine katılabilme imkânı vardır.
- Spor müsabakalarını izleyebilme imkânı vardır.
- Sivil toplum kuruluşları şehir merkezlerinde bulunmaktadır.
- Sanatla ilgili eğitim veren kurumlar daha çok şehir merkezlerindedir.

SAĞLIK FIRSATLARI

- Şehir hastaneleri, araştırma hastaneleri, tıp fakülteleri şehir merkezlerindedir.
- Şehir merkezlerinde uzman doktor ve sağlık personeli sayısı kırsala göre çok daha fazladır.
- Evde bakım hizmetlerine şehir merkezlerinde daha kolay ulaşılabilir.
- Şehir merkezlerindeki hastaneler, kırsal bölgelerdekilere göre daha donanımlıdır.

İŞ FIRSATLARI

- Fabrikalar, imalathaneler, atölyeler şehir merkezlerine daha yakındır.
- Otel, lokanta gibi hizmet sektörleri genellikle şehir merkezlerindedir.
- Ticari faaliyetler daha çok şehir merkezlerinde yürütülmektedir.
- Birçok meslek alanı, şehir merkezinde faaliyet göstermekte ve insanlar yeteneklerine göre daha kolay iş bulabilmektedir

ULAŞIM İMKANLARI

- Toplu taşıma araçları şehirlerde daha yaygın kullanılmaktadır.
- Şehir merkezi ve çevresinde kara yolları oldukça gelişmiştir.
- Şehir merkezlerinin ulusal ve uluslararası ulaşımı kolaydır.

ŞEHİRDE KARŞILAŞILABİLECEK RİSKLER:

Şehir, fırsatlar sunduğu kadar bazı riskler de içerir. Doğal afetler, şiddet, maddi bağımlılığı, trafik kazaları, cinsel istismar şehirde de karşılaşılabilecek risklerden bazılarıdır.

Deprem, sel, heyelan gibi doğal afetler insanların kontrolü dışında gerçekleşir. Afetler gerekli önlemler alınmadığı takdirde can ve mal kayıplarına yol açar. Şehirlerde nüfus fazla olduğundan daha fazla zarara neden olan afetler, çoğunlukla kısa sürelerde gerçekleşir. Doğal afetleri önlemek insanoğlunun elinde olan bir durum değildir. Fakat insanlar doğal afetlere karşı bazı önlemler alarak can ve mal kayıplarını önleyebilir veya azaltabilir.

DEPREM

Ülkemizin yüz ölçümünün %42'si birinci derece deprem kuşağı üzerindedir. Bazı büyük şehirlerimizin birinci derece deprem bölgeleri üzerinde kurulduğu, nüfusumuzun yarısından fazlasının buralarda yaşadığı bir gerçektir. Depremlerin oluşturacağı hasarları azaltmanın en etkin iki yolu depreme dayanıklı yapılar inşa etmek ve toplum olarak depreme karşı alınacak önlemler konusunda bilinçlenmektir.

Deprem Öncesinde, Sırasında ve Sonrasında Yapılması Gerekenler:

- Binanızın depreme dayanıklılığının kontrol edilip edilmediğini öğreniniz.
- Aile bireyleri ile deprem sırasında nasıl davranacağınızı konuşunuz.
- Kitaplık, yüksek mobilya gibi kolay devrilebilir eşyalar ile ağır eşyaların duvarlara veya döşemeye sıkıca sabitlenip sabitlenmediğini kontrol ediniz. Eşyalarınızı üzerinize düşmeyecek şekilde yerleştiriniz.
- Deprem çantasını ailenizle birlikte hazırlayınız.
- Bina içinde iseniz deprem sırasında sakın olup cesaretinizi toplayınız ve koşmayınız.
- Sağlam bir masa, sıra, mobilya yanına çömelerek başınızı koruyunuz. Pozisyonunuzu sallantı durumcaya kadar değiştirmeyiniz.
- Bina içinde kalınız. Tiyatro, okul gibi kalabalık yerlerde iseniz kesinlikle merdivenlere, asansörlere panikle koşmayınız.
- Bina dışında iseniz binalardan dökülecek yıkıntı ve camlardan, elektrik direk ve tellerinden uzakta, güvenli bir yerde depremin durmasını bekleyiniz.
- Köprü, üst geçit ve tünellerden uzak durunuz. Eğer mümkünse ağaç, direk ve enerji nakil hatlarından uzakta kalınız.
- Büyük bir depremden sonra artçı depremler mutlaka devam edecektir. Bu depremlere karşı hazırlıklı olunuz.
- Özellikle ilk üç gün içerisinde yetkililer izin vermedikçe sağlam evlerinize dahi girmeyiniz. Aile bireylerinizi bir arada tutunuz ve açık bir yerde bekleyiniz.
- Varsa yaralılara ilk yardım yapınız.
- Evinizi veya binanızı terk ederken kalın tabanlı ayakkabılarınızı giyiniz. Yanınıza kıymetli eşyalarınızı, kalın giyecek, battaniye, biraz içme suyu ve yiyecek alınız.
- Enkaz ve yıkıntılar arasında, cadde ve sokaklarda gelişigüzel dolaşmayınız.

SEL

Seller doğal afetlerin en yaygınlarından biridir. Bazı sel olayları birkaç gün içinde meydana gelirken ani sel baskınları birkaç dakika içinde yaşadığımız çevrenin sular altında kalmasına sebep olabilir. Sel felaketleri maddi zarara yol açmakta hatta bu felaketler sonucu can kayıpları da yaşanmaktadır. Çarpık şehirleşme sonucu dere yataklarının doldurulup imara açılması, nehir yataklarının değiştirilmesi ve altyapı yetersizlikleri sel felaketlerinin yaşanmasının başlıca sebepleridir. Eğer sel tehlikesi olan bir çevrede yaşıyorsak bulunduğumuz çevrede selin ortalama yüksekliğinin ne olabileceğini öğrenmeye çalışmalıyız. Acil durum eylem planları hakkında önceden bilgi edinmeliyiz. Ayrıca sel anında tahliye yollarını, sığınabileceğimiz yerleri öğrenip tahliye için hazırlıklı olmalıyız.

ŞİDDET

Hepimiz günlük hayatımızda çevremizdeki insanlarla ilişkiler kurarız. Bu ilişkilerin sağlıklı olarak yürütülebilmesi her şeyden önce karşılıklı saygı ile mümkündür. Evimizde, okulumuzda ve sosyal hayatımızda karşılaşacağımız sorunların en iyi çözüm yolu konuşarak meseleyi halletmektir. Aldığımız bütün bu önlemlere rağmen fiziksel ve ruhsal olarak bir şiddet durumu ile karşılaşabiliriz. Böyle durumları ailemizle, okul yönetimiyle, öğretmenlerimizle veya rehberlik servisiyle mutlaka paylaşmalı, onlardan yardım istemeliyiz. Gerçek duygu ve düşüncelerin yansıtıldığı açık bir iletişim, karşı tarafın ihtiyacına saygılı ve güvene dayalı ilişkilerle gerçekleşir. Sorunu net bir şekilde tanımlamak şiddete gerek kalmadan çatışmanın olumlu sonuçlanmasını, her iki tarafın da kazanmasını sağlayacaktır.

TRAFİK

Ülkemizde meydana gelen trafik kazaları sonucu her yıl binlerce vatandaşımız hayatını kaybetmekte, on binlercesi de yaralanmaktadır. Türkiye’de ve dünyada meydana gelen trafik kazalarında en büyük kusur insana aittir. İnsanlar trafikte sürücü, yaya, yolcu kimlikleri ile farklı roller üstlenmektedir. Bu yüzden özellikle kalabalık şehirlerde yaşıyorsak hepimiz trafik güvenliği bilincine sahip, çevresine karşı sorumluluklarını bilen bireyler olmalıyız.

Trafikte yaya olarak uymamız gereken kurallar:

- Cadde ve sokaklarda kaldırımdan yürümeliyiz.
- Yaya kaldırımı olmayan yerlerde yolun solundan yürümeliyiz.
- Karşıdan karşıya geçerken önce sola, sonra sağa, daha sonra yine sola bakıp öyle geçmeliyiz. Kesinlikle yaya geçidini kullanmalıyız.
- Duran bir taşıtın önünden ve arkasından geçmemeliyiz.
- Trafik polisinin işaretlerine uymalıyız.
- Trafik polisinin olmadığı yerlerde trafik işaretlerine dikkat etmeliyiz.
- Trafik lambası kırmızı yanarken kesinlikle karşıdan karşıya geçmemeliyiz.
- Taşıtlara hiçbir nedenle asılmamalıyız.
- Taşıtlardan inerken taşıtın tam olarak durmasını beklemeliyiz.
- Karanlıkta açık renkli kıyafetler giyerek yola çıkmalı ve yolun solundan yürümeliyiz.

ENGELSİZ YAŞAM

“Benim adım Mert. Yürüme engeliyim. Sadece bacaklarımı kullanamıyorum, o kadar. Bu yüzden bir tekerlekli sandalyem var. Ülkemizde yürüyemeyen, konuşamayan, işitemeyen, göremeyen ya da zihinsel engeli olan milyonlarca insanın olduğunu biliyor musunuz? Siz de şaşkıncınız değil mi? Çünkü etrafta çok fazla engelli görmüyorsunuz. Peki, neden?”

Mert'in sorusuna ne cevap verirsiniz?

Ülkemizde engelli yurttaşlarımız toplumun önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Engelli bireyler özel mekânlarını belli bir oranda kendi ihtiyaçları doğrultusunda düzenlemektedir. Ancak yaşadıkları mekândan dışarıya adım attıklarında, kentsel/kamusal mekânlara ulaşabilme ve bu mekânları rahat bir şekilde kullanabilmede birçok sorunla karşılaşmaktadır.

Onların kentsel yaşama katılım alanındaki ihtiyaçları, engelli olmayan yurttaşlarımızla aynıdır. Bu nedenle tüm yurttaşların kent mekânlarına ulaşmasını sağlamak çok önemlidir. Engelli bireyler de bir başkasının yardımına ihtiyaç duymadan işe, okula, alışverişe, spor alanlarına, parklara, ibadethanelere kolaylıkla gidebilmelidir. Bunun için öncelikle ulaşım olmak üzere şehirlerin altyapılarının düzenlenmesi gerekir. Bunu sağlamak en başta belediyelerin görevidir.

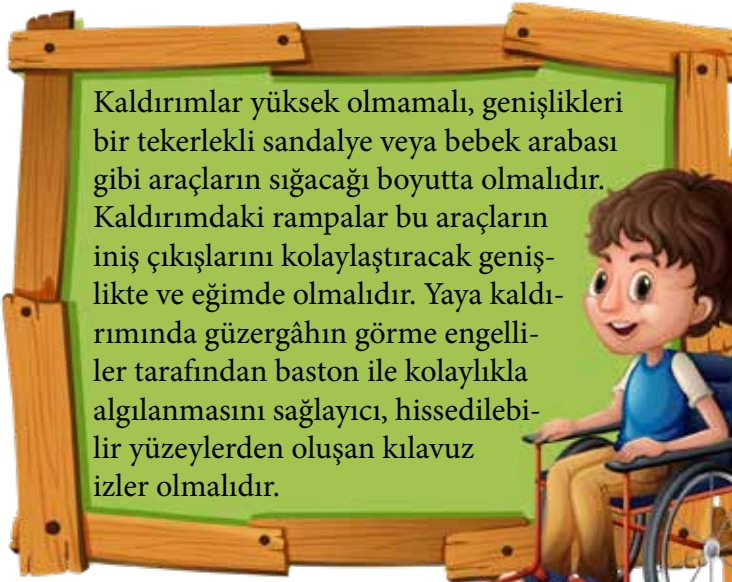

Şehirlerin mimari planlanmasının temel amacı, kullanıcıların ihtiyaçlarını tam anlamıyla karşılamaktır. Kısaca tasarımın merkezinde kullanıcı vardır. Fiziksel mekânlar söz konusu olduğunda kullanıcı profili çok çeşitli ve değişkendir. Yaşlılar, kalıcı ve geçici engelliler, hamileler de bu kullanıcı kitlesi dâhilindedir. Toplumdaki tüm bireyler için fiziksel yeterlilik geçici bir durumdur. Engelsiz yaşam alanına yalnızca engelli bireyler ihtiyaç duymaz. Herkes yaşamının bir bölümünde bazı kısıtlılıklarla yaşamak durumunda kalabilir. Bir çocuğun, bir hamilenin ya da kol veya bacağı kırılmış bir kişinin, çocuk arabasıyla çocuğunu gezdiren bir ebeveynin, yaşlı bir kişinin hareket kabiliyetleri bu kısıtlılıklara örnek gösterilebilir.

Engelli bireylere engelsiz bir şehir hayatı sunmak onların kendilerini gerçekleştirmelerine imkân tanıyarak daha kaliteli bir yaşam sürdürmelerini sağlayacaktır. İstedığı zaman, istediği saatte, dışarıda kimseye muhtaç olmadan dolaşabilmek, alışverişini yapıp bir çay bahçesinde çay yudumlayabilmek, yeni çıkan bir filmi akranlarıyla birlikte sinemada izleyebilmek, ibadetlerini yerine getirmek vb. hiçbir zaman sorun olmamalıdır. Engelli birey bütün bunları özgürce yapabilmelidir. Bunun için öncelikle ulaşım olmak üzere şehirlerin altyapılarının düzenlenmesi gerekir.

Şimdi engelsiz yaşam alanlarını doğru uygulayan şehirlerden birkaç örnek inceleyelim:

Kaldırımlar yüksek olmamalı, genişlikleri bir tekerlekli sandalye veya bebek arabası gibi araçların sığacağı boyutta olmalıdır. Kaldırımdaki rampalar bu araçların iniş çıkışlarını kolaylaştıracak genişlikte ve eğimde olmalıdır. Yaya kaldırımında güzergâhın görme engelliler tarafından baston ile kolaylıkla algılanmasını sağlayıcı, hissedilebilir yüzeylerden oluşan kılavuz izler olmalıdır.

Engelli vatandaşların güvenli bir şekilde kullanabileceği görsel ve sesli uyarı sistemleri olmalıdır.

Üst geçitlerde bedensel engellilerin kullanabilmesi için asansörler bulunmalıdır.

Toplu taşıma araçlarındaki rampa sistemi sayesinde bebek arabasıyla ya da engelli aracıyla ulaşım araçlarına rahatça binilebilmektedir.

Engellilerin spor ve eğlence amaçlı faaliyetlerde bulunmaları için plaj, spor salonu, sinema, tiyatro gibi yerlerde gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

ŞEHİRDEKİ DİĞER CANLILAR

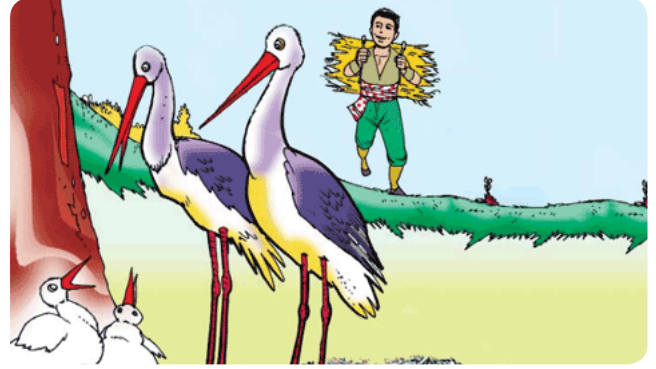
Şehir sadece insanlardan, binalardan, yollardan ve araçlardan oluşmaz. Ağaçları, çiçekleri, insanları ve hayvanlarıyla bir bütündür. Şehirde insanlar kadar diğer canlıların da yaşama hakkı vardır. Bu yüzden insan, diğer canlıların da haklarını gözetmeli; onlara karşı merhametli ve duyarlı olmalıdır. Diğer canlılara karşı duyarlı olmak, yaşadığımız çevrenin doğal koşullarının ve çeşitliliğinin korunmasıyla mümkündür. Bilim insanları, insan hayatının devamı için doğadaki çeşitliliğin sürdürülmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu nedenle, şehrimizde yaşayan diğer canlıları da düşünerek hareket etmeliyiz.

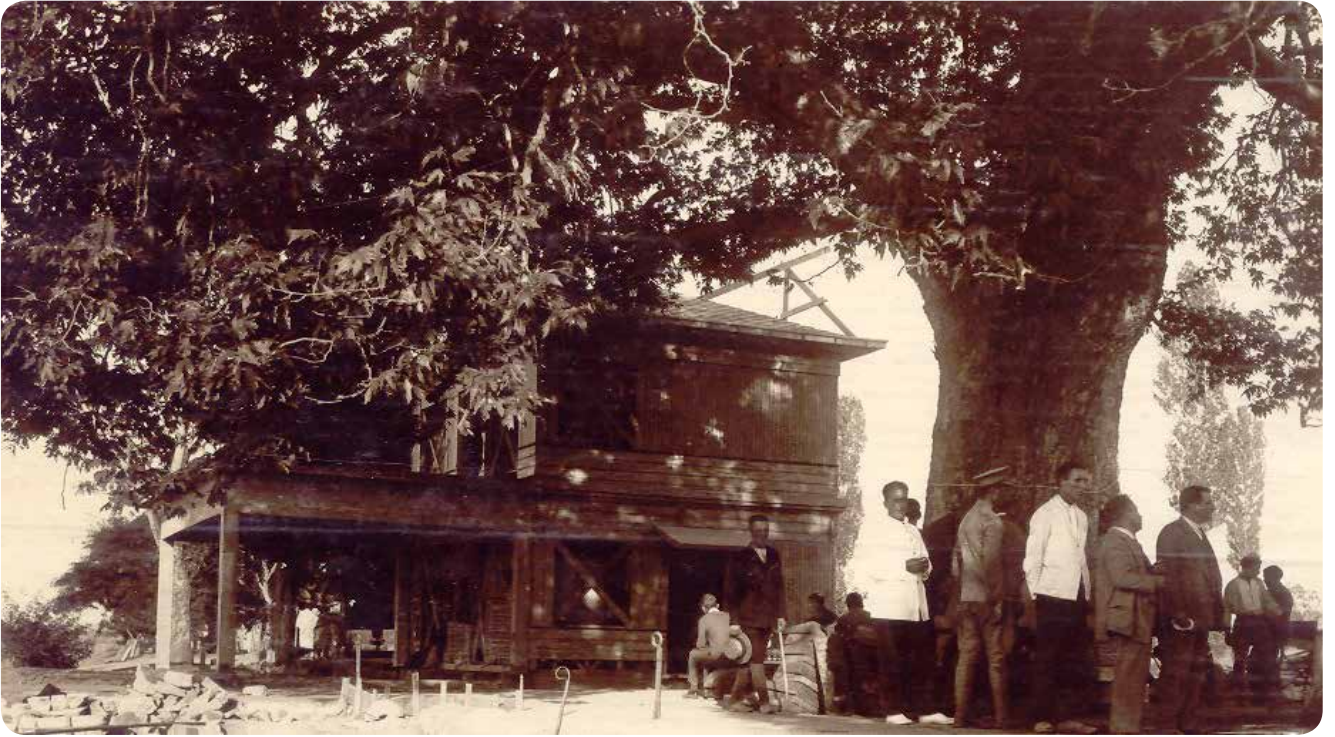
Hem tarihte hem de günümüzde insanların doğaya ve diğer canlılara karşı duyarlılıklarının birçok örneği vardır. Sakarya Büyükşehir Belediyesi, Arifiye ilçesinde gerçekleştirdiği yol yapımı sırasında 270 yaşındaki çınar ağacına zarar vermemek için yol projesini değiştirmiştir. İzmir Büyükşehir Belediyesi de aralarında yüz yıllık çınarların bulunduğu 50 ağacı koruma altına alarak bu ağaçların bakımını yapmıştır. Ülkemizin birçok şehrinde hayvan barınakları kurulmuştur. Bu sayede sokak hayvanlarının bakım, barınma ve sağlık hizmetleri karşılanmaktadır.

Atalarımız sıcak günlerde kuşların su içmesi, kanadı kırık leyleklerin tedavisi, dağda aç kalan kurtlara et verilmesi, sokak köpeklerine yiyecek temini, yaralı atların iyileştirilmesi için vakıflar kurmuşlardır. Ayrıca cami, medrese, saray gibi binaların güneş alan ve rüzgâr vurmayan cephelerinde, insanların ulaşamayacağı yükseklikte kuş evleri yapmışlardır.

1930 yılında Ulu Önder Atatürk Yalova'da köşkün çatısına zarar verdiği için çınar ağacının dallarının kesilmesine razı olmamıştır. Ağacın dallarının kesilmesinin yerine binanın tramvay rayları üzerinde biraz ileriye alınmasını emretmiştir. Bu olaydan dolayı günümüzde bu köşk "Yürüyen Köşk" olarak anılmaktadır.

Şehir; tabiattan, yeşilden, maviden, şefkat ve duyarlılıklardan yoksunluk demek değildir. Aksine şehir; güzelliğin, şefkatin ve duyarlılığın sembolüdür. Atalarımızın yüzyıllarca sergilediği duyarlılığı ve şefkati biz de şehrimizdeki diğer canlılara karşı göstermeliyiz. Aşağıda bu konuda neler yapabileceğimiz ile ilgili birkaç örnek uygulama okuyacaksınız.

Siz de çevrenizde gördüğünüz veya yaptığınız uygulamaları söyleyiniz.

Kamuya açık parklar, bahçeler ve ağaçlıklı yollar bizim için sadece bir hava değişikliği anlamına gelmez, bunlar şehrin ve şehir sakinlerinin ciğerleridir adeta. Buradaki bitki ve hayvanları korumalı, onlara zarar vermemeliyiz.

Kuşların ulaşabileceği yerlere yiyecek ve su bırakabiliriz. Kuşlar bunları fark edip yiyecek ve o yere tekrar gelecektir.

Basit malzemeler kullanarak yapacağımız kedi ve köpek evleri ile onların soğuktan korunmasına biraz olsun yardımcı olabiliriz. Yattıkları yerin biraz daha sıcak olması için evde kullanmadığımız battaniyeleri içine yerleştirerek ya da dışına sararak onlar için daha sıcak bir yuva yapabiliriz.

Soğukta kedilerin 6, köpeklerin 17 saat aç kalırlarsa donarak öldüklerini biliyor muydunuz? Onların vücut sistemleri yemek yiyerek ısı salgılayabiliyor. Boşalan yoğurt kapları bu iş için en ideal parçalar. Kedi ve köpeklerin ulaşabileceği yerlere artan yiyecekleri ve biraz su bırakarak birçok canlının hayatını kurtarabiliriz. Yaralı ve hasta olduğunu düşündüğümüz bir hayvan gördüğümüzde yetkililere bildirmeliyiz. Belediyeler yaralı hayvanları alıp tedavi etmektedir.

Ülkemizde hayvanlara iyi ve uygun muamele edilmesini; hayvanların rahat yaşamalarını, onların en iyi şekilde korunmalarını; her türlü mağduriyetlerinin önlenmesini sağlamak amacıyla 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu çıkarılmıştır.

Bu kanuna aykırı davranmanın suç olduğunu ve bu suçu işleyenlerin cezalandırıldığını biliyor muydunuz?

3. Ünite

ŞEHİRİMİ TANIYORUM

ŞEHRİMİN COĞRAFI KONUMU VE ÖZELLİKLERİ

- Hakkâri Coğrafi Konumu ile ilgili bilgilerinizi sınıftaki arkadaşlarınızla paylaşınız.
- Hakkâri, Ülkemizin hangi bölgesinde yer alır. Bu bölge ile ilgili neler biliyorsunuz?

Hakkâri, Türkiye'nin yüzölçümü bakımında en büyük bölgesi olan Doğu Anadolu Bölgesi'nin kuzeydoğusunda yer alır. Türkiye'nin güneydoğusunda yer alan, İran ve Irak gibi devletlerle sınır komşusu olan Hakkâri, batısında Şırnak, kuzeyinde ise Van illeri ile çevrilidir. Yüksekova, Çukurca, Şemdinli ve Derecik ilçelerine sahip olan ilde toplam 8 Belediye 139 Köy bulunmaktadır.

Hakkâri Belediye Parkı

Hakkâri Siyasi Haritası

Bunu Biliyor muydunuz?

Belde olan Derecik, 26/10/2018 tarihinden itibaren ilçe statüsüne alındı.

2700 metre rakıma sahip olan Hakkâri, yüzey şekilleri bakımından dağlık bir yapıya sahiptir. 7121 km² yüzölçümüne sahip Hakkâri'de dağlar, il alanının %87,6'sına tekabül eder. Toplam alan içerisinde Platolar %10.3, ovalar ise % 2.1 alanı kaplamaktadır.

Irak ve İran'a sınır komşusu olması ekonomik açıdan Hakkâri'ye ne gibi katkıları olmuştur? Sınıfta tartışınız.

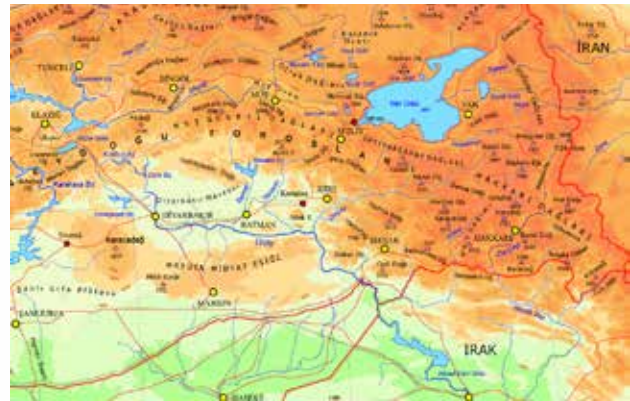
Güneydoğu Torosların uzantısı olarak bilinen Hakkâri Dağları, Bitlis sınırından başlayıp İran'a kadar devam eder. Dağlar genellikle doğu batı yönünde uzanır. Yörenin en yüksek dağı ülkemizin de en yüksek 2. Dağı olan Cilo (Buzul) dağıdır. Cilo dağı üzerinde dik, sarp ve bitki örtüsünden yoksun birçok doruk yer alır. Bunlardan en önemlileri 4135 metre yükselti Reşko (Gelyaşın ya da Uludoruk) Tepesi, 4060 metre yükselti Suppa Durek Dağıdır. Ayrıca varlığını Hakkâri merkez içerisinde nereye giderseniz gidin hissettiren 3467 metre yüksekliğindeki Sümbül Dağı da diğer önemli yükseltilerindendir.

Cilo Sat Gölü

Cilo Buzul Dağları

Hakkâri Fiziki Haritası

Yukarıda verilen Renklendirme grafiği ile Fiziki haritayı karşılaştırdığınızda Hakkâri yükseltisi ile ilgili neler söyleyebilirsiniz? Sınıfta tartışınız.

Hakkâri, dünyanın çok az yerinde görülebilecek derin vadilere sahiptir. Dicle Nehri'nin kollarından biri olan Zap Suyu'nun dağları aşındırması sonucu dik ve derin vadiler oluşmuştur. Başlıca vadileri Zap Vadisi, Avarobaşın Vadisi, Şemdinli Vadisi, Nehil Vadisi ve Hacıbey Vadisi'dir.

Zap Vadisi

Hakkâri'de yeryüzü şekilleri, büyük akarsuların oluşumuna engel olmuştur. Genellikle boyları kısa akarsulardır. Fakat yıl boyunca taşıdıkları su miktarı ve sürekli akış göstermeleri bakımından önemli akarsulardır. Hakkâri'nin en büyük ve en önemli akarsuyu Dicle Irmağı'na katılan Zap Suyu'dur. Ayrıca yine Hakkâri dağlarından çıkan küçük akarsuların birleşmesi ile oluşan Habur Suyu ile büyük Zap ile birleşen Avarobaşın, Şemdinli ve Hacıbey akarsuları da önemli diğer akarsulardır.

Zapsuyu

Hakkâri'nin bir diğer doğal güzelliği ise yüksek, dört mevsimin aynı anda yaşandığı, rengarenk bitkilerin bir arada bulunduğu yaylarıdır. Yaylalarda daha çok hayvancılık faaliyeti yapılır. Ayrıca ilkbahar dönemlerinde çeşitli festivaller düzenlenir. En önemli yaylaları Mergan, Bala, Avahark, Berçelan, Kanimehan, Meydana Melhem, Helane, Mirgezer, Meydan Belek'tir.

Cilo Dağları Yaylası

Hakkâri, yüksek ve engebeli bir arazi yapısına sahip olduğundan düzlük alanları azdır. En önemli düzlüğü olan Yüksekova, Türkiye'nin de en yüksek ovalarından biridir. Bu ova tarım ve hayvancılık açısından önemli bir potansiyel oluşturmaktadır.

Yüksekova

Hakkâri yüzölçümü içerisinde göllerin kapladığı alan çok olmasa da manzarası, doğal güzellikleri ve bitki çeşitliliği bakımından Hakkâri turizmine katkı sağlayacak potansiyelindedir. Hakkâri bölümü yüksek ve engebeli bir arazi yapısına sahiptir. Bu nedenle göller, yüksek noktalarda Buzul Göl şeklinde oluşmuştur. En önemli buzul gölleri Cilo Sat ve Gelyana Gölü'dür. Ayrıca Çayırılık, Seyithan, Lis, Mavigöl, Ayrar ve Sarıgöl diğer önemli göllerindedir.

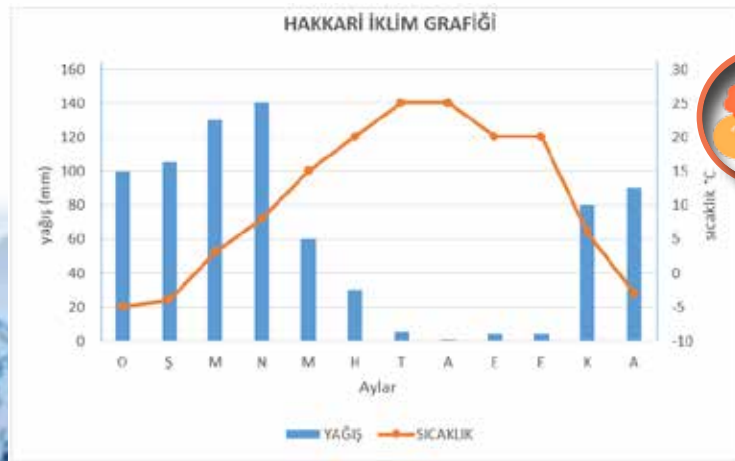
Cilo Sat Gölleri

İKLİMİM VE BİTKİLERİM

Hakkâri'de yazların sıcak ve kurak, kışların soğuk ve kar yağışlı geçtiği karasal iklim özellikleri görülür. Kışlar, uzun ve sert geçer. Karasal iklim özellikle dağların yüksek kesimlerinde daha fazla hissedilirken alçak kesimlere ve vadi tabanlarına doğru inildiğinde nispeten daha ılıman bir hal alır. Yazlar ise kısa ve sıcak geçer. Çukurca ve Şemdinli gibi ilçelerin sınırları içerisinde kalan derin vadiler ve Yüksekova gibi alçakta kalan alanlarda daha ılıman ve kısmen Akdeniz ikliminin etkisi görülür. Özellikle Çukurca'da susam, pirinç, incir, nar ve meyve tarımının yapılması Akdeniz iklim özelliklerinin görüldüğüne kanıt oluşturabilir.

Yıllık yağış miktarı 789 mm olan Hakkâri'de, en fazla yağış ilkbahar mevsiminde görülmektedir. Bu mevsimde yağın yağışlar, genellikle yağmur şeklindedir. Özellikle ilkbahar aylarında düşen yağmur ile birlikte karların erimesi sel ve heyelan gibi doğal afetlerin ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Yanda verilen yağış ve sıcaklık grafiğini inceleyerek Hakkâri iklimi hakkında çıkarımlarda bulunup Akdeniz iklim özellikleri ile karşılaştırınız? Düşüncelerinizi sınıfla paylaşınız.

Bir yerin doğal bitki örtüsü, o yerin İklimi, yükseltisi ve toprak yapısı ile ilgilidir. Hakkâri'deki bitki örtüsü de bu etmenlere bağlı olarak farklılıklar göstermektedir. Yükseltinin ve eğimin arttığı yerler bitki örtüsünden yoksun olan alanlardır. Daha alçak alanlar çayır ve meralarla kaplı iken, vadi tabanlarında seyrek de olsa meşe, kavak, ardıç, söğüt gibi ağaçların oluşturduğu ormanlar mevcuttur.

Şemdinli

TERS LALE

Ters lale Dünyanın nadide çiçekleri arasında yer alan, endemik bir süs bitkisidir. Her yerde yetişmez. Eriyen karın altından çıkar ve çok kısa ömürlüdür. Çan şeklinde kırmızı, turuncu, mor ve nadiren de sarı renklerde çiçekleri vardır. Hakkâri'de Ters Lale, Ağlayan Lale ya da Ağlayan Gelin olarak adlandırılır.

Ters Lale, ilkbaharda erken çiçek açan narin, gösterişli ve güzel bir çiçektir. Süs bitkisi olarak büyük bir önem taşımaktadır. Özellikle kış aylarının sonlarında, kar topraktan kalkar kalkmaz insanların ilkbahara olan özlemini gidermesiyle birlikte, bahar müjdecisi olarak da sembolik önem taşımaktadır.

SIRA SİZDE

Ters Lale ile ilgili anlatılan hikayeleri araştırıp, sınıfta anlatınız.

DOĞANIN YAŞANTIMA ETKİSİ

Hakkâri iklim özellikleri, Bitki örtüsü ve yüzey şekillerinin insanların günlük yaşamlarına ve faaliyetlerine etkisi hakkındaki düşüncelerinizi sınıfla paylaşınız.

Doğanın genel olarak insan hayatına ve yaşantısına olumlu ya da olumsuz etkisi vardır. Her insan içinde yaşadığı doğanın şartlarına göre hayatını düzenler, o çevreye göre yaşam şartlarını belirler. Bu nedenle insan doğa ile iç içedir ve doğa şartlarına göre yaşamını düzenlemek durumunda kalır. Yükselti, sıcaklık, iklim koşulları, bitki örtüsü, su kaynakları gibi doğal etkenler insan yaşamını ve faaliyetlerini etkileyen unsurlardır.

Hakkâri’de, Doğal faktörlerin (iklim, Yükselti vb.) insan yaşamına ve faaliyetlerine etkisine dair aşağıda örnekler verilmiştir.

Hakkâri’de ilkbahar mevsiminde karların erimesi ve yağmurun bol yağması ile çayır ve meralar yeşermeye başlar, bitki örtüsü çeşitliliği artar. Bu dönemde nektar ve polen üreten doğal bitki çeşitliliğinin fazla olması arıcılık faaliyetleri için uygun ortam oluşturmaktadır. Bunun sonucunda Hakkâri’de arıcılık yoğun bir şekilde yapılır. Özellikle Şemdinli’de üretilen bal, Türkiye’nin en önemli ballarındandır.

Yüzey şekillerinin engebeli, kar yağışının bol olduğu Hakkâri’de son yıllarda kayak turizmi önem kazanmaya başlamıştır. Mergabütan Kayak Tesislerine yöre halkından, çevre il ve ilçelerden birçok ziyaretçi uğramaktadır. Ayrıca yüksek dik yamaçlara ve muhteşem bir doğaya sahip olan ilimizde dağcılık ve doğa yürüyüşü de yapılmaktadır.

Hakkâri'de tarım arazisi azdır. Tarım yapılabilen alanlarda karasal iklime uyum sağlamış tahıl tarımı yapılır. Vadi tabanlarında ve çukurda kalan alanlarda ise Akdeniz iklimine has incir, nar, pirinç, tütün ve susam yetiştirilir. Ayrıca seracılık da yaygınlaşmaktadır.

Hakkâri kış ayları soğuk geçer. İnsanlar, iklim koşullarına uygun giyinmek zorundadır. Ayrıca bölgenin dağlık olması ve kış aylarında düşen karın çok olmasından dolayı ulaşım yönünden büyük aksaklar yaşanabilmektedir.

Geniş çayırların, meraların ve yüksek yaylaların bulunduğu Hakkâri, hayvancılık yapmaya oldukça elverişlidir. Özellikle küçükbaş hayvancılık halkın temel geçim kaynağıdır. Buna bağlı olarak yaylacılık faaliyeti de yapılır.

İlkbaharda yağmurların bol olması, karların erimesiyle debisi ve taşıdığı su miktarı artan Zap Suyu'nda rafting sporu yapılır. Son yıllarda Hakkâri'de önemi artan rafting sporunda ilimiz önemli başarılarla imza atmaktadır.

Bunu
Biliyor muydunuz?

Van'ın Çatak ilçesinde düzenlenen Türkiye Rafting Şampiyonasında Hakkâri Cilo Rafting Takımı 2018 yılında 56 takım içerisinde Türkiye 3. Oldu.

Gazete Haberinden

Baharın gelmesi ile beraber dağlarda yeşeren otlar işsizlere umut kapısı oluyor. Yüksek yaylalarda toplanan pancar ve çeşitli otlar şehir merkezine getirilerek satılıyor. Bu otlarla hem otlu peynir hem de çeşitli yöresel yemekler yapılıyor. Kenger, Alo, Siyabo, Mende, Luşe, Kare, Hingedan en önemlileridir.

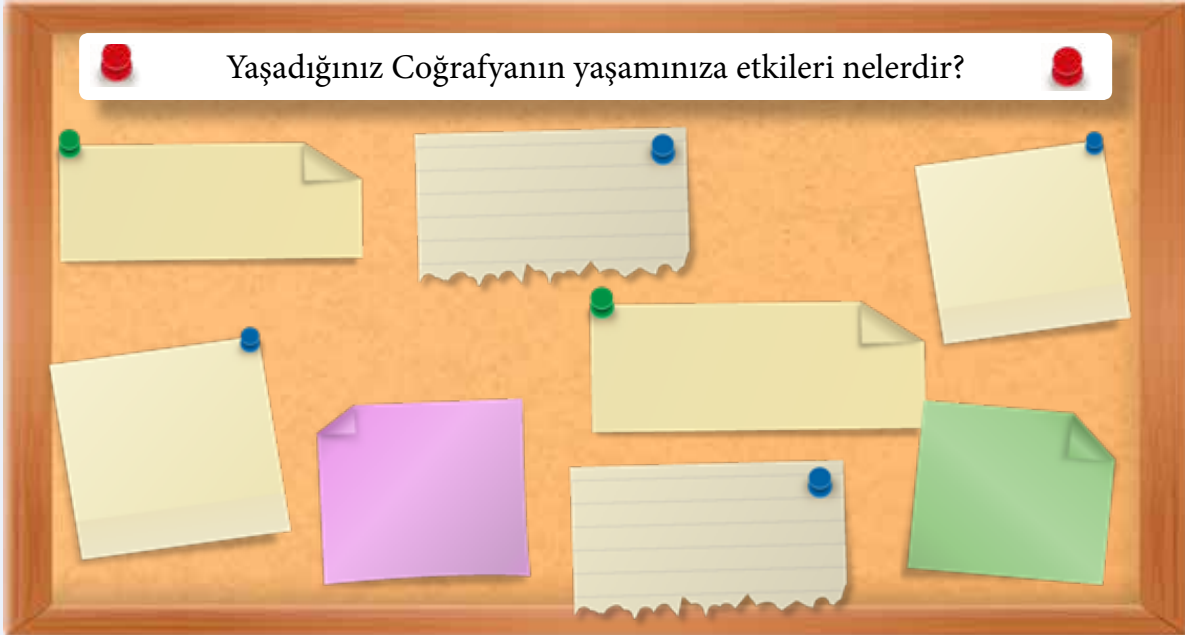

Küçükbaş hayvancılığın yaygın olması dokumacılığın gelişmesini sağlamıştır. Kilimler ve yün çoraplar en yaygın dokunan el sanatlarıdır. Kilimlerde kullanılan iplikler yünden yapılır ve doğada bulunan bitkilerden elde edilen kök boyalar ile boyanır. Bölgenin tarihini, kültürünü ve sanatını yansıtan bu el sanatları yerli yabancı turistlerin ilgisi çekiyor.

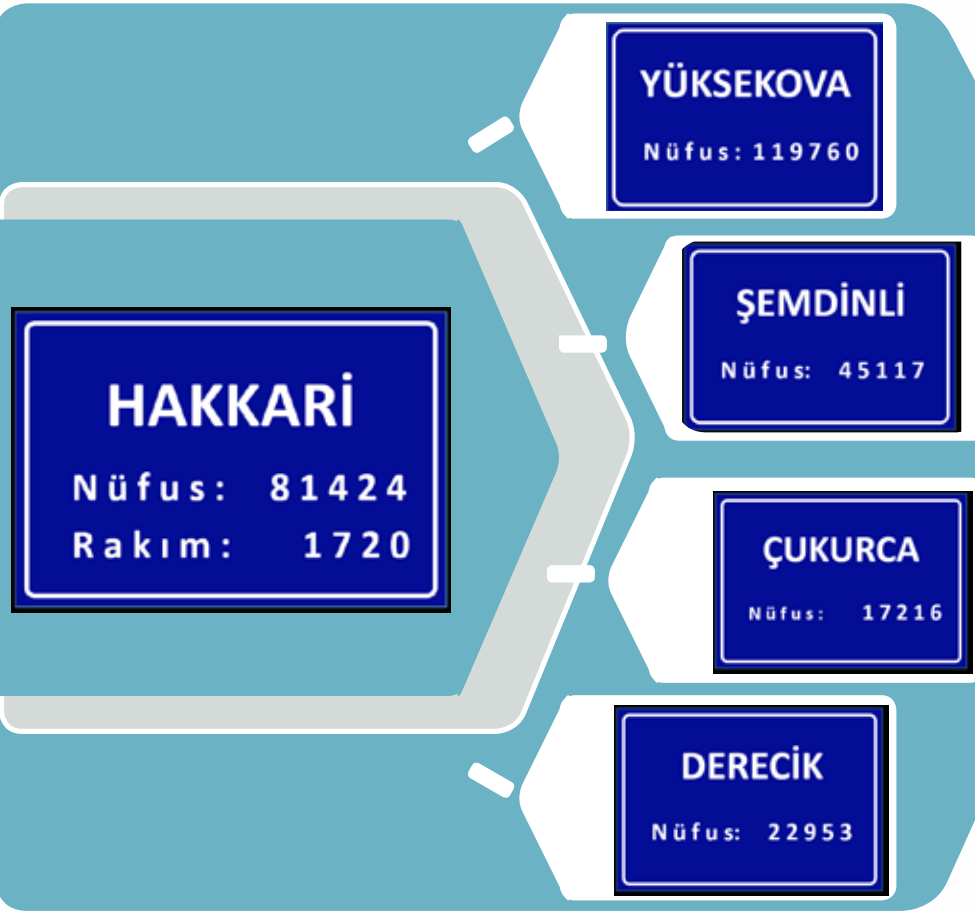

SIRA SİZDE

Aşağıdaki panoda boş bırakılan not kağıtlarına uygun ifadeleri yazınız.

ŞEHRİMİN NÜFUS YAPISI

Belli bir zamanda belli bir alanda yaşayan insan sayısının bilinir olması, o alanın veya o bölgenin geçmişinin geleceğine ışık tutması açısından önemi çok büyüktür. Hakkârimizin nüfus özeliğini önemli kılan, insanlık tarihi kadar eski Mezopotamya kültürü ile insan ve doğa sevgisini temsil eden Anadolu kültürü arasında bir köprü rolü üstlenmesidir. Bu uygarlıkların bir birlerinin etkilediği ilk nokta olma özelliği taşıyan Hakkâri ilimiz, dünyanın en çok kullanılan iki büyük ticaret yolunun (İpek ve Baharat Yolu) bir birine en çok yaklaştığı coğrafya üzerindedir.

İpek Yolu, Baharat Yolu ve Kürk Yolu

Hakkârimizin yerleşim macerası; paleolitik dönemden itibaren Hakkâri de kendini gösterir. Yüksekova ilçemizin Cilo Dağlarında M.Ö. 10000'li yıllara denk gelen kaya resimleri bizi geçmişin yolculuğa sürükler. Kaya resimleri üzerinde çizilen av sahneleri ve sahnelerin günümüze kadar fazla bozulmadan gelişi; Hakkârimizin Anadolu'da yaşanılır yerlerden bir yer olduğunu gözler önüne serer. İkinci olarak; MÖ. 1450 ile 1000'li yıllar arasına tarihlenen ve yerel bir dağ hanedanlığına ait olduğu düşünülen taş steller (Kabartma Resimler)'dir. Ölmüş ataları anmak için bir tür mezar taşı olarak yapıldığı tahmin edilmektedir. Sürekli bir geçiş noktası olması tarihin en önemli şahidi yapar ilimizi. Her ne kadar kalıcı yerleşim yerleri Mezopotamya ve Anadolu ovalarında görünse de bu yerleşim alanlarının gerçek geçim ve uğraş alanları hayvancılık yapabildikleri yüksek yaylalardır.

Osmanlı yıllıklarında (**Salname**) ilimiz; Van Eyaleline bağlı bir sancak olarak geçer. Bu yıllıklarda Van eyaletine bağlı Hakkâri Sancağının dokuz kazası (Beytüşşebap, Yüksekova, Çukurca, Başkale, Şemdinli, Aşağı ve Yukarı Tıyyar,..) bulunmaktadır. 1871 yılındaki yıllıklarda ise; Erzurum Vilayetinin Van sancağının Hakkâri kazası olarak geçer ve her yılda ilimizin sahip olduğu köy sayıları mevcuttur. 1871 yılındaki yıllıkta ise ilimizin 1500'e yakın köyü bulunmaktadır.

Hakkâri Stelleri

Gevaruk Kaya Resimleri

Hakkâri Eski Çarşısı

Omanlı Devleti dağılma döneminde Hakkâri nüfusunun sosyal yapısı Osmanlı Devleti'nin minyatürü gibidir. I. Dünya Savaşı ve gelişen Fransız ihtilaline kadar bir çok din (Müslüman, Hristiyan, Yahudi...) ve bir çok millet (Nasturi, Kürt, Türk, Ermeni, Keldani) Hakkâri'de yüzyıllarca hoşgörü içinde beraber yaşamıştır. 20. yy ile beraber dünyada gelişen milliyetçi isyanlar Hakkâri'de de baş göstermiş, yüzyıllarca beraber hoşgörü içinde yaşayan insanlar birazda dış güçlerin kışkırtmasıyla bir birlerine düşman olmuşlardır.

Koçanis (Konaç Köyü) Nasturileri

Cumhuriyet Dönemi ile birlikte 1927 de ilk modern nüfus sayımı yapılmış, Hakkâri'nin nüfusu bu sayımda 25.016 olarak belirlenmiştir. Kırsal nüfusun çoğunlukta olduğu şehir yıllarca Türkiye'nin en az nüfuslu şehri olarak bilinmiştir. Giderek sanayileşen ve modernleşen Türkiye'de 87 yılda nüfus 5.9 kat artarken Hakkârimizde bu oran on bir kat olarak görülmüştür. Bu da cumhuriyet tarihinin en önemli nüfus artışlarından biridir. 87 yılda nüfus 2018 ile beraber 276.287'i buldu. Şehrimizin bu artış hızını iki önemli olay azalttı. Bunların en önemlisi 1940-45 dünyada yaşanan II. Dünya Savaşı ile gençlerin askere alınması ve 1980-85 yılları arasında iki ilçemizin (Beytüşşebap Ve Uludere) Şırnak iline ilçe olarak verilmesidir.

Biçer Mahallesi Meydan Medresesi

1990 Körfez Savaşı'nda Hakkâri'ye yapılan Göç

1936'da il statüsü verilen Hakkârimizin genel yapısı çoğunlukla kırsal nüfustan oluşmaktadır. Kent nüfusunda 1990'lı yıllar ile birlikte hızlı bir artış görünmektedir. Bu artışın en büyük sebebi bölgede yaşanan terör ve şiddet olaylarıdır. Bu olaylar ile birlikte onlarca köy göç etti ve kent nüfusuna eklendi. Buna rağmen günümüzde kent nüfusu halen %54'lerdedir. Bunca göçe rağmen nadir de olsa ilimiz Hakkâri dışarıdan göç alır. Bunun en güzel örneği komşu illerden hayvancılık ile uğraşan konar göçerlerin yaz mevsiminde Hakkâri'nin serin ve yeşil yaylalarına göç etmeleridir

YILLARA GÖRE HAKKÂRİ NÜFUSU

Yıl	Hakkari Nüfusu	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu
2018	286.470	157.107	129.363
2017	275.761	148.490	127.271
2016	267.813	142.486	125.327
2015	278.775	151.013	127.762
2014	276.287	148.538	127.749
2013	273.041	146.155	126.886
2012	279.982	154.526	125.456
2011	272.165	147.567	124.598
2010	251.302	128.988	122.314
2009	256.761	135.884	120.877

Hakkâri yıllara göre nüfus değişim tablosu (2018 TÜİK)

- Tablodaki verileri kullanarak Hakkâri Nüfus değişimi hakkında neler söylenebilir?
- Kadın Erkek nüfus oranlarını karşılaştırınız.

İLÇELERE GÖRE HAKKÂRİ NÜFUSU

Yıl	İlçe	İlçe Nüfusu	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu	Nüfus Yüzdesi
2018	<i>Yüksekova</i>	119.760	63.019	56.741	% 41,81
2018	<i>Merkez</i>	81.424	44.130	37.294	% 28,42
2018	<i>Şemdinli</i>	45.117	25.541	19.576	% 15,75
2018	<i>Derecik</i>	22.953	12.582	10.371	% 8,01
2018	<i>Çukurca</i>	17.216	11.835	5.381	% 6,01

Hakkâri yıllara göre ilçe nüfus değişim tablosu (2018 TÜİK)

Doğum ve ölüm oranında da Türkiye'nin gelişmişliğine paralel olarak Hakkâride de bir azalma görülmektedir. Toplumsal değişim ve kadının toplumdaki değerinin artmış olması bu hızı azaltmaktadır. 1927'de % 2 olan kadınlardaki okuma yazama oranı günümüzde %87'lerdedir. Şüphesiz ki bunda devletimizin eğitim ve sağlık alanlarındaki yatırımları büyük paya sahiptir. Geçmişte kimsenin birçok sebep ile gelmek istemediği şehrimiz günümüzde binlerce öğretmen doktor ve memurumuza ev sahipliği yapmaktadır.

Okuma - yazma Kursları

2018 Nüfus sayımına göre genç nüfus oranının en yüksek olduğu kent % 25,4 ile Hakkâri'dir.

2018 TÜİK verilerine göre

2000 li yıllar ile beraber büyük bir genç nüfusunu barındıran Hakkâri'miz; bu genç nüfusun ülke ekonomisine kazandırılmamasından dolayı işsizliğin yüksek olduğu iller arasındadır. Arazilerin miras yoluyla küçülmesi, işsizlik, köyden kente göç gibi sorunlar gençlerimizi batının büyükşehirlerine sürüklemektedir. Buna karşılık Hakkâri Üniversitesi'nin açılması ilimizin nüfusuna bir çok üniversite öğrencisi ve öğretim görevlisi de eklemiştir.

Hakkâri çarşı merkezi

HAKKÂRİ'DE DOĞAL AFETLER

Hakkâri'miz, iklimi ve fiziki yapısı bakımından çok zengin bir doğaya sahiptir. Bu doğa sürekli bir oluşum ve değişim halindedir. Doğa da insanların temel ihtiyaçları gibi kendini yenilemek ve değiştirmek zorundadır. Bu değişim insan yaşamına ve yerleşimine zarar vermediği sürece afet olarak kabul edilmemektedir. Bir doğa olayının afet olarak kabul görmesinin ilk şartı insan canına veya malına zarar vermesidir. İlimiz doğanın bu değişimini Türkiye'de en çok hisseden iller arasındadır. Gerek iklimi gerekse yeryüzü şekilleri Hakkâri'mizi Türkiye'de en çok doğal afetin görüldüğü iller arasına sokar.

Yukarıdaki görsellerden yola çıkarak Hakkâri'de hangi Doğal Afetlerin görüldüğünü söyleyiniz. Hakkâri iklim ve Coğrafi özelliklerini göz önünde bulundurarak başka hangi afetin görülebileceğini tartışınız.

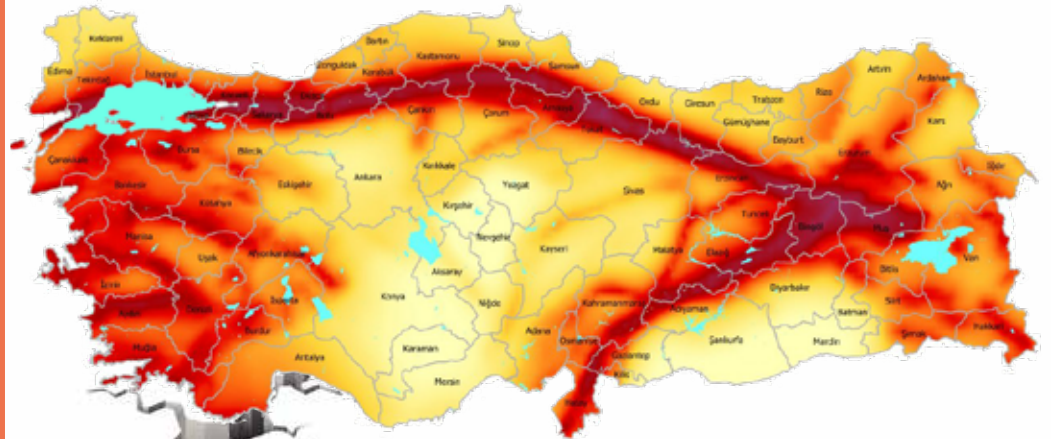
DEPREMLER

Yerkabuğu içindeki kırılmalar nedeniyle ani olarak ortaya çıkan titreşimlerin dalgalar halinde yayılarak geçtikleri ortamları ve yeryüzeyini sarsma olayına **deprem** denir.

Yandaki Türkiye deprem haritasına bakarak Hakkâri'nin kaçınıcı derece deprem kuşağında yer aldığını söyleyiniz.

TÜRKİYE DEPREM TEHLİKE HARİTASI

Hakkâri’imizde de görünen doğal olaylarının başında deprem gelir. Bunun en büyük sebebi ülkemizden geçen büyük fay hatlarıdır. Bu fay hatlarından en büyüğü Hatay’dan başlayıp ilimize gelen, ilimizden de İran’a geçen **Doğu Anadolu Fay Hattı**’dır. Bu fay hattı iki bölümden oluşmaktadır. İlki ilimizin batısından gelir ilimiz merkezden geçip Şemdinli ilçemize devam eder. İkincisi ise ilimizin kuzeyinden gelip Yüksekova Şemdinli yönüne doğru devam eder

ETKİNLİK

Aşağıdaki görselde verilen deprem çantasında bulunması gereken malzemeyi araştırıp gerekli boşluklara yazınız.

1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	
10	
11	
12	

HAYAT KURTARAN BİLGİLER

- Sağlam zeminlere planlı binalar yaparsak,
- Binalarımızı kaliteli malzemeden inşa edersek,
- Deprem konusunda çevremizi bilinçlendirirsek,
- Deprem anında kullanabileceğimiz deprem çantamızı hazır bulundurursak,
- Deprem öncesi tatbikatlar yaparsak daha az can kaybı yaşanır.

YAŞAM ÜÇGENİ NEDİR?

Deprem esnasında tavan ağırlığı veya mobilyalar, üzerine düştüğü nesnelerin yanında bir boşluk bırakır. Bu alan hayat üçgenidir. Bu boşluğu kullanan kişinin deprem esnasında zarar görme ihtimali daha azdır.

SEL VE TAŞKINLAR

Hakkâri'de depremden sonra en çok ekonomik kayba neden olan afet su baskınlarıdır. Bunlar sel ve taşkınlardır. Sel ani şiddetli yağıştan sonra kontrolsüz ve güçlü su akışını ifade eder. Taşkın ise akarsu yatağının taşıdığı su miktarının akarsu yatağından taşmasıdır.

Yüksekova'da sel

İlimiz, Türkiye'de yağışın çok olduğu iller arasındadır. Bu yağışlara ilkbaharda eriyen kar suları da eklenince su taşkınları ve sel olayları şiddetini arttırmaktadır. Hakkâri'de etkisinin fazla olmasının en önemli sebeplerinden biri; vadi ve ova alanlarına yerleşim yerlerinin yapılmasıdır. Özellikle Zap suyu gibi akış hızı ve debisi yüksek bir nehir olması bunda çok etkili-

dir. Bunun yanında dere yataklarının değiştirilmesi, bitki örtüsünün tahrip edilmesi de diğer etkenler arasındadır.

Çevrenizde doğal afetlere tanıklık eden var mı ya da sizin tanık olduğunuz bir doğal afet oldu mu? Varsa hissettiklerinizi sınıfla paylaşınız

ÇIĞLAR

Dağlarda biriken kar kütlesinin farklı nedenler ile yerinde kopmasına Çığ denir. İlimiz Türkiye’de kar yağışının en fazla yaşandığı ildir. Bu yüzden çığ olaylarına çok sık rastlanmaktadır. Hakkâri’de en çok çığ aralık ve nisan ayları arasında görülür. İlimizde yüz yıllardır görülen çığ felaketi bir çok hikayeye bir çok masala konu olmuştur. Gerek çığ tünelleri gerekse yol yapımları çığ alanlarında daha yoğundur.

Hakkâri’de Çığ

Hakkâri’de, çığdan korunmak için ağaçlandırma yapılıp bitki örtüsü korunmalıdır. Çığ riskinin olduğu yüksek alanlarda basamaklandırma yapılmalı ve yerleşim yerlerinin yapılmasına müsaade edilmemelidir. İlimizde özellikle kırsal kesim iyi bilinçlendirilmelidir

BİLGİ KUTUSU

Siz de acil durumlarda aşağıdaki telefon numaralarını arayarak yardım isteyebilirsiniz.

ACİL DURUM TELEFON NUMARALARI

112
ACİL YARDIM

110
İTFAİYE

155
POLİS

156
JANDARMA

186
ELEKTRİK ARIZA

177
ORMAN YANGINI

185
SU ARIZA

114
ZEHİR DANIŞMA
HATTI

HEYELAN

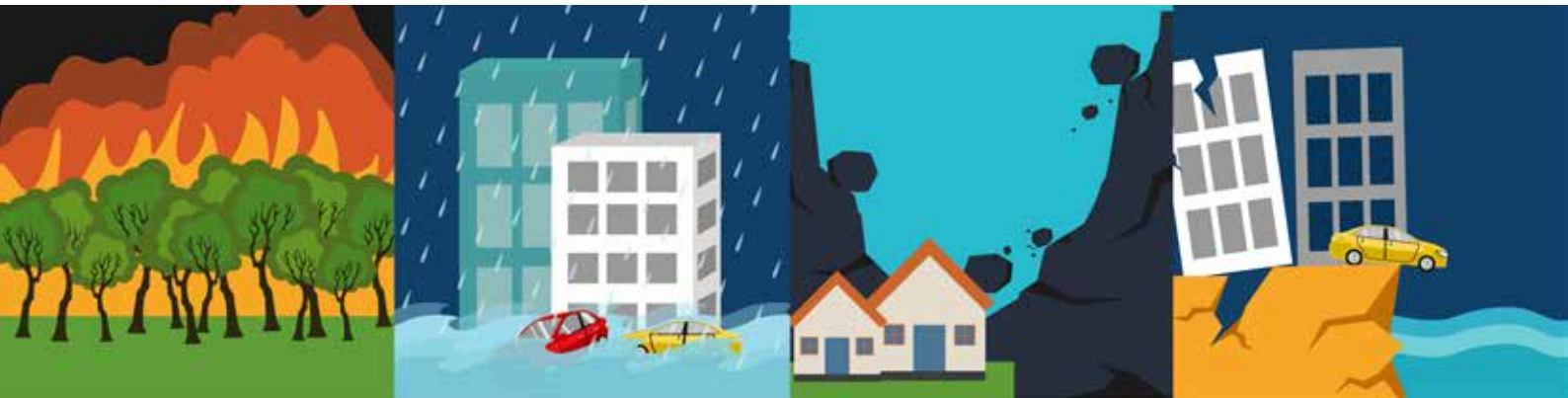
Eğimli arazilerde yağmurla suya doyan toprağın aşağıya doğru kayma olayına heyelan denir. İlimizde özellikle yükseltinin ve eğimli arazinin fazla olması heyelan açısından büyük risk taşımaktadır. Heyelan yüzünden ilimizin bağlantı yolları sürekli kapanmaktadır.

YANGIN

Hakkâri'de diğer doğal afetlere nazaran az da olsa yangın olayları görülmektedir. Şemdinli Çukurca ve Hakkâri'nin bir kısmı gür olmayan bir çok ormanlık alana sahiptir. Bu alanlarda yaz mevsiminde sık sık küçük orman yangınları görülür.

EROZYON

Erozyon, koruyucu örtüden yoksun kalan toprağın su ve rüzgarın etkisiyle aşınması ve taşınması olayıdır. Bitki örtüsünün cılız olduğu mevsimin kurak geçtiği yıllarda nadirde olsa erozyona rastlanmaktadır.

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE YÖNETİM

Avcı Toplayıcı Dönem
(MÖ.10000-2000)

Prenslükler ve Devletler Dönemi
(MÖ.2000-MS 400)

Aşiretler ve Kabileler Dönemi
(MS.400-600)

Mirlikler ve Osmanlı Dönemi
(MS.650-1923)

M.Ö 10000'lerde görülen bu toplumsal yaşamda insanlar küçük aileler halinde yaşamışlardır. En önemli geçim kaynakları avcılık ve toplayıcılıktır. En güzel örnekleri Yüksekova Tırşın yaylası ve Cilo satlardır. Mağarada yaşayan bu topluluk kışları sıcak ovalara iner yazları da Hakkâri'de yaban avı için yaşardı.

Günümüz aşiret yapısının oluşmaya başladığı dönemdir. Birçok aşiret arasında yaşadığı köyün ismi ve kültürü dışında hiçbir fark yoktur. Ama Hakkâri'mizin coğrafi yapısı sürekli aşiretleri rekabet haline sokmuştur.

M.Ö 2000'lerde Mezopotamya ve Anadolu'da görülen Asur ve Urartu devletleri Hakkâri'yi değerli madenler için kullanmış ve bu madenler büyük savaflara sebep olmuştur. Özellikle Asur, Hurri, Urartu devletleri arasında büyük savaflar yaşanmıştır. Çoğu prenslik savaflardan kaçıp Hakkâri dağlarına sığınmıştır.

İslamiyetin 640'lı yıllar ile birlikte yayılması ile büyük İslam devletleri kendi vali melik ve mirlerini Hakkâri'de görevlendirmiştir. Bu dönemde Osmanlı Devleti biraz daha merkezileşip çoğu görevliyi dışardan göndermiştir.

CUMHURİYET DÖNEMİ

Osmanlı devletinin yönetim biçimi (saltanat) Kurtuluş Savaşı ile yerini Cumhuriyet yönetimine bırakmıştır. Hakkâri halkı, 1920'li yıllarda TBMM'nin açılması ile demokrasi, oy, siyaset gibi kavramları daha yakından tanıdı. 1920 yılından 1933 yılına kadar il olan Hakkâri, 1933'te Van ilinin bir ilçesi yapıldı. Buna rağmen ilk mecliste ve günümüze kadar bir çok senatör ve milletvekili mecliste yer aldı. 1936'da tekrar il yapılan Hakkâri ilk defa belediye başkanlığı seçimlerini de görmüş günümüze kadar bir çok milletvekili ve bir çok belediye başkanı ilimizde görev aldı. ilimiz cumhuriyet ile beraber merkezi (vali) ve taşra (belediye başkanı, muhtar) olarak ikili yönetim yapısına kavuştu.

1. TBMM

Mashar Müfit KANSU
I. TBMM Hakkâri Milletvekili

Hasan Basri KONYAR
Hakkâri İlk Valisi (1937)

Mehmet ERTUŞ
İlk Belediye Başkanımız

Hakkâri'de Cumhuriyet Bayramı Kutlaması

İLİMİZİN İDARİ BİRİMLERİ

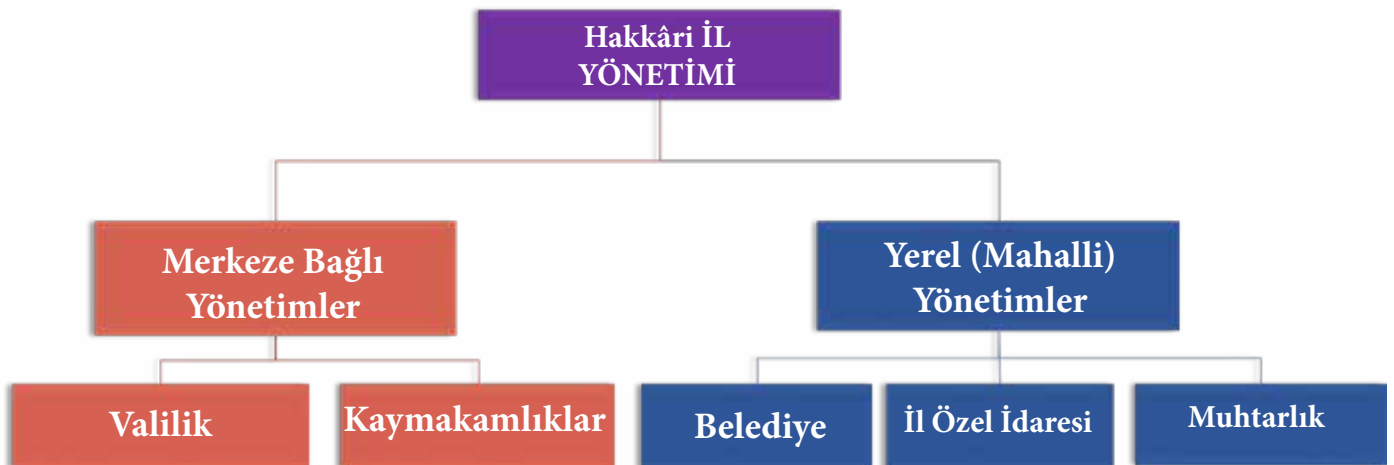
Devlet toplum hizmetlerini her yere götürebilmek ve toplumun ihtiyaçlarını karşılayabilmek için ülkeyi; il ,ilçe ,belde ve köylere bölmüştür.. Oluşturulan bu birimlerin yönetimi merkezden atanan (vali, kaymakam) ve yerel (mahalli) yönetimler (belediye başkanı, muhtar) tarafından sağlamaktadır. Hakkâri'ye bağlı 4 ilçe (Yüksekova, Çukurca, Şemdinli ve Derecik), 139 köy, 53 mahalle ve 8 belediye vardır.

SIRA SİZDE

Hakkâri'ye ait köy mahalle ve Belediyelerin olduğu idari birimleri detaylı bir şekilde öğrenmek için T.C. İçişleri Bakanlığı'nın hazırladığı internet sayfasından faydalanınız. İnternet sayfası Linki:

<https://www.e-icisleri.gov.tr/Anasayfa/MulkiIdariBolumleri.aspx>

MERKEZE BAĞLI YÖNETİMLER

Merkezi yönetim, Kamu hizmetlerinde birlik ve bütünlüğü sağlamak amacıyla hizmetlerin merkezi hükümet tarafından yürütülmesidir. Yani başkent Ankaradan görevlendirilen kişiler aracılığı ile olan yönetim anlayışıdır. Merkezi yönetimde görevli olan kişiler atama ile başa gelir. İlde en yetkili kişi Vali iken ilçelerde kaymakamdır.

YEREL (MAHALLİ) YÖNETİMLER

Yerel yönetim, Yerleşim yerinde (İl, ilçe, Belde, Köy, Mahalle) hizmetlerin daha kolay ve hızlı götürülmesini sağlamak amacı ile kurulan yönetim anlayışıdır. Bu yönetim anlayışında görevli olan kişiler seçimle başa gelir. İl, ilçe ve Beldelerde Belediye Başkanları, Köy ve Mahallelerde ise Muhtarlar yönetimden sorumludur. İlimizde 4 ilçe ve 2 de Belde yönetimi vardır. İlçelerimiz Yüksekova, Çukurca, Şemdinli ve Derecik'tir. Beldelerimiz ise Durankaya ve Büyükçiftlik'tir.

YÜKSEKOVA

Eski adı Gever olan Yüksekova, Kanuni Sultan Süleyman döneminde Osmanlı topraklarına katıldı. Yüksekova I. Dünya Savaşı sonunda Rus işgaline uğramış, ilçenin milis kuvvetleri ve ordunun başarısı sonucu 5 Mayıs 1918'de düşman işgalinden kurtuldu. 19.yy'da Van Vilayetine bağlı Hakkâri Livası'nın kazası olan Yüksekova 1936'da ilçe durumuna getirilmiştir. İlçe merkezin eski adı Dize'dir.

Yüksekova Çarşısı

Yüksekova'nın toplam nüfusu 2018 yılı sayımına göre 119.760 kişidir. Nüfus artışı diğer yerleşim yerlerine göre yüksektir. Yüksekova İlçesinin yüzölçümü 2291 km²'dir. Coğrafi yapı olarak iki kısma ayrılır. Ova kısmı 200.000 dekadır, bu kısmın 30.000 dekarı bataklıktır. İkinci kısmı ise dağlıktır. Yüksekova'nın rakımı 1950 m'dir. İklimi karasal iklim özelliğine sahiptir. Kışları sert ve uzundur. Ekim ayı sonunda düşen kar nisan ayı sonuna kalkmaktadır. Yüksekova'ya bağlı 62 köy köylere bağlı 106 mezra bulunmaktadır.

ÇUKURCA

ÇUKURCA

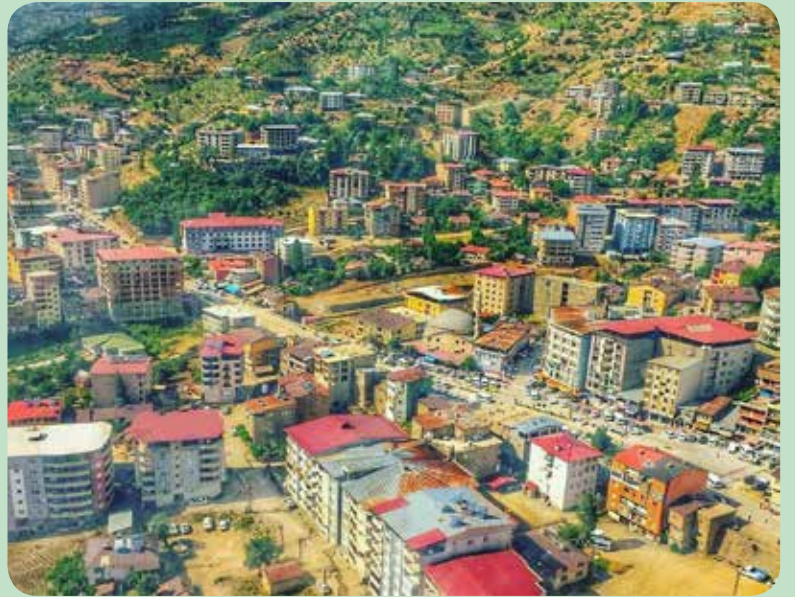
Çukurca İlçesi, 725 km² yüzölçümüne sahip olup, il topraklarının % 10,22'sini kaplamaktadır. 2018 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre ilçede toplam 17.216 kişi yaşamaktadır. Nüfus miktarı, yoğunluğu ve yüzölçümü bakımından ilin en küçük ilçesi olan Çukurca'nın 16 köyü bulunmaktadır. Nüfusun % 53,52'si Çukurca Kasabasında (8.698 kişi), % 46,48'i (7.553 kişi) ise köylerde yaşamaktadır. Kent sel idari alanı; belediye sınırları esas alındığında 0,91 km²'dir. Bu miktar ilçe yüzölçümünün % 0,19'unu oluşturmaktadır. Çukurca'ya belediye teşkilatı 1953'de kurulmuş olup, 3 mahalleden oluşmaktadır.

Çukurca Kalesi

ŞEMDİNLİ

1.644 km² yüzölçümüne sahip olup, il topraklarının % 23,17'sini kaplamaktadır. İlin yüzölçümü bakımından üçüncü büyük ilçesidir. 2018 yılı nüfus sayımı sonuçlarına göre ilçede toplam nüfus 45.117 kişidir. Şemdinli'nin 23 köyü (tamamı Merkez Bucağına bağlıdır.) bulunmaktadır.. Şemdinli'ye belediye teşkilatı 1946'da kurulmuş olup, 5 mahalleden oluşmaktadır. 1936 yılında Hakkâri tekrar vilayet olunca İlçe statüsü kazanıp Hakkâri İline bağlanmıştır.

Şemdinli

DERECİK

Derecik Şehitliği

Derecik Kuzey Irak sınırında bulunan Şemdinli'ye 65, Hakkâri'ye 190 Kilometre uzaklıkta Kuzey Irak sınırında bir ilçemizdir. Nüfusu 2018 verilerine göre 22.953 kişidir. Derecik Beldesi ve bu beldeye bağlı 14 mezra bulunmaktadır.

Çukurca

Şemdinli

Hakkâri

Yüksekova

ŞEHRİMİN TARİHİ

Hakkâri ilimiz ilk yerleşim döneminden itibaren çeşitli devletlerin ve çeşitli beyliklerin egemenliği altına girmiştir. Bir bölge adı olarak bilinen **Hakkar** bölgesi; içinde yaşayanların anılmasıyla Hakkâri olarak bilinir. Hakkar bölgesinin sınırları, bağlı bulunduğu devletin veya beyliğin yönetim anlayışına göre bir çok kez değişmiştir. Geçmişte, günümüzden daha geniş bir bölgeyi ifade eden Hakkar Bölgesi: Güneyde Musul (Irak) kuzeyde Van, batıda Cizre (Mardin) ile doğuda Urmiye (İran) arasındaki yaylak ve dağlık bölge olarak bilinir.

Tarım ve tarih öncesi dönemlerde insanların, iklim ve fiziki şartlardan dolayı ilimize yerleşimleri kısa süreli olmuştur. Bu süreler bahar ve yaz mevsimleri ile sınırlıdır. Bereketli ve yemyeşil yaylaları kısa süreli de olsa avcılık ve hayvancılıkla uğraşan insanlar için bir bolluk bölgesi haline gelmiştir. Bunun en önemli ispatı M.Ö. 10000 binlerde Yüksekova, Çukurca ve Çatak gibi ilçelerde görülen kaya resimleridir. Ayrıca Yüksekova da bulunan Koç Heykelleri, kaya resimlerine benzerlik göstermektedir. M.Ö. 90000'lere kadar ilimizde görünen bu avcı toplayıcı kabile yapısı M.ö 3000'lerden itibaren yerini Hurri kökenli prensliklere bıraktı.

Her dönem sıfatları değişse de genelde **Zozan**, Hakkar, **Hakkâriyan**, **İrisan**, Nehirler Ülkesi Hakkarlıların Yaşadığı Yer, **Çölemerik** ve Dağlar Ülkesi olarak değişik dönemlerde dillendirilmiştir.

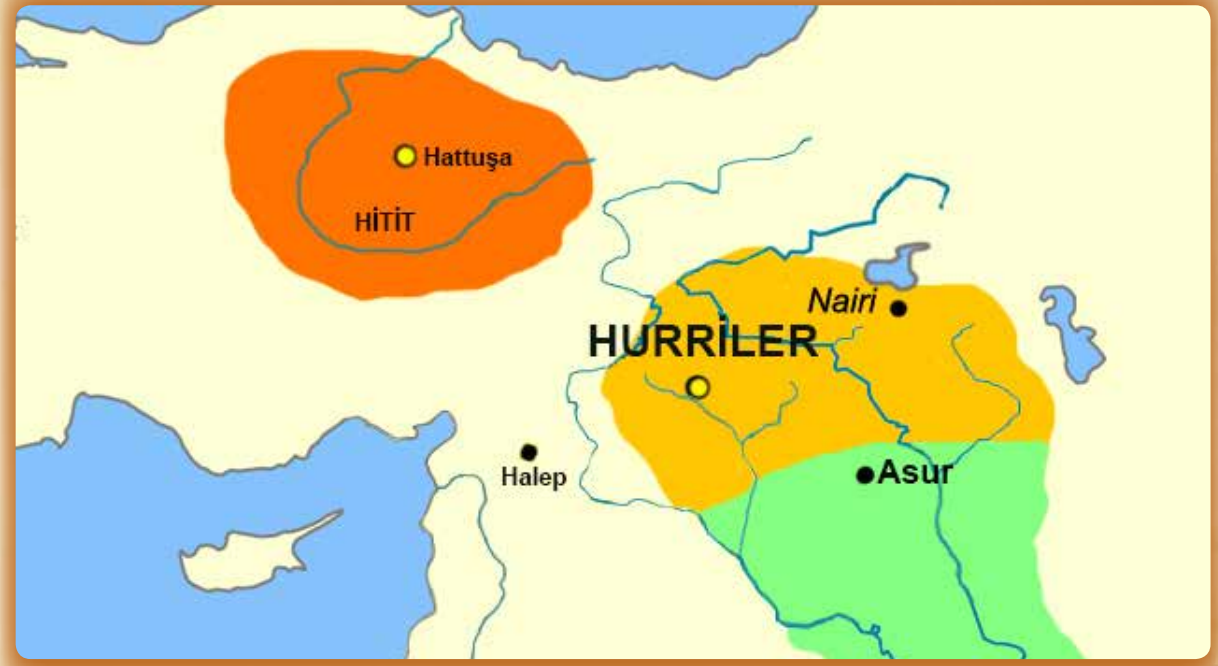
Yüksekova Gevaruk Ve Tırşin Yaylasındaki Kaya Resimleri

Yüksekova - Musaşir Antik Kentinde Bulunan Koç Heykelleri (Büyükciftlik- Çırvate)

İLK ÇAĞLARDA Hakkâri

Hakkâri'de hüküm süren Hurri boyları Hakkâri'yi küçük prenslikler olarak yönetir. Dönemin Mezopotamya komşusu olan Asur devleti ile sürekli bir mücadele halindedirler. Madenlerin bol olduğu insanların hayvancılık yaptığı bu prenslikler; M.Ö 1000'li yıllara kadar Asur devletine haraç olarak altın, bakır gibi değerli madenler vererek ayakta durmuşlardır. Asur ve Hurri devletleri arasındaki mücadeleler, yazıyı bilen Asur yazıtlarında da geçer.

İlk çağ medeniyetler haritası

I. TUKUTİ NİNURTA (M.Ö 1244- 1208)

Patikalardan benden önce hiçbir kralın bilmediği, yolu olmayan uzak dağları geçtim. Nairi ülkesinin 43 kralı savaşmak için karşıma dikildi. Onlarla savaştım ve saltanatlarına son verdim.

I. TİGLAT PİLESER (M.Ö 1114- 1076)

Nairi Ülkelerinin 60 kralını, kendilerine yardıma gelenlerle beraber Yukarı Deniz'e (Van Gölü)

Bunca Asur baskısına dayanamayan Hurri prenslikleri kuzeye göç ettikten sonra birleşip Urartu devletini kurdular. Yeni dönemde Hakkâri Urartu Asur savaşlarına sahne olur ve yazıtlarda **Hubişkia** olarak adı geçer.

Bu mücadelenin genelde Hakkâri'de yapıldığının en önemli ispatı Feraşın Yaylası'nda Urartular döneminden kalma **Dev Evleri** olarak bilinen gözetleme kuleleridir. Yeterli araştırma yapılmamakla birlikte bu dev evleri sayıları yüze yakındır ve yapımındaki mimari inanılmaz bir boyuttadır.

Dev Evleri (Dirhe) (Temsili Resim)

Hakkârimizin tarihini yansıtan diğer bir tarihi gelişme ise M.Ö. 2. yy'a tarihlenen ve Hakkâri Mir Kalesi'nin dibinde tesadüfen bulunan **Taş Stellerdir** (resimli kaya). Bu kayalar bir toplu mezarda görülmüştür. Bu kayalar ve kayalardaki çizimler ilimizin geçmişine ayna tutar. Mezarlar ve bu kayalar günümüzden 4000 yıl öncesinin sanat anlayışını ve yaşam tarzını gözler önüne serer.

Hakkâri Nairi Bölgesi (nehirler ülkesi) olarak ifade edilir. Nairi Ülkesi 43 ile 60 arasında Sarra-ni dedikleri yöneticiler tarafından yönetilir. Bir başka yazıtta da Asur Kralı I. Salmassar M.Ö 1200'lerde Hakkâri'yi Uriadri yani (Dağlar Ülkesi) olarak tarif eder. Bunların dışında da birçok Asur yazıtında Hakkâri'den bahsedilir.

Deveveri (Dirhe) Yıkıntıları - Feraşın Yaylası

Hakkâri Stelleri

Hakkâri Kalesi (John W. Parker Grosvenor Prints Arşivinden)

Bu kaya resimleri ve toplu mezarlar ilimizin geçmişte büyük savaşlara sahne olduğunu gösterir. Hakkârinin bir çok yayla ve madene sahip olması ilimizi sürekli bir savaş alanı yapar. Bunun yanında Hakkâri önemli bir geçiş yeridir de. Bunu Anadoluyu Mezopotamya'ya bağlayan iki yolda görüyoruz. Bunlardan ilki Van'dan gelip Başkale'ye giden oradan da Yüksekova üstünden İrana giden **Ordu Yolu**'dur. İkincisi ise Van'dan gelip Beytüşşebap üzerinden Irak Musul'a giden yoldur. Bu yollar o dönemin en eski yollarıdır.

İSLAMİYET DÖNEMİ

İslamiyetin kabul edilmesine kadar ilimiz birçok devletin istilasına uğrar. Bu dönemde en çok Hakkâri'yi Safevi (İran), Moğol ilhanlı, Bizans gibi devletler saldırıp istila etmek ister. Günümüzde faaliyet gösteren birçok maden alanı dönemin Bizans ve Safevi devletlerinin işlettiği madenlerin üzerine kurulmuştur. Hakkâri'yi sürekli istila eden bu devletler asla Hakkâri'ye yerleşmeyi düşünmediler. Yaşam şartları ve doğası onlar için hiç uygun değildi. Bu yüzden saldırılarda dağılan aşiret ve boylar tekrar toparlanıp Hakkâri'de yaşamaya devam etmişlerdir.

Hakkâri KALELERİ

Hakkâri'nin geçmişini öğrenmek isteyen bir insanın yapabileceği ilk şey bölgede bulunan kaleleri incelemesidir. Çünkü bu kaleler ilimizin en köklü yerleşim birimleridir. Geçmişin prenslikleri aşiretleri ve beyleri bu kalelerde yaşar, halk da bu kalelerin etrafına evlerini kurardı. Kalelerden uzak bölgeler saldırıya açık bölgelerdi. **Hakkâri Mir Kalesi** merkez olmak üzere **Bay Kalesi**, **Hoşap Kalesi** ve **Çukurca Kalesi** bunların en önemlileridir.

Çukurca Evleri

7.yy'da İslamiyet ile birlikte Hakkâri adı ilk defa kitaplarda geçmeye başlar. İlk olarak **Vakıdî'ye** (822) ait eserlerde geçmektedir. Coğrafyacı Yakut El Hamevi'nin **Mucemu'l Buldan** isimli eserinde: "İbn-i Ömer Ceziresinde Musul'un üstünde bulunan belde, nahiye ve köylerden oluşan bir bölgedir. Hakkâri denilen Kürtler burada meskündür" diye tarif eder. Hakkâri ve zozan birlikte sürekli kullanılır. Yine bir eserde Hakkâri için bir çok kaleden oluştuğu söylenir. Hakkâri merkez için kullanılan Culamerg ise (Çölemerik) **Bar Hebraeus'un 1286 Tarih'Uz Zaman** isimli eserinde geçer.

Yüksekova

Mir Kalesi

Çukurca Kalesi

Hakkâri, Her ve Kar kelimelerinin birleşiminden oluşur. Köken olarak Her: Hep Kar ,Kari: yapabilmek fiilinden oluşur ve "Hep Yapabilenler Güçlüler Kuvvetliler" anlamına gelir. Culamerg ise Cu, günümüzde de su kanalı olarak kullanılır. Merg de mera otlak anlamındadır. İkisinin birleşimiyle Sulu, Sulak Meralar Diyarı anlamı taşır.

İslamiyet'in yayılmaya başladığı dönemlerde Hür B. Salih El Hakkâri Cizre ve Hakkâri'yi yönetiyordu. İslamiyete İyaz Bin Ganem tarafından 640'lı yıllarda davet edilen **Salih El Hakkâri** İslamiyet'i kabul eder. Bu dönemden sonra ilimizde İslamiyet yayılmaya başlar ve birçok sahabe ilimizde İslamiyet'i yayarken şehit olur.

Yönetime geçen her İslam devleti Hakkâri bölgesine **Mir ya da Melik** dedikleri beyleri görevlendirmiştir. Başta Emeviler olmak üzere Abbasiler ve Büyük Selçuklu devletleri kendi meliklerini gönderdi.

1250 'li yıllar ile beraber tüm Anadolu'da olduğu gibi Hakkâri melikleri de bir çok Moğol İstilasına maruz kaldı. Moğolların diğer devletler ile yaptıkları savaşlarda insanların en çok sığındığı yer Hakkâri beylikleri olmuştur. Memlûk - Moğol devletleri arasındaki savaşta Hakkârili beylere sığınan **El Ömeri** Hakkâri için, "Dağ Ehli (Hakkârililer) dışında savaşabilecek yiğit kalmadı."der. Hakkâri Biçer Mahallesindeki (Bajer) Melik Esad Camii bu dönemin en önemli tanığıdır. Osmanlı İran savaşlarına kadar Abbasi soyu Hakkâri'de mirlik yapar.

Temsilî resim

Safevilerin (İran), Doğu Anadolu'ya 16.yy'da saldırımları üzerine, İdris-i Bitlisi başkanlığında toplanan melikler mirler ve aşiret ağaları 1514 yılında Çaldıran Savaşında, Osmanlı Devleti'nin yanında savaşıp kazandılar. Böylece 1548 yılına kadar bağımsız beylik ile yönetilen Hakkâri Beyliği Osmanlı'nın Hakkâri Sancağı olarak Osmanlı topraklarına katılır. Bazı kaynaklarda **Liva-i Hakkâri** olarak da geçer.

Osmanlı Eyaletler Haritası (Devlet Arşivleri Başkanlığı)

İRİSAN BEYLİĞİ

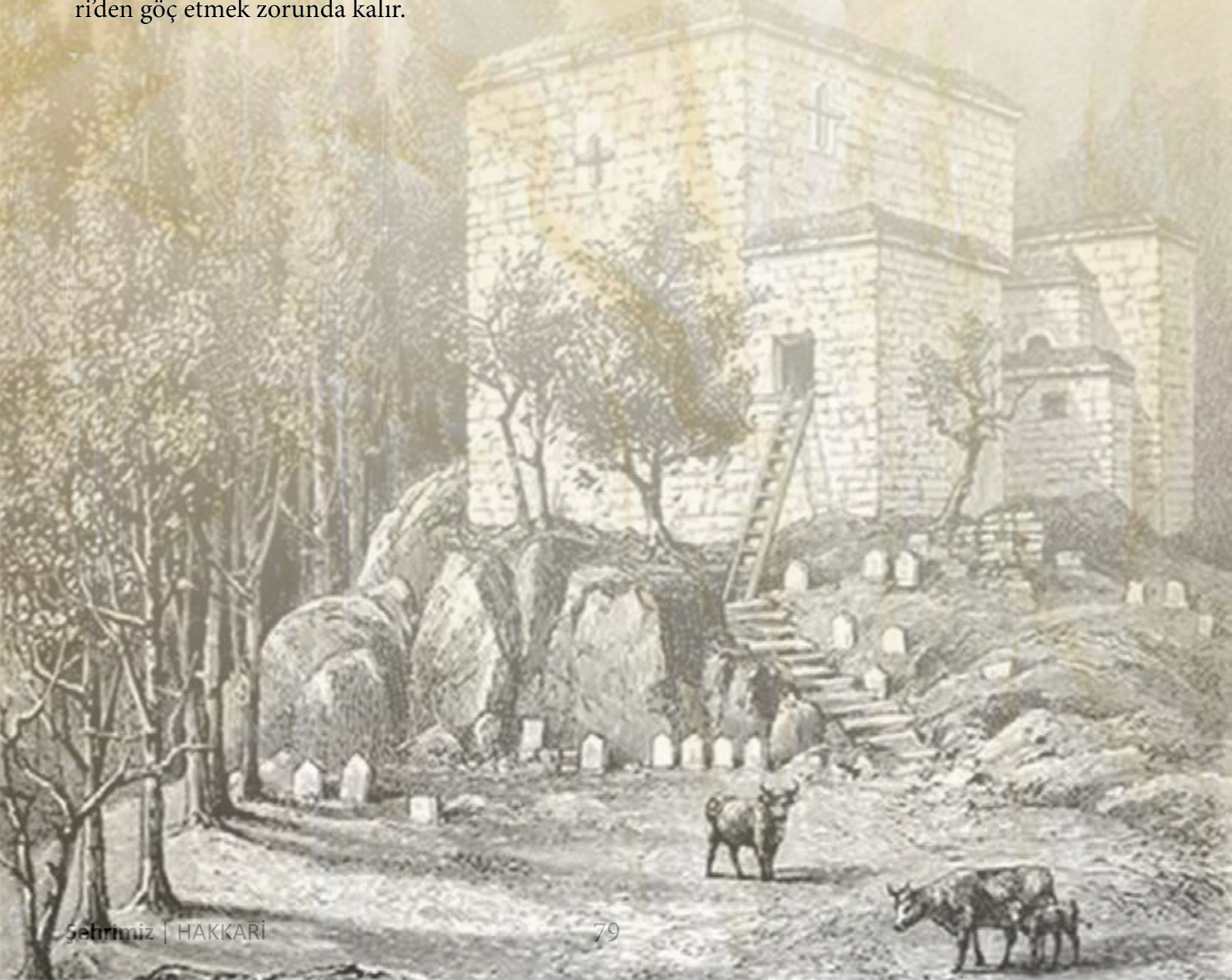
14. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar Hakkâri ve çevresini 500 yıla yakın yöneten Abbasi soyundan gelen Mirlerin kurduğu beyliktir. İrisan ismini Hakkâri Merkez Biçer Mahallesi'nde bulunan bölgeden alır. Günümüzde İrisan Bölgesi Zeynel Bey Türbesi, Melik Esed Camii ve Bay Kalesi gibi birçok tarihi esere ev sahipliği

Osmanlı döneminde de başlarda yönetim yapısı değiştirilmez, kendi içinde özerk beylikler tarafından yönetilmeye devam eder. Bu durum Osmanlı dağılma döneminde son bulur. Osmanlı Devleti merkezileşip her yeri kendine bağlar. İstanbul'dan memurlar, müdürler gönderilmeye başlanır. Bu da yıllardır bir gelenek haline gelmiş olan Hakkâri'deki beylik, mirlik, meliklik anlayışının son bulmasına neden olur. 1855 yılında Van'a bağlanan Hakkâri, Cumhuriyet döneminde 11 Kaza, 50 Nahiye, 1272 Köy ile 20 Ocak 1936'da İl yapıldı.

Osmanlı Devleti Dağılma Döneminde Hakkâri'de görülen bir diğer özellik de İstanbul'dan Hakkâri'ye sürgün edilen Hristiyan Nasturi Mezhebî'dir. Nasturiler dönemin valileri ve padişahlarından izin alıp 1500'lü yıllarda Hakkâri Koçanis (Konak) Köyü'ne Patrikhane yapmışlardır. Nasturi patrikleri **Mar** unvanı ile bilinirler ve bölgede yaşayan tüm Nasturilerin dini lideri olarak yaşamaya devam ettiler. 400 yıla yakın Hakkâri'de Kürtler, Türkler, Yahudiler Hristiyan, Nasturiler ile beraber hoşgörü içinde yaşadılar. Hakkâri'de küçük kan davaları dışında büyük olaylar görülmezdi. Bu hoşgörülü ortam dış devletlerin kışkırtması ,misyonerlerin çalışmaları ve Fransız ihtilalinin getirdiği milliyetçilik fikri ile 19. yüzyılın sonlarında son bulur. Artık 30 yılı bulacak dini ve milliyetçi isyanlar ilimizde yayılır Bu çatışmalar ve isyanlar sonucunda binlerce insan Hakkâri'den göç etmek zorunda kalır.

Koçanis (Konak Köyü) Kilisesi

CUMHURİYET DÖNEMİ

1914- 1918 I. Dünya savaşı döneminde en büyük hayali sıcak denizlere inmek olan Rusya bu amacı gerçekleştirmek için Van'dan Hakkâri'ye olan her yeri ele geçirmek istiyordu. Bu amaçla Hakkâri'deki bazı Hristiyan insanları kışkırtan Rusya saldırıya geçti. Çaresiz kalan binlerce Hakkâri'li ,halen annelerimizin anlattığı Irak'a yapılan 1915 büyük göçünü yaşadı. Bir çok Hakkâri'li Irak'a göç ederken yollarda yaşamını kaybetti. 23 mayıs 1915'te Ruslar şehir merkezini işgal ettiler. 1917'de Rusya'da iç karışıklıklar çıkınca Rusya I. Dünya Savaşı'ndan çekilmek zorunda kaldı. Binlerce Hakkâri'linin yollarda öldüğü çoğunun geri dönmediği **muhacirlik dönemi** 3 yıl sürdü. 3 yılın sonunda Rusların çekildiğini duyan insanlar Hakkâri'ye geri döndü.

1926 Ankara Antlaşması

I. Dünya Savaşı'ndan yenik ayrılan Osmanlı Devleti bir çok toprağını kaybetmişti. Özellikle büyük sömürgeci devletlerin en büyük amacı Osmanlı Devletinin bereketli madenleri ve petrol kaynaklarıydı. Bunu yapabilmek için Hakkâri'ye yakın Musul, Kerkük gibi bir çok şehir işgal edildi . Bu büyük işgalden Anadolu halkı Mustafa Kemal Atatürk'ün liderliğinde bir çok cephede büyük zaferler elde edip düşmanı yurdumuzdan atsa da Hakkâri ili Musul ve Kerkük'e yakın olduğu için sorunları çözülememişti. **1923'te Lozan Barış Antlaşması** tüm ülkemizin bağımsızlığını sağlasa da Musul sorunu çözülemediği için Hakkâri ilimizde cumhuriyetin bir ili olamamıştı. Bir çok toplantı ve bu arada gerçekleşen Nasturi İsyanında onlarca askerimiz şehit olunca sorun 1925 yılında Milletler Cemiyetine gitti. Tüm tartışmalara rağmen 5 haziran 1926 **Ankara Antlaşması** ile Hakkâri Türkiye Cumhuriyetinin güzel bir serhat şehri oldu. Bu antlaşma sonucunda Musul ve Kerkük şehirleri de Irak'a bırakıldı.

BENZERLİKLERİMİZ FARKLILIKLARIMIZ

Hakkâri'nin komşu olduğu illeri biliyor musunuz? Hakkâri'nin komşu olduğu iller hakkındaki bilgilerinizi sınıfla paylaşınız.

Hakkâri Siyasi Haritası

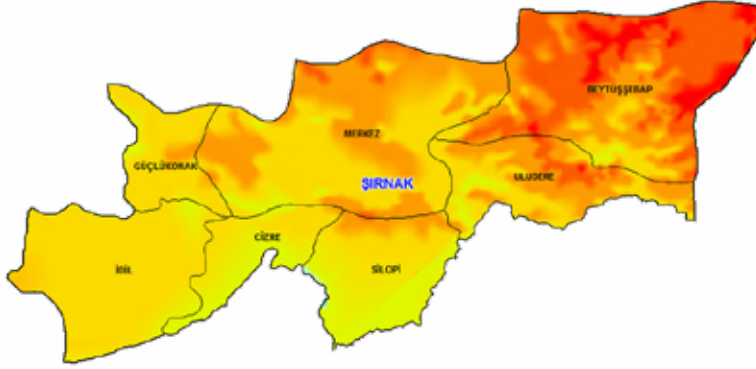
Derin ve uzun vadiler ve yüksek dağlarla çevrili Hakkâri, Anadolu'nun en uzak illerinden biridir. Türkiye haritasının güneydoğu köşesinde yer alır. Hakkâri'nin doğusu İran, güneyi de Irak devlet sınırlarıyla çevrilidir. İki devlete sınırı olan Hakkâri'nin batısında da benzer coğrafi özelliklere sahip Şırnak ilinin Beytüşşebap ve Uludere ilçeleri yer alırken, Kuzeyinde ise Van'ın Başkale ilçesi yer alır.

Yukarıdaki haritalar üzerinde yer alan görsellerden yola çıkarak, Hakkâri'nin Sosyo-kültürel, coğrafi, ekonomik gibi özelliklerini göz önünde bulundurarak karşılaştırınız. Benzer ve farklı yönleri hakkında düşüncelerinizi sınıfla paylaşınız.

ŞIRNAK

Hakkâri ilimizin batısında yer alan Şırnak 16 Mayıs 1990'da ilimizden iki ilçemizi de (Beytüşşebap ve Uludere) alarak il olmuştur. 7.172 Km2 alana sahip komşumuzun rakımı 1350 metredir. Cudi, Gabar ve Namaz gibi yüksek dağlara sahiptir. İslam inancına göre Tufan'dan sonra Nuh'un Gemisi'nin indiği Cudi Dağı, Şırnak kentinin güneyindedir.

Şırnak ili fiziki haritası

İkinci bölüm ise Hakkâri coğrafi yapısına benzer özellikler taşıyan Beytüşşebap ve Uludere ilçelerinin yer aldığı bölümdür. Bu bölümde de Hakkâri'dekine benzer derin vadiler, yüksek dağlar yer alır. Bu nedenle iklim, bitki örtüsü ve ekonomik faaliyetler bakımından Hakkâri'deki özelliklerle benzerlik gösterir. Karasal İklim görülen bölgede, tarım alanlarının dar, iklim koşullarının elverişsiz olmasından kaynaklı halkın çoğunluğu hayvancılıkla uğraşır. Bölgenin temel geçim kaynağı hayvancılığa dayanır.. Ayrıca coğrafi özelliklerine bağlı olarak yaylacılık, dağcılık, doğa yürüyüşü, rafting gibi faaliyetler de yapılmaktadır.

Yeryüzü şekilleri bakımından dağlık olan Şırnak, Coğrafi özellikler bakımından iki farklı yapıya sahiptir. Bu coğrafi yapılardan ilki, geniş düzlüklerle kaplı Cizre, Silopi ve İdil ilçelerinin yer aldığı bölümdür. Bu gölgenin iklimi daha yumuşak, yüzey şekilleri bakımından daha sade bir yapıya sahiptir.

Beytüşşebap ve Uludere'nin, 1990 yılına kadar Hakkâri ilçeleri olduğunu biliyor muydunuz?

Hz. Nuh'a ait geminin indiği varsayılan Cudi Dağı

Şırnak ili tarihsel olarak çok eski bir geçmişe sahiptir. Guti, Babil, Med, Asur, Pers, Sasani, Emevi, Abbasi, Selçuklular ve Osmanlılar bu şehirde hüküm sürmüştür. İnanç turizmi bakımından zengin bir ildir. Hz. Nuh Türbesi ve Memu Zin Türbesinin Cizre ilçe merkezinde olması ilçenin önemini bir kat daha artırmıştır.

Mem u Zin Türbesi (Cizre)

Mem u Zin Hikayesini hiç duydunuz mu? Duymadıysanız Ailenizden Mem u Zin Hikayesini öğrenip sınıfta arkadaşlarınızla paylaşınız.

Beytüşşebap Kaplıcaları

Beytüşşebap'ta bulunan kaplıcalar ile Feraşın yaylası Hakkârililerin sürekli gittikleri yerlerdendir. Bunun sebebi eskiden buraların Hakkâri'ye bağlı olmalarıdır.. Hakkâri, yakıt tüketiminin büyük bir çoğunluğunu Şırnak'tan çıkarılan kömürden temin eder. Habur sınır kapısı Şırnak'ı Irak'a bağlayan en büyük sınır kapısıdır.

VAN

Hakkâri'nin kuzeyinde yer alan Van ilimiz, Hakkâri'nin en önemli komşusudur. Hakkâri'den daha fazla Hakkârili Van'da yaşamaktadır. Türkiye'nin en doğu kesiminde yer alan Van'ın Hakkâri gibi yüksek dağlık alanlardan oluşan engebeli bir arazi yapısı vardır. Dağların yüksek düzlüklerinde ise yaylalar bulunmaktadır. Van Gölü 'de Van'ın sahip olduğu bir başka doğa harikasıdır.

Hakkâri ve Van yöresinde tüketilen otlı peynir

İlin ekonomisi tarım, hayvancılık, turizm ve balıkçılığa dayalıdır. **İnci Kefali** ilin en çok bilinen balığıdır. Hayvansal ürünlerin başında Hakkârimizde de çok tüketilen Van-Hakkâri'ye özgü otlı peynir gelmektedir. Otlı peynirin bir çok otu Hakkâri yaylalarından temin edilir.

Van doğal ve tarihi değerler yönünden zengin olup, ekonomisinde turizmin büyük katkı payı vardır. Van Gölü kıyılarındaki plajlar, Akdamar Adası, Van Kalesi, Bendimahi Çağlayanı ve Erek Vadisi turizm açısından önem taşımaktadır. Ayrıca Van'a özgü olup, dünyaca tanınan Van Kedileri koruma altına alınmıştır.

Van Kedisi

Uçan Balık İnci Kefali, Van Gölü'nün tuzlu - sodalı sularında yaşayabilen tek canlı türüdür. Dünyada sadece bu kapalı havzada bulunmaktadır.

Malazgirt Savaşı'ndan (1071) sonra Selçuklular yöreye hakim olmuş, Hakkâri beylerinden Karakoyunlu İzzeddin Şir Van ve çevresini yönetimi altına almıştır. Safevilerin bölgede etkin olmasından sonra Yavuz Sultan Selim'in Çaldıran Savaşı'nda Safevileri yenmesiyle Van ve yöresi Osmanlı topraklarına katılmıştır. Cumhuriyet döneminde kırsal bir görünümde olan Van 1923 yılında il konumuna getirilmiştir. 1970'lerde Türkiye ile İran arasındaki demiryolunun açılması, ardından Ortadoğu ülkeleri ile ticaretin yoğunlaşması Van'ın gelişmesine sağlamıştır.

İRAN

Hakkâri ilimizin en önemli komşularından biri İrân'dır. Yüz ölçümü 1. 648. 000 km², nüfusu 60 milyon, yönetim şekli cumhuriyet, başkenti Tahran'dır. Hakkârinin doğu komşusudur. Kuzeyinde Hazar Denizi, güneyinde ise Basra Körfezi bulunmaktadır. Batısında Türkiye ve Irak, kuzeydoğusunda Türkmenistan, doğusunda Afganistan ve Pakistan yer alır.

Genel olarak Hakkâri gibi dağlık bir ülkedir. Orta kesimlerde platolar ve çöller vardır. Ülkenin kuzeyini kaplayan dağlara Elburz, güneyindeki dağlara ise Zagros adı verilir. Bu sıra dağlar Hakkâri'de de mevcuttur. Ülkenin büyük bir bölümünde karasal iklim hüküm sürmektedir. Basra Körfezi ve Hazar Denizi kıyılarında iklim ılıman ve yağışlıdır. İrân ekonomisi tarım, ham petrol ve petrol ürünlerine dayanır.

İlimiz Yüksekova ve Şemdinli ilçeleri İrân'ın Urumiye şehrine çok yakındır. aralarında akrabalık bağları güçlüdür. Özellikle İrân Platosunun bozkırlarla kaplı kesimlerinde Yüksekova gibi hayvancılık önemli bir geçim kaynağıdır. Ülkenin asıl zenginlik kaynağını petrol oluşturmaktadır. Ancak el tezgahlarında dokunan halıları dünyaca ünlüdür. bir çok halı motifi Hakkâri halılarına benzemektedir. Hakkâri ilimizin İrân ile **Esendere Sınır Kapısı** mevcuttur.

İrân Halı çarşısı

Hakkâri İrân sınırında bir köy

IRAK

Türkiye'nin ve Hakkâri'nin güneydoğusunda yer alan bir Ortadoğu ülkesidir. Kuzeyde Türkiye, doğuda İran, güneydoğuda Basra Körfezi ve Kuveyt, güneyde Suudi Arabistan, batıda Ürdün ve Suriye ile sınırları bulunur.

Aşağı Mezopotamya'nın en önemli merkezi Irak dünyanın ilk önemli yerleşim merkezlerinden biridir. M.Ö. 7. yüzyıla kadar Sümer, Akad, Babil ve Asurların elinde kalmış, dünyada tarım, çivi yazısı gibi bir çok ilke ev sahipliği yapmıştır. Dünyanın ilk üniversiteleri olan **Nizamiye Medreseleri** Bağdat'ta açılmış. Hakkâri'li bir çok din adamı bu ülkede eğitim görmüştür. Kanuni Sultan Süleyman Han 1534'te ülkenin tamamını Osmanlı topraklarına katmıştır.

Hakkâri'den giden Zap Suyu ve Anadolu'nun iki büyük akarsuyu Fırat Ve Dicle ırakta birleşir. Bunca akarsuya rağmen ülkenin çoğunluğu çöllerle kaplıdır. Yaz mevsimin de Hakkâri'de ırak kaynaklı çöl tuz bulutu bir çok kez görünür. Irak'ın en önemli doğal kaynağı petroldür.

Çukurca ilçemiz **Üzümlü Sınır Kapısı** Irak'a açılır. 1926 Ankara Antlaşmasına kadar Hakkâri ilimiz Musul ve Duhok şehirleri Osmanlı'nın şehirleridir. 1926 antlaşmasıyla çoğu aynı köyden aynı kültürden olan insanların arasına Irak- Türkiye sınırı girmiştir. Günümüzde bir çok Hakkârilinin ırak şehirlerinde akrabaları bulunmaktadır.

4. Ünite

ŞEHRİM ÇALIŞIYOR

ŞEHRİMDE ÇALIŞIYORUM

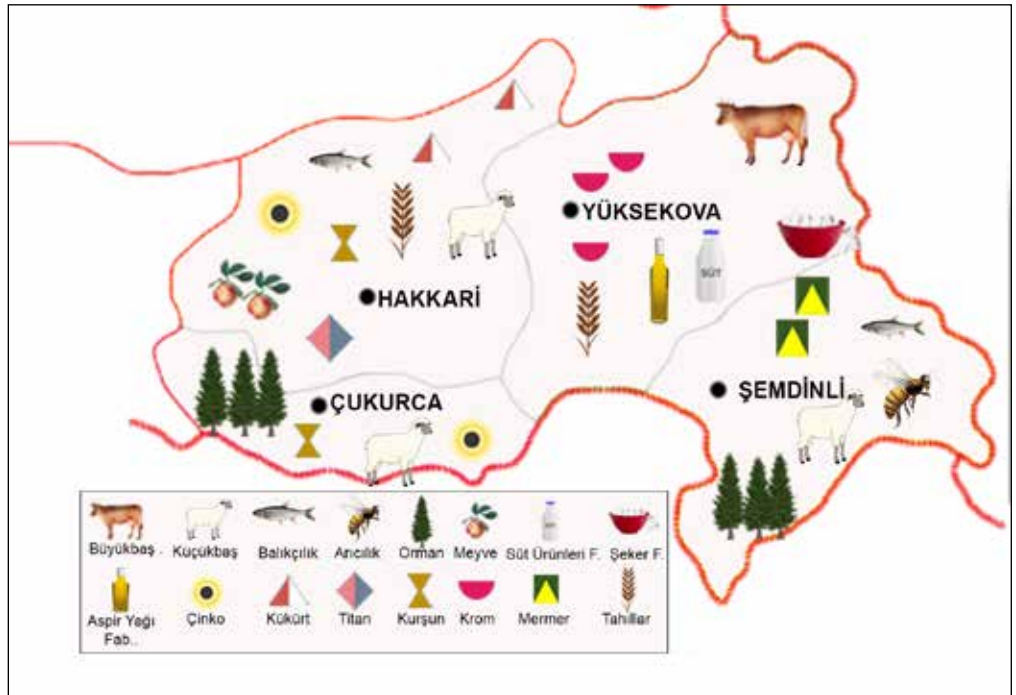

SORU: Yanda verilen görsel bakarak ekonomik faaliyet aşamaları hakkında çıkarımlarda bulununuz.

SORU: Siz de hammaddesi ilimizde bulunan bir ürünün, üretim, dağıtım ve tüketim aşamalarına örnekler veriniz.

İlimiz ekonomik olarak Türkiye’de en az gelişmiş şehirler arasındadır. Bunda birçok sebep etkilidir. Bunların başında ilimizin sert iklimi ve engebeli yeryüzü şekilleri gelir. Çünkü ekonomi dediğimizde aklımıza üretim tüketim ve dağıtım arasındaki ilişki gelir. Bu üç özellik de ilimizin şartlarından dolayı yeterince gelişmemiştir. İkinci sebep olarak da ilimizde yıllardır süren terör ve şiddet olaylarıdır. Birçok yatırımcı bu sebep ile Hakkâri’ye yatırım yapmamaktadır.

Geçmişten günümüze Hakkâri’nin gelişiminde etkili olan en önemli ekonomik faaliyet hayvancılıktır. Coğrafyanın belirlediği bu özellik aynı zamanda ilimizin kültürünü kimliğini ve yaşam tarzını da belirler. İnsan sayısının eskiden az olması hayvancılık ve küçükte olsa tarım ile ilimizi kendine yetebilecek bir ekonomik seviyeye getirmişti. Ancak zaman ile gelişen ve değişen Dünyada hayvancılık da ilimiz için yetersiz kalmıştır.

Hakkâri Ekonomi Haritası

Sanayi toplumu gibi fabrikaların teknolojinin ve ulaşımın gelişmediği ilimizde, insanlar geçimlerini doğanın imkanlarına dikkat ederek sürdürmüşlerdir. Bu nedenle hayvancılık ve tarım öncelikli geçim kapısı olmuştur.

Günümüzde ise hayvancılık yetersiz kalmış yerine hizmet sektörü, madencilik ,sanayi ve ticaret gibi yeni iş kolları ilimizde ortaya çıkmıştır. Bunun yanında Hakkâri'nin iki ülkeye komşu olması ve birçok maden barındırması ilimizin geleceği için büyük umut taşımaktadır.

ŞEHİRİMDE HAYVANCILIK

İlimiz ekonomisinin temeli hayvancılığa dayanır. % 88'i yüksek yayla ve meralardan oluşan, suyu bol olan Hakkâri adeta hayvancılık cennetidir. Dağlık alanlarda çayır ve meraların bol olması büyük ve küçükbaş hayvancılık için elverişli bir ortam sunmaktadır. Bunun yanında bitki çeşitliliğinin fazla olması arıcılık için uygun imkan oluşturmuştur. Her mevsim önemli miktarda su taşıyan akarsularda ve kurulan tesislerde balık yetiştiriciliği de yapılmaktadır.

Dağlık alanlarda daha çok küçükbaş hayvan besiciliği yapılır. En çok besiciliği yapılan küçükbaş hayvanlar koyun ve keçidir. Yüksekova gibi düzlük alanlarda ise büyükbaş hayvancılık yapılır. Yüksekova'nın geniş, çayır ve meralara sahip olması büyükbaş hayvancılık yapılmasında büyük etkiye sahiptir. Bu bölgede İnek ve sığır besiciliği yaygındır. İlimiz, büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık yapmak için geniş imkanlara sahip olsa da hayvan sayısı bakımından yeterli düzeye ulaşamamıştır. Son yıllarda

devletimizin yapmış olduğu desteklemelerle bu sayıda önemli bir artış sağlanabilmiştir. Fakat ilimizde ulaşımın gelişmemiş olması, hayvansal ürünlere yönelik fabrika ve tesislerin az olması , dağıtım, pazarlama ve kooperatifçilik gibi imkanların yetersiz olması gibi nedenlerden dolayı istenilen düzeye ulaşamamaktadır.

İlimizde hayvancılık faaliyetlerini daha da arttırmak için neler yapılabilir? Araştırınız.

Hakkâri Karkovan Balı

İlimizin benzersiz bitki çeşitliliğine sahip olması arıcılık faaliyetlerinin çokça yapılmasını sağlar. Bu bitki çeşitliliği sayesinde elde edilen balın kaliteli olması, arıcılığın önemli bir ticaret kolu olmasında paya sahiptir. Alıcısının bol olduğu Hakkâri Balı, ilimiz ekonomisine ciddi katkı sağlamaktadır. Bu nedenle her geçen gün kovan sayısında artış gözlemlenmektedir. Sadece il merkezinde 1300'ü karakovan olmak üzere toplam 20000 civarında kovan bulunmaktadır. Hakkâri'de üretilen karakovan balı, Türkiye'nin en kaliteli balları arasındaki yerini alır.

Hakkâri'de arıcılık yapan biri olsaydınız Hakkâri Balını daha iyi pazarlamak için neler yapardınız? Sınıfta tartışınız.

İlimiz, tatlı su kaynağı bakımından zengindir. Her mevsim bol miktarda su taşıyan akarsulara sahip olması nedeniyle Balıkçılık potansiyeli yüksektir. Özellikle kurulan alabalık işletmelerinde yıllık 500 tona yakın balık üretimi yapılmaktadır. İl merkezinde 6, Şemdinli ilçesinde ise 2 tane alabalık işletmesi mevcuttur.

Hakkârimizin bir diğer hayvancılık faaliyeti de kümes hayvancılığıdır. Özellikle tavuk besiciliği bunların başında gelir. İlin beyaz et ve yumurta ihtiyacını karşılamak üzere kurulan kümes hayvancılık tesisleri giderek artmaktadır.

Hakkâri Balık Tesisi

ŞEHRİMDE TARIM

Çukurca Piriç Tarlaları

Hakkâri coğrafi yapısının dağlık olması nedeniyle ekilebilir tarım arazisi azdır. Fakat ekimi yapıldığında birçok ürünün yetişmesi mümkündür. Hakkâri'de tarım genelde vadi tabanlarında yapılır. Bunun en önemli sebebi vadi tabanlarının sıcak olmasıdır.

Çukurca ve Şemdinli'de tarım ürünü çeşitliliği daha fazladır. Bunun nedeni Irak'tan gelen sıcak havadır. Nar, piriç, hurma buna örnek örnek gösterilebilir. Hakkâri'de tarım arazisi az olmasına rağmen buğday, çeltik, susam, arpa, maş fasulyesi, tütün gibi tarım ürünleri de yetiştirilir. Küçük de olsa Çukurca vadisinde seracılık yapılır. Engeli arazi yüzünden birçok köyde ilkel

tarım yöntemleri devam etmektedir

Çukurca'da Cennet Hurması Hasadına başlandı

Hakkâri'nin Çukurca ilçesinde yaşayan Şaban Taş, ilçede ilk kez yetiştirdiği Trabzon hurması olarak da adlandırılan cennet hurmasının hasadına başladı. Kaymakam ve Belediye Başkan Vekili Temel Ayca, Çukurca'nın mikro klima özelliği taşıyan bir ilçe olduğunu, o nedenle tüm meyve ve sebzelerin rahatlıkla yetişebildiğini söyledi.

ÇUKURCA, MİKRO KLİMA ÖZELLİĞİ TAŞIYOR

Kaymakam Ayca, Çukurca'nın mikro klima özelliği gösteren bir ilçe olduğunu belirterek, " Adı gibi çukurda kaldığı için her türlü meyvenin, sebzenin yetiştiği bir yer. Narı, inciri, üzümü, dutuyla meşhur olan bir ilçemiz. Bu tarz meyveler burada çok rahat bir şekilde yetişiyor. Şaban Bey de 4 yıl önce İl Tarım Müdürlüğü'nün projeleri kapsamında, bu bahçeyi kurdu. Biz de gelip görmek istedik. Ben kendisini bu girişiminden dolayı tebrik ediyorum ve bu tarz meyve bahçelerin Çukurca'da artmasını temenni ediyorum. İlçemiz iklim itibarıyla müsait olduğu için, bu tarz projelerde uygun bir yer. Çiftçilerimiz bu konuda bize gelebilirler. Çünkü, devletimizin bu konularda destekleri oluyor. Bu destekleri alıp, bu tarz girişimlerde bulunabilirler." dedi.

- Kaymakamın Çukurca'da yetişebileceğini söylediği tarım ürünleri hangileridir?
- İnternet haberde yer alan Micro Klima özelliği nedir? Araştırınız.
- Bu ilçemizde devletin ne gibi destekleri olabilir? Tartışınız.

Çukurca Organik Ürünleri Görücüye Çıktı

Çukurca Kaymakamlığı ve Belediyesinin desteklediği Zap Vadisi Projesi kapsamında organik ürünler yetiştiriliyor. Çukurca topraklarında üretilen ve tamamen doğal olan pirinç, buğday, mısır, susam, maş fasulyesi, kuru üzüm, incir, dut ve çeşitli meyvelerden elde edilen ürünler görücüye çıktı.

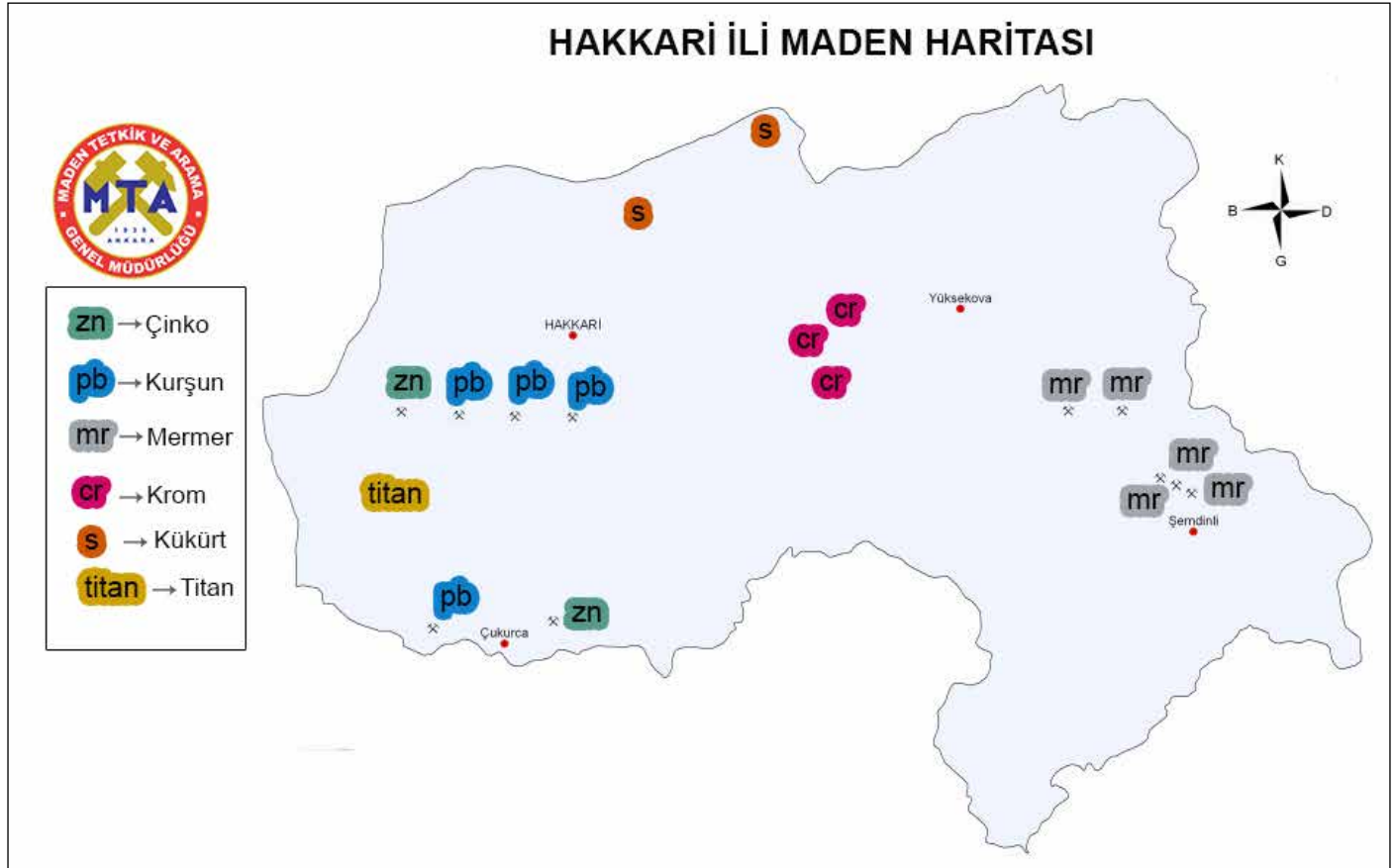
MADENCİLİK

Meskan Maden Tesisleri

karılmasına yönelik TPO (Türkiye Petrolleri Ofisi) büyük çalışmalar yapmaktadır. Bunun yanında ilimizde birçok maden işletmesi yeni yeni açılmıştır. İlimizin kalkınabilmesinin en önemli çarelerinden biri de madenciliktir.

Hakkâri geçmiş yıllara göre madencilik alanında yeni keşfedilen bir bölgedir. Bu keşifler sonucunda ilimizde birçok altyapı araştırması sonucunda titan, kurşun, çinko, krom ve kükürt madenleri bulunmuştur. Geçmişte Roma dönemine kadar giden maden ocakları görülmektedir. Bu madenlerden Çinko ilimizde büyük iş imkanı yaratmış ve yurt dışına sattığımız mallar arasında birinciliği almıştır. Özellikle Çukurca ilçemiz ve Irak sınırı boyunca petrol yatakları tespit edilmiş ve bunun çıkarılmasına yönelik

ŞEHRİMDE SANAYİ VE TİCARET

- Bir yerin sanayisinin gelişmesi için hangi şartlara sahip olması gerekir?
- Ulaşım imkanlarının gelişmiş olması sanayi faaliyetlerini nasıl etkilemektedir?

Su Sanayi Tesisleri

1980'li yıllara kadar şehirlerarası yolu olmayan Hakkâri'nin sanayisi de buna benzer gelişim gösterir. Diğer şehirlere uzak olan kapalı bir bölge olmasından dolayı ticari ilişkileri de yeterince gelişmemiştir. En yakın komşu şehirlere mesafesi 4 saattir. Günümüze doğru devletin birçok desteğine rağmen büyük sanayi işletmeleri Hakkâri'de neredeyse hiç yoktur. Bunda Hakkâri'nin dağlık bir bölgede olması ve ulaşım imkânlarının zor olması çok etkilidir. 1990 yıllarda köyden şehre göç olmasına rağmen şehir yaşamında bir canlılık yoktur. Tüm ilçeler ile beraber Hakkâri'de 4 süt fabrikası, 5 küp şeker fabrikası, 1 su fabrikası gibi

toplamı 109'u bulan işletmelerde çalışan insan sayısı 881 kişidir. Bunun dışında birçok küçük esnaf mevcuttur.

Yüksekova Süt ve Süt Ürünleri Fabrikası

Hakkâri Maden Tesisi

İlimize has kilim üretim atölyeleri başka bir iş koludur. Yüzlerce kadın bu atölyelerde çalışmaktadır. Kilim ve boya ticaretinin pahalı olması son dönemlerde kilim atölyelerini de zor duruma sokmuştur.

Çukurca ilçemizde üretilen doğal organik ürünlerin devlet desteğinde marka yapıp satılması ilçemize ticari canlılık katmıştır.

İlimizde değerlendirilmesi gereken diğer iş kolu da akarsulardan elde edilen enerjidir. İlimizde sadece bir tane küçük hidroelektrik barajı bulunmaktadır Onlarca akarsu boşa akmaktadır.

YÜKSEKOVA'DA ASPİR YAĞI FABRİKASI

Yüksekova ziraat Odası tarafından hazırlanan proje kapsamında ekilen Aspir bitkisinden yağ elde etmek için fabrika kuruldu. Hiçbir zirai ilaç ve kimyasal madde kullanılmadan ekilen Aspir bitkisinden elde edilen yağ tamamen organik bir üretim. Üretilen yağlar yurtiçinde İstanbul ve Ankara gibi büyük şehirlere, yurt dışında ise ABD'ye ihraç edilmektedir.

Aspir Bitkisini ve Aspir yağının kullanım alanlarını araştırınız.

Hakkâri'nin iki ülkeye komşu olması ticaret için büyük bir şanstır. Bu iki ülkeye yapılan ticaret ilimizin dış satımını (ihracat) son yıllarda artırmıştır. Bunun yanın da şehirde madencilik , petrol arama gibi yeni iş kolları geliştirilirse Hakkâri'de işsizlik oranı düşecektir. Özellikle Yüksekova'da Havaalanının yapılması ve şehirlerarası yolların yenilenmesi Hakkâri için büyük bir fırsattır. Geçmişten beri sadece tarım ve hayvancılık ile uğraşan ilimiz gerekli destek sağlanması durumunda hayvansal ürün sanayisinde de Türkiye'ye liderlik yapabilecek seviyededir.

ETKİNLİK

Aşağıdaki cümleleri tamamlayınız.

1. Hakkâri'de sanayi gelişmemiştir. Çünkü
2. Hakkâri'nin ticaret yaptığı iki ülke Ve
3. Hakkâri'nin İran'a olan sınır kapısı
4. Hakkâri'nin Irak'a olan sınır kapısı
5. Yüksekova'da üretilen yurt dışına ihraç edilen bitkisel yağ yağdır.

ŞEHRİME ÖZGÜ ÜRETİM ALANLARI

Zanaatkarlık nedir? Zanaatkarlık hakkında bilgilerinizi sınıf ile paylaşınız.

İnsanoğlu doğa şartlarına uyum sağlamak için ilk zamanlardan beri üretme çabası içerisinde. İhtiyaçlarını karşılamak, yaşamını kolaylaştırmak ve korunmak amacı ile çeşitli aletler ve meslekler ortaya koymuştur. Üretilen ortaya çıkan bu meslekler giderek toplumda bir değer kazanmış bu işler ile uğraşan insanlar büyük saygı görmüştür. Bölgelere has bu zanaat ve meslekler toplumun kültürünü ve yaşam biçimini yansıtan en önemli uğraşlardır. Başlangıçta sadece ihtiyaçlarını karşılamak için üretilen bu ürünler zamanla ticari değer kazanmıştır.

Binlerce yıllık tarihinde farklı devletler ve topluluklar tarafından yönetilen Hakkâri'de, çeşitli zanaat alanları ortaya çıkmış bazıları günümüze kadar gelebilmiştir. Özellikle Hakkârinin sert iklimi ve doğasında yaşayabilmek için insanlar bir çok beceri geliştirmişlerdir. Bu alanlardan bazıları teknolojinin gelişmesi ile önemini yitirmiş ya da farklı tekniklerle üretilmeye başlanmıştır. Teknolojinin geldiği nokta çoğu zanaat ve eski mesleği yok etmesi Hakkârinin kültürünün yok olması anlamına gelir. İlimizin Hakkâriye ait üretim mesleklerine sahip çıkması ve gelecek kuşaklara tanıtması çok önemlidir.

Hakkâri coğrafi yapısı, ekonomik faaliyetleri ve kültürel özelliklerine bakılarak hangi zanaat alanlarında üretimler yapılmış olabilir?

Hakkâri'de tarım alanlarının dar olması sebebiyle insanlar çoğunlukla hayvancılıkla uğraşmıştır. Hayvancılıkla uğraşmaları, yarı göçebe bir yaşam tarzı benimsemeleri sanat anlayışlarına da yansımıştır. Sanat eserleri, daha çok hayvancılığa dayalı olarak gelişen dokumacılıkla ilgili olmuştur. Kilimler, heybeler, çoraplar, seccadeler, önemli dokuma sanatlarıdır. Ayrıca semercilik, nalbantlık, sepetçilik, taş işçiliği gibi alanlarda da eserler ortaya koymuşlardır.

Hayvancılık ve tarım ile uğraşan Hakkâri'nin meslek çeşitleri de bunlarla ilgilidir. Hayvancılıktan elde edilen ürünlerin saklanması çömlükçiliği, koyunlardan elde edilen yünler kilimciliği, doğasının zenginliği kilim boyaları mesleğini önemli yapmıştır. Bunun yanında elde edilen tarım ürünleri beraberinde su değirmenleri mesleğini iletmiştir. Susamdan tahin, buğdaydan un gibi ilin vazgeçilmez tatları ortaya çıkmıştır. Özellikle Hakkâri kilim motiflerinde insanların duyguları aşkları savaşları özlemleri büyük bir ustalık ile gösterilmiştir.

KAYBOLAN ZANAATLARIMIZ

ÇÖMLEKÇİLİK

Geçmişte hayvansal ürünlerin saklanmasında kullanılırdı. Hakkâri'de yaygın olarak kilden yapılan bir zanaat dalıydı.

KALAYCILIK

Günlük hayatta kullanılan tencere ve tabakların azlığı nedeniyle uğraş alanı olmuştur. Hakkâri'de Sefar olarak adlandırılırdı. Şehrimizde aynı isimle anılan bir çeşme de bulunur.

NALBANTLIK ve SEMERCİLİK

Ulaşımında kullanılan binek hayvanlarına bağlı olarak ortaya çıkan bir zanaat dalıdır. Binek hayvanların engebeli arazide ayaklarının zarar görmemesi için kullanılırdı.

TAŞ İŞÇİLİĞİ

Yapı malzemesi olarak kullanılan taşın ilimizde çok olması, taş işçiliğinin gelişmesini sağlamıştır. Taş işçiliğinin en güzel örneklerini, medrese ve cami duvarları, mezar taşları, çeşme, köprü gibi yapılarda görmek mümkündür. Bu alanlarda yapılan eserlere Kayme Sarayı, Mir Kalesi, Meydan Medresesi örnek verilebilir.

ÇADIRCILIK (KARA ÇADIR)

Hayvancılıkla uğraşan ve Yarı göçebe bir yaşam tarzına sahip Hakkâri'de çadır dokumacılığı önemli bir yere sahipti. Çadırlar, keçi kılından dokunurdu. İlimizde **Konê Reş** olarak adlandırılır. Bunu yapan kadınlar, birer sanatçı edasıyla kendi evlerini örerlerdi.

AHŞAP OYMACILIĞI

İnsanların belirli ihtiyaçlarını gidermek amacıyla ağaca şekil vermesi olan ahşap oymacılığı, özellikle mutfak malzemesi yapımında yaygın bir sanattır. Bu malzemelerin bulunmayışı insanları bu mesleğe yöneltmiştir. Çağın üretim anlayışı bu mesleği de Hakkâri'den silip götürmüştür.

TEKNOLOJİYE DİRENEN ZANAATLAR

SEPET ÖRME

Doğal bal üretim kovanlarında ve günlük birçok alet yapımında kullanılan ağaç dallarının örgüler halinde dizilmesi ile yapılan iş koludur. Bu iş kolu çok uğraştırıcı olduğu için ustaları Hakkâri'de çok azdı. Günümüzde karakovan, balık yakalama sepetleri gibi çok az alanda kullanılır. Bunu yapabilen usta sayısı parmak sayısını geçmez.

TANDIRCILIK

Özellikle her evin kendi ekmeğini pişiriyor olması tandır yapımını Hakkâri'deki genel meslek haline getirmiştir. Ticari kar için kimse bu işi yapmaz her erkek ya da kadın kendi evinin tandırını kil topraktan yapmasını bilir. Günümüzde de bu gelenek devam etmektedir.

DEĞİRMEN

Geçmişin en önemli üretim alanıdır ve bir değirmeni inşa etmek çok büyük bir sanattır. Eskiden Hakkâri'de ilçeler ile beraber 30'u aşkın su değirmeni işletildiği söylenir. Günümüzde susam, mısır ve buğday unu için 5'e yakın değirmen çalışır durumdadır.

KİLİMLER

Hayvan yününden elde edilen ipliklerin, bitkilerden elde edilen kök boya ile boyanması ile dokunan Hakkâri kilimleri hem ülke genelinde hem de birçok ülkede ilgi görür. Bu durum hem şehrimizin tanınmasını, hem de yöre halkının ekonomik kazanç elde etmesini sağlamıştır. Dokumalarda kullanılan motifler yöre halkının örf ve adetlerini, yaşantılarını, kültürel özelliklerini; dokuyan insanların duygularını, düşüncelerini, sanatsal beğenilerini yansıtır. Kilimler, dokuyan aşiretin (jirki, herki vb.) ya da dokuyan kişinin adı (gülsarya, gülhanife vb.) ile anılmıştır. Bazen de işlenen desenlere göre isim almıştır. Aynı isimde farklı türleri de bulunmaktadır.

Kilim dokumacılığı emek gerektiren bir iştir. Öncelikle koyunlar durgun bir suda yıkanır. Ardından Berğbir denilen günlerde kırılır. Daha sonraki aşamalar aşağıdaki gibidir.

Koyunlardan elde edilen yünler yağlı olduğundan iyice yıkanır.

Yıkanan yün taraktan geçirilir.

Taraktan geçirilen yün, **Teşi** denen el aleti ile eğirilir. İplik haline getirilir.

İplikler, bitkilerden elde edilen boya ile kaynatılarak boyanır.

Farklı renkteki ipliklerle harika kilimler dokunur.

Canbezar

Gulçin

Gulgever

Gulhezar

Gulsarya

Gulşivan

Halit Bey

Herki

Hevçeker

Kesneker

Lüleper

Şamari

Simkubik

Sine

Çılgul

Şehvan

KEŞFEDİLMİYİ BEKLIYORUM

Yukarıda verilen afiş üzerinde yer alan görsellere bakarak Hakkâri Turizmi hakkındaki düşüncelerinizi sınıfla paylaşınız.

Turizm ilk seyyahlardan(gezgin) günümüze kadar yapılan en önemli gezi faaliyetleridir. Kelime anlamı dolaşma, dönme anlamındadır. Günümüzde ise zevk için seyahat anlamında kullanılır. Turizmin getirdiği gelir bakımından ise bacasız sanayi olarak tarif edilir. İnsan zevkleri o kadar farklıdır ki dünyanın her yerini mutlu bir şekilde gezebilecek birçok insan mevcuttur. O nedenle bu faaliyetlerden birçok ülke para kazanma imkânına sahiptir. Bu imkanları paraya çevirebilmenin en önemli şartları; ulaşım, konaklama imkanları ile turizm altyapısını geliştirmektir.

- Yanda verilen karikatürden ne anladığınızı arkadaşlarınızla paylaşınız.
- Turizmin yaygınlaştırılmasının, ilimizin gelişimi üzerindeki etkileri hakkında tartışınız.

Yüzyıllarca birçok medeniyetin Hakkâri bölgesinde birlikte yaşamış olması kültürünü zengin yapmıştır. Özellikle birçok din ve birçok milleti Hakkâri'de uzun süre huzur içinde yaşamıştır. Bu kültürel zenginlik yüz yılların birikimi olarak günümüzde az da olsa yaşamaya devam etmektedir. Kaybolan kültürel değerler gün yüzüne çıkarılıp günümüzdeki değerler ile beraber kültür turizme büyük katkı sağlayacaktır. Doğa Turizmi Tarihi Turizm Ve Kültür Turizmi yılın 12 ayında Hakkâri'de yapılabilecek turizm alanlarıdır.

TARİHİ TURİZM MEKANLARIMIZ

Yüzyıllarca bir çok medeniyetin Hakkâri bölgesinde birlikte yaşamış olması kültürünü zengin yapmıştır. Özellikle bir çok din ve birçok milleti Hakkâride uzun süre huzur içinde yaşamıştır. Bu kültürel zenginlik yüz yılların birikimi olarak günümüzde az da olsa yaşamaya devam etmektedir. Kaybolan kültürel değerler gün yüzüne çıkarılıp günümüzdeki değerler ile beraber kültür turizme büyük katkı sağla yacaktır.

HALİL KİLİSESİ

Merkezden 10 km uzaklıkta bulunan Helel mevkiindedir. Nasturilere ait olduğu sanılan kilisenin yapım yılı bilinmemektedir.

MEYDAN MEDRESESİ

Hakkâri Merkez Biçer mahallesindedir. 1700 yılında inşa edilmiş medresede birçok âlim yetişmiştir.

KOÇ HEYKELLERİ

Yüksekova'ya bağlı Gagevran (Aksu) Köyünde bulunmuştur. Üzerinde Gevaruk Kaya resimlerine benzer motifler yer almaktadır.

KOÇANIS KİLİSESİ

Hakkâri Merkeze 18 km uzaklıkta bulunan Konak (Koçanis) Köyü'ndedir. Büyük kayalık bir zemine inşa edilmiştir.

CİLO (GEVARUK) KAYA RESİMLERİ

Yüksekova'daki Cilo dağında bulunan bu resimler adeta açık hava müzesi görüntüsü veriyor. Günümüzden 12000 yıl öncesine ait olduğu tahmin ediliyor.

MİR (ÇÖLEMERİK) KALESİ

Şehrin ortasında yer alan kale, yaklaşık 200 m yüksekliğinde büyük bir kaya üzerine inşa edilmiştir. Şehri tümüyle gören bir konumdadır.

ŞEMDİNLİ TAŞ KÖPRÜ

Şemdinli Nehri'de Şemdinli çayı üzerine kurulmuştur. 1898 yılında Şeyh Siddık tarafından yaptırılmıştır. Yüksekliği 11 metre, uzunluğu ise 21 metredir.

ÇUKURCA KALE EVLERİ

400 yıllık geçmişe sahip 21 yapıdan oluşan tarihi Çukurca Kale Evleri, sivil mimarının en güzel örneklerinden biridir.

KAYME SARAYI

Şemdinli Nehri'de bulunan saray, 1900'lü yılların başı itibari ile inşa edildiği tahmin edilmektedir. Büyük oranda yıkılan saray, restore edilerek turizme kazandırılmıştır.

YAYLA TURİZMİ

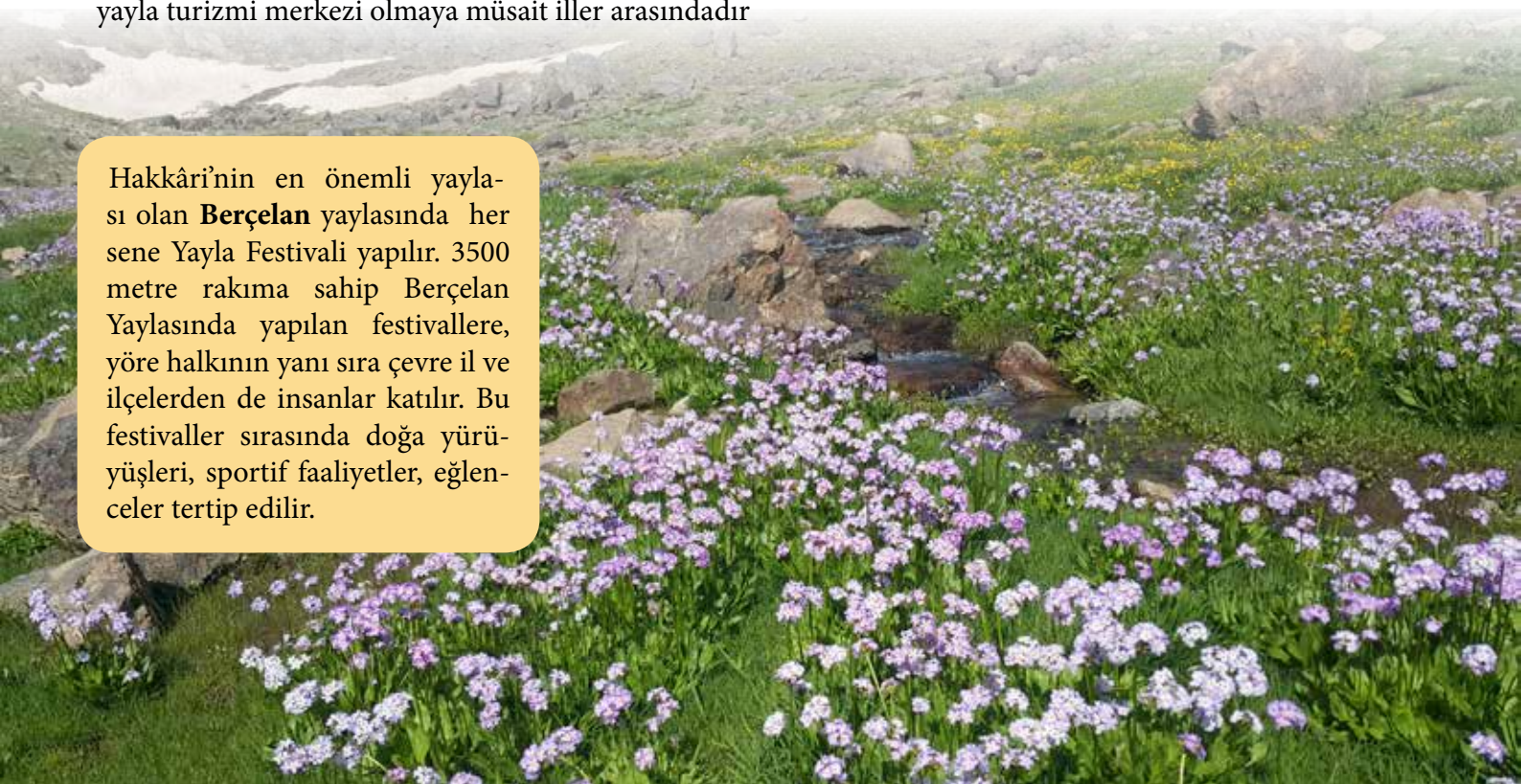

Hakkâri'ye Çölemerik ismini veren yaylalar ya da diğer adı ile Zozanlar (zom) ilin yüzyıllardır en önemli yaşam alanlarıdır. Hayvancılığın yapıldığı bu yaylalar insanların şarkılarını düğünlerini yemeklerini ve tüm yaşamlarını etkilemiştir. Günümüze kadar devam eden onlarca şenlik, kutlama, kuzu kırpma ,piknik gibi birçok sosyal faaliyetin merkezi olmuştur. Dünya turizminde yeni yer edinen yayla turizmi ilimizde en çok önem verilmesi gereken turizm çeşididir.

Hakkâri'de iklimi sayesinde her yıl kendisini sürekli yenileyen ve her köyün sahip olduğu yüzlerce yayla vardır. Bu yaylalar sıcak geçen yaz mevsiminde serin olmakla birlikte binlerce bitki çeşidine ev sahipliği yapar. Sıcak iklimlere sahip İran ve Irak gibi ülke vatandaşlarının yanı sıra Türkiye'de yayla turizmine meraklı milyonlarca insan bulunmaktadır. Gerek yayla evleri yapımı gerekse yayla şenliklerinin artmasıyla Hakkâri bir yayla turizmi merkezi olmaya müsait iller arasındadır

Hakkâri'nin en önemli yaylası olan **Berçelan** yaylasında her sene Yayla Festivali yapılır. 3500 metre rakıma sahip Berçelan Yaylasında yapılan festivallere, yöre halkının yanı sıra çevre il ve ilçelerden de insanlar katılır. Bu festivaller sırasında doğa yürüyüşleri, sportif faaliyetler, eğlenceler tertip edilir.

KIŞ TURİZMİ

Yılın büyük bir kısmı karlarla kaplı ilimizi Türkiye'de kış turizminin merkezi olmaya adaydır. Gerek engebeli yapısı gerek iklimi buna çok müsaittir. Özellikle kış spor-

ları alanın da yetiştirilecek öğrenciler olimpiyatlarda ülkemize büyük başarılar getirebilir. Altyapı, ulaşım sorunlarının giderilmesi ve ilimiz tanıtımının iyi yapılması durumunda birçok il, ilçe ve çevre ülkelerden turistin Hakkâri'ye gelmesini sağlayabilir. Kayak, dağ yürüyüşleri, kar festivalleri, kızak yarışları, gibi birçok etkinlik kış ayları mevcuttur.

Mergabütan Kayak Tesis

Mergabütan Kayak Tesis

Hakkâri Valiliği'nin yaptırdığı Mergabütan Kayak Merkezi, yeni olmasına rağmen ildeki bir çok insanın eğlendiği, kayak kaydığı bir merkez olmuştur. Doğu Anadolu Kalkınma Ajansı ve İl Özel İdaresi'nin desteği ile daha da modern hale getirilen tesise çevre il, ilçelerin yanı sıra İran ve Irak'tan da turistler gelmektedir.

DOĞA TURİZMİ

Hakkâri'nin % 98'i yüksek dağlar ve platolardan oluşur. Bu dağlar içinde binlerce bitki ve canlı çeşidini barındırır. Bu doğal zenginlik tüm alanlarda zorluk çıkarırken doğal turizm için kendisini bir fırsat olarak sunar. Bu güzellikler gelebilecek turist sayısını artıracak, macera ve doğa meraklılarını kendisine hayran bıraktıracaktır.

Doğa yürüyüşleri, bisiklet turları, paraşüt atlama, rafting gibi saymadığımız birçok doğa sporu amatörde olsa Hakkâri'de yapılmaktadır. Çevresinde sıcak iklimli ülkeler düşünüldüğünde ilimizin geleceğine doğa turizmi yön verebilecek durumdadır. İlimizde Hakkâri Valiliği birçok doğa derneğine destek vermektedir. Hakkâri'deki tüm resmi kurumlar vatandaşlar ile beraber bu doğal güzelliklere sahip çıkmalı turizm altyapısını kurmalıdır.

Hakkâri'ye gelebilecek bir turist gerekli altyapılar kurulursa bir çok turizm faaliyetinden faydalanabilir. Uzunluğu 310 km'yi bulan Zap (ze) suyu, su sporları için çok uygundur. Zap Suyu üzerinde küçük bir baraj yapımı ile birçok su sporu yapılabilir. Çukurca'da rafting evinin yapılması bunun en güzel örneğidir. Hakkâri merkezde de rafting, kano gibi su sporlarına meraklı insanlar olmasına rağmen yeni bir turizm kolu olduğu için kamp alanı eğitim merkezleri gibi alt yapı tesisleri açıldığında Hakkâri'nin gelişiminde önemli bir yeri olacaktır.

*Cilo Sat Gölleri**Çukurca Evleri*

Özellikle 3000 metrenin üstünde 300'e yakın dağ Hakkâri'de bulunur. Bunu yüzlerce vadi takip eder. dağ turizmi ve kamp turizmi için çok uygundur. **Cilo** (4168m), **Mordag** (3810) **Geverok** (3680), **Sümbül** (3250m) Hakkâri'nin yüksek dağlarından bazılarıdır. Zirve tırmanışı turizm bu dağlarda yapılabilir .Cilo Buzulları dünyanın oluşumundan beri erimeden bilim insanları için bir araştırma alanıdır.

*Ağaçdibi Şelalesi**Hakkâri Merkez*

ŞEHRİMİN ULAŞIM İMKANLARINI TANIYORUM

Hakkâri Ulaşım Haritası

Haritaya bakarak İlimizde hangi ulaşım türlerinin kullanıldığını söyleyiniz?

yerleşimlere kapalı tutmuştur.

Hakkâri yüzyıllarca sadece katırların geçebildiği, insan yapımı dar patikalar kullanılmıştır. 20 yy.da özellikle 1970'li yıllardan sonra ilimiz devletin imkanları sayesinde ilk donanımlı yollara kavuşmuştur. Bu kadar geç kavuşmuş olması engebeli arazisi yüzündendir. Bir yönden bu ulaşım sorunu ilimizi yüz yıllarca diğer

Çağımızda uçak ne kadar önemli ise Hakkâri geçmişinin sembolü katır at gibi binek hayvanlardır. Hakkâri'ye yerleşmek isteyen medeniyetlerin önündeki en büyük sorun sarp yollar ve ağır geçen kış şartlarıdır. Bahar mevsiminde taşan nehirler, kışın düşen çığ gibi doğal afetler yüzünden aylarca insanlar ulaşım imkanlarından faydalanamamıştır.

BİR BAŞARI HİKAYESİ

Hamile kadına yardım için karda üç saat yürüdü Fairplay Ödülü aldı

Hakkâri 112 Acil Servis'te görev yapan 20 yaşındaki Zehra Demir, 50 kilometre uzaklıktaki Boybeyi Köyü'ndeki doğuma yetişmek üzere yola çıktı. Ambulans yarım metreyi bulan kara saplanınca 3 kilometre kar altında köye yürüyen sağlık teknikeri 40 yaşındaki Makbule Bayhan'a ilk müdahaleyi evinde yaptı. Bayhan bir erkek bebek dünyaya getirdi. Zehra Demir'in bu davranışı basında "Çalığışu Zehra" başlığıyla haber olmuştu. Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi Fair Play Konseyi, 2004 yılı Toplumsal Fair Play Ödüllerini verirken Zehra Demir'i unutmadı. Çalığışu Zehra "Davranış Dalı Büyük Ödülü"ne layık görüldü. Bayhan ailesiyle sevincini paylaşan Zehra Demir "O gün çok zor altında köye ulaştık. Şimdi dünya güzeli bir çocuk olmuş" dedi.

Haber: Behcet DALMAZ (DHA)

Ulaşım imkanlarının sınırlı olması hangi aksaklıklara yol açmaktadır? Düşüncelerinizi sınıfla paylaşınız

Hakkâri'nin en büyük sorunlarından biri olan iletişim ve ulaşım sorunu birçok insanın yaşamını derinden etkilemiştir. Geçmişte imkanları az olan Hakkâri insanının acil durumlarda gidebileceği tek il Van ilidir. Çoğu insanımız Van'a ambulans ile sevk edilirken yollarda yaşamını yitirmiştir. Bu çoğu insanın hafızasında kötü bir anı olarak yaşamaya devam eder. Bu durum ilimizdeki birçok etkinliği yıllarca kötü etkilemiştir. Gerek sanayi yatırımlarının olmayışı gerekse turizm ticaret gibi faaliyetlerin önündeki en büyük sorun ulaşım imkanlarıdır.

Günümüzde ise modern yolların yapımı hız kazanmıştır. Çoğu yerleşim yerinin merkezler ile bağlantısı sürekli olup büyük afetler dışında insanlar gününbirlik ulaşım imkânlarından faydalanmaktadır. İki ülkeye komşu olan ilimizin bu sorunu ,günümüz şartlarında giderek çözüme kavuşmaktadır. Gerek çift şeritli yolların artması gerek se hasta nakillerinin helikopter ile yapılabilmesi Hakkâri'nin kaderini değiştirmiştir. Kışın ağır şartlarında bile köy yolları çok az kapalı kalır. Hakkâri'de yaşayan kırsal nüfus gününbirlik şehir merkezlerinde eğitim ticaret gibi ihtiyaçlarını sorunsuz karşılayabilmektedir. Hakkâri Valiliğimiz ve bünyesindeki İl Özel İdare ve Belediyeler yeterli araç donanımına sahiptir. Bunun yanında 24 saat acil sağlık hizmeti veren kurum birimiz mevcuttur.

İlimizin sahip olduğu diğer önemli ulaşım imkanı Yüksekova ilçemizde yapılan **Selahattin Eyyübi Havaalanı**'dır. Binlerce yolcunun kullandığı bu havaalanı ilimizin ulaşımının geldiği noktayı gözler önüne serer.

İlimiz iki komşu ile yüksek geçitler ile birbirine bağlıdır. Bunlar Van – Hakkâri arasındaki **Kurubaş Ve Güzeldere Geçitleri** ile Hakkâri'yi Şırnak'a bağlayan **Suvarî Halil** geçitleridir.

Yüksekova Selahattin Eyyübi Havaalanı

İki komşu ilimize de araba ile yolculuk dört saate yakın sürer. Bu geçitlerde çalışması devam eden Güzeldere tünel çalışmaları bittiğinde ilimizin ulaşım alanındaki sorunları giderek azalacaktır. Her ne kadar engebeli arazi yüzünden yol yapım masrafları çok olsa da ilimizin ulaşım imkanları tamamen düzeldiğinde Hakkâri Türkiye'nin gerek hayvancılıkta gerek turizmde gerek diğer iş kollarında nadide şehirlerinde biri olacaktır.

Güzeldere Tüneli

5. Ünite

ŞEHRİMDE BEN

ŞEHRİMDE KÜLTÜR VE SANAT

Kültür ve sanat her zaman bir birini tamamlayan kavramlardır. Kültür toplumların biriktirdiği tüm gelenek ve görenekleri kapsar. Sanat ise kültürün yaşamasını kültürün yeni kuşaklara aktarılmasını sağlayan ifade biçimidir. Kültürü yeni kuşaklara aktaranda sanatçıdır. Bir şehri ayakta tutanda kültürel değerleri ve sanatçılarıdır. Hakkâri bu açıdan zengin bir kültüre sahiptir. Yüzlerce yıldır bu kültürü günümüze taşıyanda ilimizin değerli sanatçılarıdır. Kızına kilim yapmayı öğreten anne, oğluna şarkı öğreten baba ,düğünde davul zurna çalan müzisyen Hakkâri'nin gerçek sanatçılarıdır.

Yüzlerce yıldır bir çok dine ve bir çok millete ev sahipliği yapmış olan Hakkâri bu geçmişini kültürüne de yansıtmıştır. Var olan yemekler ,müzikler ,sanat ürünleri birçok milletin birikimi sonucu günümüze kadar gelmiştir. Günümüzde bunu yaşatmaya çalışan birçok sivil toplum örgütü resmi kurum kültür merkezi ve sanatçı bulunmaktadır. Son yıllarda özellikle Valiliğimiz öncülüğünde ilimizde birçok konser, festival ve şenlik sayesinde Türkiye'den birçok sanatçı ilimize gelmiştir. Bu etkinliklerde de görüldüğü gibi insanlar böyle faaliyetlere çok ilgili olup birçok kültürel faaliyete katılmaktadır. Sadece resmi kurumların bu alanda destek vermesi yeterli olmayıp birçok iş adamının sanatsal ve kültürel alanda ilimiz gençlerini eğitmesi gerekmektedir. Yeni olmasına rağmen ilimizdeki birçok yeni şenlik ülkemizin birçok yerinden ilgiyle takip edilmekte ve katılım gösterilmektedir.

Sanat dallarından müzik ,resim ve sinema gibi çalışma faaliyetleri küçük kurslarla sınırlı kalmıştır. bunu yaygınlaştırılması durumunda eğitim öğretimdeki öğrencilerimizin katılımı yoğun olacaktır. Kültür ve sanatın insanları birleştirme ve bütünleştirme özelliği bu etkinlikler sayesinde Hakkâri'nin ülkemize tanıtımında en önemli yere sahiptir. Hakkâri'ye gelen sanatçılar, festivaller ,şenlikler ve fuarlar sayesinde ilimizin turizmde Dünyaya

açılmasında çok önemli bir yere sahiptir. İlimiz son dönemlerde Çukurca **Fotoğraf Safarisini**, **Terslale Festivali**, **Kar Şenlikleri** ve **Yayla Şenlikleri** sayesinde kültür ve sanatın merkezi olma yolundadır.

FESTİVAL VE ŞENLİKLERİMİZ

Hakkâri FİLM FESTİVALİ

2018 birincisi yapılan Hakkâri film festivali 15 Ağustos ve 15 Eylül tarihleri arasında yapılmaktadır. Festival kapsamında yerli yabancı birçok film ücretsiz gösterime girer. Hakkâri Valiliği öncülüğünde İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü tarafından yürütülen festival kapsamında kısa filmi yarışması yapılır. İlk kısa film yarışmasını **Elma** filmi kazandı.

HAKKÂRİ KAR FESTİVALİ

Hakkâri Valiliği öncülüğünde 3 yıldır yapılan en kapsamlı şenliklerden biridir. Festivalde, meşaleli kayak, snowboard, kar raftingi, dart sporu ile halk oyunları gösterisi, güreş müsabakaları, kayaklı koşu yarışması, dengbeç dinletisi ve konser gibi etkinlikler her yıl düzenlenir. İl içi ve il dışından birçok katılımcıya ev sahipliği yapar. Şenlik Mergabütan Tayak Tesislerinde yapılır.

TERS LALE KÜLTÜR, SANAT, SPOR ve KİTAP FESTİVALİ

2017 den beri düzenlenen en kapsamlı Hakkâri şenliğidir. Hakkâri Valiliği öncülüğünde yapılan şenlik kapsamında bir çok yürüyüş, kitap fuarı konser ve tiyatro gösterisi yapılır. Şehrimize birçok şehirden sanatçı yazar ve turist gelir. Özellikle 2018 yılında kitap fuarının eklenmesiyle kapsamı her yıl genişlemiştir. Bunun yanında çocuklara özel gösterilerde bulunmaktadır.

YAYLA VE DOĞA ŞENLİKLERİ

Baharın gelişi ile beraber Hakkâri ve ilçelerinde onlarca yayla festivali düzenlenmektedir. Bunlar Berçelan, Uçkun ve Şemdinli Yayla şenlikleri en çok bilinenleridir. Doğa Sporları Festivali ilk olarak Yüksekova Cilo Sat Göllerinde yapıldı. Birçok doğa sporu ve çadır kampı eşliğinde katılımcılara güzel anlar yaşattı.

ZIPPE VE UÇURTMA ŞENLİKLERİ

Yüzyıllarca Hakkâri'de kutlanan Zippe Şenliği bir mevsimsel bayramdır. Çukurca Kaymakamlığının öncülüğünde tekrar kutlanan festival kışın bitişini ve baharın gelişini müjdeder. İsmi Çarşema Zippa ' dan alır. Bugünde halaylar çekilir, yemekler yenir, bahar gelişi kutlanır. Yüksekova, Şemdinli'de Uçurtma Şenliği olarak da kutlanır.

RESİM VE FOTOĞRAFÇILIK

Hakkâri'de Valilik, belediyeler ve Milli Eğitim bünyesinde onlarca resim ve fotoğrafçılık kursu mevcuttur. Bu kurslar ilde yer alan onlarca kültür merkezinde değerli sanatçılar tarafından verilmektedir. Birçok öğrenci bu kurslardan mezundur. Özellikle Çukurca Belediyesinin düzenlediği Fotoğrafçılık Safari Festivali ülkemizin fotoğrafçılığına büyük bir katkı sunmuştur.

MÜZİK VE HALK OYUNLARIMIZ

Hakkâri'nin her yerinde yapılabilen tek sanat faaliyeti halk oyunlarıdır. Halk oyunları yüzlerce oyundan oluşmakta ve günümüzde bilinenlerin sayısı giderek azalmaktadır. Buna rağmen birçok köyün ve ilçenin halkoyunları farklılık göstermektedir. Düğünlerde oynanan oyunlar dışında her yıl tüm okullar arasında oynanan halk oyunları yarışmaları, halk oyunlarını ildeki en önemli kültürel değer haline getirmiştir. Bu bakımdan şanslı olan Hakkâri birçok folklor öğreticisine sahiptir. Birçok kültür merkezi ve spor kulübü bünyesinde yüzlerce kurs imkanı bulunmaktadır. Hakkâri Türkiye folklor yarışmalarında birçok birinciliğe sahiptir. Hakkâri halayları diğer bölgelerde oynanan halayların aksine sola doğru oynanmaktadır. Bununla ilgili çeşitli rivayetler anlatılır. Rivayetlerin birinde şöyle anlatılmaktadır.

OKUMA PARÇASI

1453 yılında İstanbul'un Fethi için Fatih Sultan Mehmet, Hakkâri Miri Esad Bey'e fer-
man gönderir ve ondan fetih için destek ister. Esad Bey tüm askerleri toplar ve fetih için
İstanbul'a gider. Savaşta büyük kahramanlıklar gösteren Esad Bey, birçok askerini ve sol
kolunu kaybeder. Gösterdiği bu kahramanlıklardan ötürü Fatih Sultan Mehmet, Esad
Bey'i katır yükü altınla ödüllendirir. Hakkâri'ye dönen Esad Bey, kendisine altından bir
kol yaptırır. Berçelan yaylasında katıldığı bir kuzu kırpma şenliğine katılır. Ziyafetin
ardından güreşler yapılır, davul zurnalar çalınır halaylar çekilirdi. Bölgenin ileri gelen
şahsiyetleri Mir Esad Bey'in Halay başına geçeceğini fakat sol kolunun olmadığını fark
ederler. Mir Esad'a mahcup olmamak için hemen bir çadırda toplanıp duruma çareler
ararlar. Çıkan kararda Halaya kalkacak kişilerin Mir'in sağ koluna geçmelerini söylerler.
O günden beridir Hakkâri Halayı sola doğru gider.

Hakkâri halayının soldan gitmesi ile ilgili diğer hikayeleri araştırıp sınıfta arkadaşlarınız-
la paylaşınız.

Hakkâri'de büyük bir müzik okulu gibi çalışan en önemli faaliyet düğün müzisyenliğidir. İlde bazen bir haftada 100'e yakın düğün bu işi bir geçim kapısı haline getirmiştir. Kültür merkezlerinin desteğiyle modern müzik aletlerine de ilgi son dönemlerde artmıştır. Her yıl Hakkâri'de düzenlenen birçok konser sayesinde ile birçok sanatçı gelmektedir. Bunun yanında yeterli değer verilmeyen uzun hava (Dengbej) sanatçılığı ildeki en eski kültür geleneğidir. Öğretilemesinin zor olması ve gençler arasında ilginin az olması yok olmaya başlayan sanatlar arasına sokar.

DENGBEJLİK

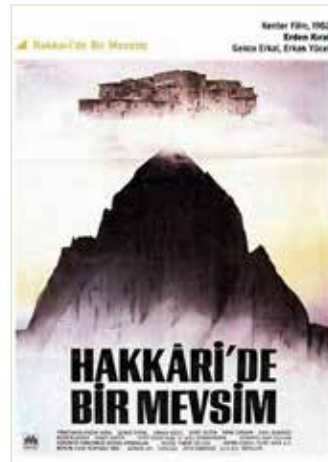
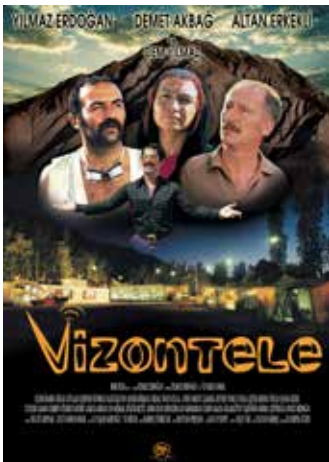

TİYATRO VE SİNEMA

Hakkâri de yıllardır devam eden birçok küçük tiyatro grubu bulunmaktadır. Birçok okul ve kültür merkezi valilik öncülüğünde Atatürk kültür merkezinde oyunlarını sergilemektedir. 26-30 Kasım tarihlerinde birincisi düzenlenen Hakkâri Tiyatro Festivali sayesinde ilimize bir çok tiyatro grubu gelmiş, bir hafta ilde oyunlar gösterime girmiştir. Çocuklar için tiyatro kurslarının azlığına rağmen il dışından birçok tiyatro ve gösteri grubu Hakkâri ve ilçelerindeki okullarda gösteri yapmaktadır.

Tiyatro sahnelerinin eksikliği Hakkâri'deki en büyük sorundur. Bunu yanında sinema alanında da çok önemli sıkıntılar yaşanmaktadır. Hakkâri bir çok sinema sanatçısı yetiştirmesine rağmen gidilebilecek modern bir sinema salonuna sahip değildir. Hakkâri Valiliği ve Kültür merkezleri bünyesinde küçük salonlarda eski ve yeni film gösterimleri yapılır. Bu anlamda ilimizin en çok sorun yaşadığı kültür ve sanat faaliyetlerinin başında sinema ve tiyatro gelir. 2018 yılında birincisi yapılan Hakkâri Film Festivali bir nebze ilimize sinema zevki yaşatmış olsa da gerekli alt yapı ve sinema salonları çok azdır.

KÜLTÜREL VE TARİHİ MEKANLARIMIZ

Hakkâri köklü tarihinde birçok tarihi ve kültürel esere sahip olmasına rağmen günümüzde bunlarla ilgili yeterli çalışma yapılmamaktadır. Bu eserler Hakkâri'yi tanıtan şehrin kimliği gibidir. Bunların çoğu bilinse de çok azı insanların gezip görebileceği imkanlara sahiptir. Bunun temel nedeni çoğu bu mekanların eski savaşlarla harabeye çevrilmiş olmasıdır.

Buna karşılık yaşadığımız yıllar içinde bir çok proje sayesinde Valilik ve Kaymakamlıklarımız bu eserlerin bir bölümü onarımdan geçirip vatandaşlarımızın hizmetine sunmuşlardır. Bu kültürel değerler gün yüzüne çıktıkça şehrimiz kültürüne sahip çıkan bir şehir olacaktır.

Hakkâri yüzlerce tarihi ve kültürel mekana sahiptir. Bunların içinde onlarca tarihi camii, medrese, kilise manastır ve köprübulunmaktadır. Çoğunun büyük projeler kapsamında onarımdan geçirilip Hakkâri'ye kazandırılması gerekir. Her bir eser bir hikaye, bir tarih içinde barındırdığı için bir bakıma her eser bir Hakkâri'dir. Bu yüzden insanları bu konuda bilinçlendirilmesi, özellikle öğrencilerin bunları iyi bilmesi gereklidir.

KELAT SARAYI (ŞEMDİNLİ)

Hakkâri'nin geçmişini günümüze taşıyan en önemli tarihi eserlerden biri Şemdinli'deki Kelat Sarayı'dır. Saray dönemin Osmanlı saraylarını arattırmayacak güzellikte yapılmış olup Hakkâri'yi Hakkâri yapan en önemli mimari yapıdır. Şemdinli ilçesine 17 km uzaklıktaki saray 19. yüzyılda **Seyit Muhammet Sıddık** tarafından yaptırıldığı düşünülmektedir. Büyük bir dergâh (tarikât merkezi) olarak yapılan saray, külliye içinde medrese aşevi ,şifahane gibi bir çok oda barındırmaktadır. Saray Osmanlı Devleti'nin dağılma dönemindeki karışıklıklar zamanında yıkılmıştır. Günümüze sadece bir kemer ve iki duvarı kalabilmiştir. Bu saray gün yüzüne çıkarılması durumunda Hakkâri'nin geçmişine ışık tutacaktır.

KONAK (KOÇANIS) KİLİSESİ

17.yy da Hakkâri'ye göç eden Hristiyan dininde farklı düşüncelere sahip Nasturi Mezhebi tarafından bu kilise yapılmıştır. Kilisenin en önemli özelliği bu mezhebin merkezi olarak yapılmış olmasıdır. **Mar** unvanı olan bu mezhebin en büyük din adamı burada oturur. Diğer adı patrik olan Mar bağlı tüm Hristiyan köyleri buradan yönetirdi. Bu kiliseye bağlı kilise ve Hristiyan çocuklarının eğitildiği manastır, Hakkâri'de birçok köyde bulunmaktadır. Hakkâri ve Osmanlı Döneminin hoşgörü ve birlikte yaşam anlayışını en iyi bu kilise yansıtır. Yıllarca Hakkâride bu insanlar Osmanlıya bağlı mutlu bir şekilde yaşamışlardır.

ÇUKURCA KALE EVLERİ

Hakkâri’de bir başka önemli eser kalelerdir. Özellikle geçmişte savaşlardan kaçan insanlar saklanması ve savunulması kolay dağlık bölgeleri seçmişlerdir. Bunu en güzel örneği **Çukurca Kale Evleri**’dir. Urartular döneminde yapıldığı tahmin edilen kale, içinde birçok ev barındırır. Bu evler sonradan ilçede yaşayan Çukurca Beyleri tarafından yapılmıştır. Bey ailelerinin kalabalık olmasından dolayı kale evleri çok katlı yapılmıştır. Yakın zamana kadar kullanılan bu evler ,1991 yılında afet bölgesi ilan edilince boşaltıldı. Çukurca Kaymakamlığı ve Kültür Bakanlığının birlikte gerçekleştirecekleri proje ile bu evler onarılıp turizme kazandırılması planlanmaktadır. Bu proje ile birlikte 21 tane yapı kafe, butik, otel kütüphane, kültür merkezi gibi binalara çevrilip ilçenin turizmine açılacaktır. Onarımlarının yapılması durumunda Hakkâri’yi en iyi yansıtan tarihi eserler arasına girecektir.

NEHRİ TAŞ KÖPRÜ (DERECİK)

Derecik ilçemiz sınırlarında olan bu taş köprü ilçemizi Irak’a bağlar. 1898 yılında **Şeyh Muhammed Sıddık** tarafından yapılmıştır. 21 metre uzunluğunda ve 11 metre yüksek olan bu köprü Hakkâri’nin önemli bir yerleşim yeri olduğunu gösterir. Zamanla tahrip olan köprü Kültür ve Turizm Bakanlığı sayesinde 2002 yılında onarımdan geçirilir. Günümüzde Hakkâri’ye anlam katan önemli bir kültürel eserdir.

HAKKÂRİ MİR KALESİ

MİR kelimesi tarihte Hakkâri'yi yöneten beylere verilen unvanlardan biridir. Mir kalesi de yıllarca Hakkâri bölgesini yöneten mirlerin oturduğu sarayın ya da kalenin adıdır. Ailesiyle beraber mirler bu kalede yaşar tüm beyliklerini buradan yönetirlerdi. Kale yolunda Hakkâri'de yaşayan insanların evleri bulunurdu. Kale şehrin ortasında yüksek bir tepeye yapılmış, savunma için korunaklı bir yapıdır. Kimin zamanında yapıldığı bilinmemektedir. Bazı rivayetler göre bu kalede 37 Mir hüküm sürmüştür. Tüm beyliğin buradan yönetilmesiyle kale etrafında **Bajer** dedikleri şehir yerleşimini kurulmuştur. Kale etrafında medrese ,cami ,vakıf gibi birçok yapı bulunur. Büyük devletlerin saldırıları ve beylikler arası mücadele sonucu Mir Kalesi birçok kez saldırıya uğrayıp yıkılmıştır. Günümüzde kalenin yıkıntıları üzerine yeni binalar inşa edilmiştir. 2019 kültür yatırımları kapsamında eski haline çevrilip Millet Bahçesi yapılması için çalışmalar başladı.

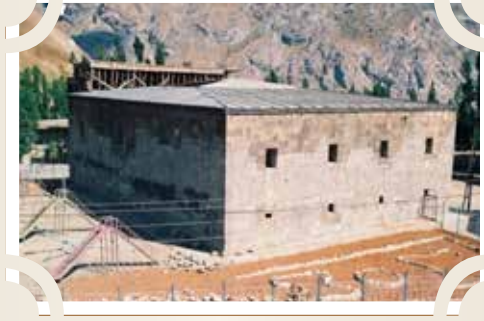
ŞEMDİNLİ KAYME SARAYI

1910 - 1911 yıllarında **Seyid Muhammed Sıddık** tarafından yaptırılmıştır. Birçok savaşta sonra yıkılan saray Hakkâri Valiliğince eskisi gibi restore edildi. Sarayda iki kitabe de şu sözler geçer: “**De ki kapılarında hamd vardır. Oraya emniyet ve selamete giriniz bu ev (girenlere) esenlik verir.**”

HAKKÂRİ MEYDAN MEDRESESİ

Medrese Osmanlı Döneminin en önemli eğitim yuvasıdır. Hakkâri'de yapılan Meydan Medresesi ise tam bir üniversitedir. 1700-1701 yıllarında günümüz Mergabütan kayak tesislerindeki taş ocaklarından kesme taşlarla yapılmıştır. Medrese öğrencilerine fakir (Faqi) denilirdi. 1700'lü yıllarda burada okuyan öğrenciler günümüz Tekser Mahallesinde adı **Feqiran** denilen mahallede yatılı okul okumuşlardır. **İzzettin Oğlu Mir İbrahim Bey** tarafından yaptırılan medrese komşu illerden birçok öğrencinin geldiği büyük bir okuldur. Dini eğitimin yanında doğa bilimlerinde de dersler verilmiştir. Bakımsızlık ve ilgisizlikten birçok bölümü yıkılan medrese 1984 yılında büyük bir onarımdan geçmiştir. 2019 yılında büyük bir proje ile koruma altına alınması düşünülmektedir. Günümüzden 300 yıl önce böyle bir eğitim yuvasının Hakkâri'de olması ilimizin geçmişinin ne kadar zengin ve köklü olduğunu gösterir.

MELİK ESAT CAMİİ

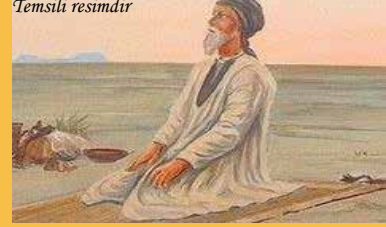
Melik Esad Camii, Hakkâri beylerinden Melik Esat tarafından 13. asırda yaptırılmıştır. Medresenin yanında Melik Esat ve âile fertlerinin mezarları da vardır. 1910 senesine kadar medrese olarak hizmet gören eser, daha sonraları uzun bir müddet harabe halde kaldı. Vakıflar Genel Müdürlüğüne 1984'te eski mîmârisi üzerine yeniden restore edilen medrese, hâlen câmi olarak faaliyet hâindedir.

ŞEHRİMDE YETİŞEN ŞAHSİYETLER

600'lü yıllarda İslamiyet'in Hakkâri'de kabul görmesi ile ilk defa yazılı ve sözlü kaynaklardan bir çok din adamı, şair ve yöneticinin Hakkâri'de yetiştiğini öğreniyoruz. İrandan Irak'a oradan Van gölüne kadar geniş bir coğrafyanın ismi olan Hakkâri , günümüzde giderek küçülmüştür. O yüzden geçmişte Hakkâri bölgesi içinde yaşamış birçok önemli isim günümüzde başka illerin toprak sınırları içinde yaşamış gibi görünmektedir. Birçok medrese, dergah, cami ve kiliseye sahip olan ilimizde yüzlerce öğrenci bu kurumlarda eğitim almış ve birçok insanın tanıdığı değerli alimler yetişmiştir. Yazılı kaynaklar az olmasına rağmen sözlü edebiyat ile günümüze kadar birçoğu hakkında bilgi sahibi oluyoruz. Cumhuriyet Döneminden sonrada günümüze kadar birçok yazar tiyatro ve sinema sanatçısı Hakkâri kültürü ile yetişmiş ve tüm ülkede tanınan insanlar olmuştur.

Temsili resimdir

SALIH ZAFERAN EL HEKKARİ

639 yılında Hakkâri emiridir.

İslam komutanı İyaz Bin Ganem döneminde İslamiyet'i kabul edip Hakkâri'nin Müslüman olmasını sağlayan meliktir.

ÖNEMLİ MİRLER ve MELİKLER

MELİK İMADUDDİN

Temsili resimdir

1300'lü yıllarda Hakkâri'ye gelmiş ve 600 yıl sürecek olan Abbasi soynun hüküm süreceği Beylik (mirlik) dönemini başlatan ilk miridir. Başkenti Bağdat olan Abbasi Devleti tüm müslüman devletlerde güçlüydü. Moğol Devletinin Bağdat' ele geçirmesi sonucu Abbasi Devleti yıkıldı. Abbasi Devleti yıkıldıktan sonra Abbasi soyu Dünyanın bir çok bölgesine dağıldı. İmamdüddin Mısır ' dan Hakkâri'ye geldikten sonra Bay Kalesini onarıp yaşamaya devam eder ve ondan sonra hüküm sürecek 37 Abbasî Meliğinin ilki olmasından dolayı Hakkâri Tarihinin gördüğü en önemli insanlardan biridir.

MELİK İBRAHİM HAN BEY

Temsili resimdir

Babasının vefatı ile Hakkâri beyi oldu. Kısa zamanda tüm aşiret ve beyleri kendisine bağladı. Osmanlı padişahı Kanuni Sultan Süleyman'ın çağrısı üzerine 1534 Bağdat Seferi için büyük bir ordu hazırladı. Padişahın büyük takdirini alan İbrahim Beye padişah para basma yetkisi verdi. Sahib-i Sikke olarak meşhur oldu. Gevaş'tan beyliğini tekrar Hakkâri'ye taşıdı. Günümüzde Bahçesaray Arvas Medresesi olarak bilinen yapının kurulmasında büyük çaba sarf etti

MELİK ESAT BEY

Moğol İstilası döneminde Hakkâri'de meliklik yaptı. Hakkâri'deki aşiret ve beyler ile beraber İstanbul'a padişah tahtına ziyarete giden ilk meliktir. Savaşlardaki başarılarından dolayı Kanuni Sultan tarafından çok sevildiği hatta oğlum diye hitap edildiği söylenmektedir. İstanbul ziyaretinden dönerken Hakkâri Beyi Melik Esed yolda hastalanıp öldü. Biçer Mahallesinde halk arasında kullanılan adı Bajer olan mahalledeki Melik Esed Cami Melik Bey tarafından yaptırıldı. Yolda ölümünden sonra mezarında Melik Esed Camisinin yanındaki mezarlıkta gömüldü.

Temsili resimdir

NURULLAH BEY

600 yıllık Abbasi melikler soyunun son miridir. 19 yüzyılda babası Abdullah Beyin yerine geçti. Osmanlı devletinin dağılma döneminde güçsüz olmasını fırsat bilip çevresindeki beyler ile beraber Osmanlı Devletine isyan eder. 1846'dan 1849'a kadar sürdürdüğü isyan sonucunda Hakkâri bölgesinde birçok olay yaşanır. Hakkâri halkının Osmanlı ordusuna katılmasından dolayı isyanı başarısızlık ile sonuçlanır. 1849 yılında Osmanlı Devletine teslim olur. Sürgüne gönderildiği Girit'te 1860 yılında yaşamının yitirir. Nurullah beyden sonra Osmanlı Hakkâri'ye kendi idarecilerini gönderir ve 600 yıllık Abbasi egemenliği son bulur.

ZEYNEL BEY

Babası Melik Muhammed Bey ölünce 1570'li yıllarda babasının yerine Hakkâri Miri oldu. Başa geçtiğinde birçok cami medrese yapan Zeynel Bey, kendi adını verdiği Hakkâri'nin en büyük medreselerinden biri olan Zeynel Bey Medresesi'ni günümüz Erisan Mahallesinde yaptı. Medrese, günümüzde yıkılmış olmasına rağmen duvarları tüm sağlamlığıyla yıkılmadan yerinde duruyor. Onarım projesine dahil edilen medrese bittiğinde Hakkâri ikinci görkemli medresesine kavuşmuş olacak. Zeynel Bey ayrıca 1585 Osmanlı - İran savaşında, Osmanlı devletine ordusuyla yardıma katıldı. Bu yardım esnasında Zeynel Bey ve yanında giden Hakkâri beyleri savaşta öldüler. Öldükten sonra mezarı kendi yaptırdığı medresede gömüldü.

DİN ALİMLERİ

Seyid Taha-i Hakkâri

18. yüzyılda Şemdinli'de yaşamış namı tüm Müslüman ülkelerde bilinen Hakkâri alimidir. Bağdat ,Kerkük gibi birçok medreseden dini eğitim aldıktan sonra Şemdinli'nin Nehri Köyünde (Bağlar) kendi medresesini kurdu. Nehri köyünde medreseler, camiler, dükkanlar açarak Şemdinli ve Nehri'yi bilinen bir yerleşim yeri haline getirdi. 1853 Osmanlı – Rus savaşında Şeyh Şamil ile birlikte Ruslara karşı savaştı. Kendi medreselerinde birçok öğrenci yetiştirdikten sonra 1853 yılında yaşamını yitirdi. Mezarı günümüzde Nehri Köyünde bulunmaktadır.

Emir Saban

İslamiyet'i Hakkâri'de yaymaya gelmiş büyük sahabilere dendir. Hakkâri'de birçok insanın müslüman olmasını sağladı. Çukurca ilçesinde vefat etti. Günümüzde türbesi Çukurcadaki önemli tarihi eserlerdendir.

Hacı Molla Yasin Efendi

1856'da Hakkâri Dağgöl mahallesinde doğdu. Zeynel Bey ve meydan medresesinde "feqilik" (öğrenci) yaptıktan sonra bu iki medresede müderrislik (medrese öğretmenliği) yapma derecesini aldı. 1897'de Hakkâri müftülüğü yaptıktan sonra 1917'de yaşamını yitirdi.

EDEBİ ŞAHSİYETLER

ALİ (ELİ) HERİRİ

1009 yılında Hakkâri'nin Şemdinli ilçesinin Hariri köyünde doğdu. Kendi döneminde yazdığı birçok şiiri olmasına rağmen günümüze az şiir ulaşmıştır. 1078'de yaşamını yitiren şairin mezarı Şemdinli Herir Köyünde bulunmaktadır.

Aşk Ateşin'i Görmek İçin

Aşk ateşin' görmek için
Benle bir konuşun yeter
Aşk halini herkes bilsin
O hileyle hep zulmeder.

BERTEV BEY Hakkâri

1777 yılında Hakkâri mirinin çocuğu olarak Mir Kalesinde doğdu. Bir şiiri olan Pertev Bey dini eğitimini Hakkâri medresesinde aldı.1841 yılında yaşamını yitirdi.

Bekleme Derrinin İlacı...

Bilmem ki ilaç nedir bekleme derdine
Asla bir çare yoktur bekleme derdine
Ne saate vurulur, ne gün, ne ay, ne yıla Hep
canımı alır şu bekleme derdi de

Ey Allah'ım, kurtar beni, hiç umarım yok
Gönlüm acı çeker bu bekleme derdinde
Akıl fikir, mal mülk, bilgi, bilgelik ve gayret
Gam orduları talan etti bu derdi de

ABDULSAMEDİ BABEK

972'de Hakkâri'de doğduğu söylenmektedir.

Bahara Övgü

Şad ol ey gönül!
Baharın güzel demleri geldi
Geçti Şubat ayları,
bütün yamaçlar belirdi

AHMEDİ HANİ

Ahmedi Hani Türbesi

Aslen Hakkârî'nin Hani Köyünden gitme bir ailenin çocuğu olarak 1651 yılında Ağrı'nın Doğubayazıt ilçesinde dünyaya gelmiştir. Birçok cami ve medresede eğitim gördükten sonra bir düşünür ve şair olarak tüm Osmanlıda tanındı. Bir aşk hikâyesinin anlatıldığı **Mem u Zin** masalı Ahmedî Haniye aittir. 1707 yılında Doğubayazıt'ta yaşamını yitirdi. Türbesi de burada bulunmaktadır.

MEM ve ZİN

Mem U Zinde, Cizre Beyi Mir Zeynuddin'in kız kardeşi Zin ile Divan katibinin oğlu olan Memo arasında yaşanan gerçek aşk öyküsü konu ediliyor. Erkek kıyafetinde gezmeye çıkan Zin'in Mem ile sokakta birbirlerini görmesiyle başlayan ve ardından hızla büyüyen aşk, zamanla kentte herkes tarafından bilinir hale geliyor. Ancak, Zin'in abisi Mir Zeynuddin'in kapıcılığını yapan ve halk arasında "Beko" olarak çağrılan Bekir, ikiyezlü ve fitne kişiliğiyle Mem ile Zin'in aşkına engel olmaya çalışır.

Bekir, Bey Mir Zeynuddin'in Mem ile iddialı satranç oyunu sırasında hile yaparak, Mem'in yenilmesini sağlar. Mem bunun üzerine beyin kız kardeşi Zine duyduğu aşkı itiraf eder. İtiraf üzerine Mem, bey tarafından zindana atılır. Bir süre sonra Bey Zeynuddin, Mem ile Zin arasındaki aşkın ilahi aşka dönüştüğünü anlayınca Zine, Mem'i zindanda görmesi için izin verir. Zin'in zindandaki ziyareti sırasında Mem ölür. Bunun üzerine Mem'in sadık arkadaşı Tacdin, Bekir'i öldürerek intikam alır. Mem'in şehitliğe gömülmesinin ardından Bekir'in farklı yere gömülmesini isteyen bey Zeynuddine bu kez kardeşi Zin karşı çıkarak, Bekir'in Mem'e yakın yere gömülmesini ister ve bu isteği kabul edilir. Gömülmenin ardından Mem'in mezarı başından hiç ayrılmadan ağlayan Zin, burada ölür. Bey, Mem'in mezarını açtırarak, Zin'i de oraya gömer.

MELAYE BATE

Hakkâri'nin Bate köyünde 1675 yılında doğdu. Ailesi ile beraber sonra Piros köyüne yerleşti. Dini eğitimini imam olan abilerinden aldıktan sonra Zeynel Bey Medresesi'nde eğitimine devam etti. Burada Kuran-ı Kerim'in mealini öğrenip büyük bir medrese öğretmeni olarak Meydan Medresesi'nde yaşamına devam etti. Kendi köyünde ve Hakkâri medreselerinde birçok öğrenci yetiştirdikten sonra bir sonbahar günü Berçelan yolundan Bahçesaray'a giderken yolda donarak vefat etti. Mela Bateyi'nin birçok şiiri olmasına rağmen yazdığı **Kürtçe Mevlid** onu günümüzün en büyük şairi yapar. Günümüzde birçok evde Hz. Muhammed'in Hayatı Melaye Bate mevlidinden okunur ve bu sayede birçok insan Hz. Muhammed'i onun sayesinde daha çok sevmiştir.

Kasımdan Öte

Ah bu Kasımdan ötede
Melayê Batê nerede
Müküs'ten yola çıktıydı
Tam da böyle güz vaktinde
Güzün yoludur bu
İşte döl, işte çöldür bu
Sis kapladı dört yönü
Kanlı su taşı elinde

Kanlı su sardı yaban gülünü
Serviliği soğuk bürüdü
Ağlayışımız göğe yürüdü

Dilberler gelmez seyrane
Dilberler gelir görünmezler
Coşkular artar dinmezler
At binmez nice askerler
Kuytularda başlar gece
Karanlıktır, gece olmuş
Sırlar, soğuklar başlamış
Meğerki kışa borçlanmış
Bir bakın dağlara, kedere
Bak şu kayıplar dağına
Mir bağları kesti sarıya
Reyhan yağıyor sulara
Reyhan yağar içerime.

ŞEHRİMİN ÜNLÜLERİ

Prof. Dr. Şinasi SEVMİŞ

Prof. Dr. Şinasi Sevmiş, Hakkâri'nin Çukurca ilçesine bağlı Cevizli köyünde doğdu. Kalabalık bir ailenin çocuğu olan Şinasi Sevmiş, çocukluk ve öğrencilik yılları zor geçti. İnşaatlarda çalışan Sevmiş, Karedeniz Teknik Üniversitesi Tıp Fakültesini kazandı. Sonraki yıllarda Tıp öğrenimine Gazi Üniversitesi'nde devam etti. Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde iken organ nakli ameliyatlarına başladı. Şu an İstanbul Gaziosmanpaşa Hastanesi Organ Nakli Merkezi Başkanı olarak görev yapıyor.

Yılmaz ERDOĞAN

Yılmaz Erdoğan 1968 yılında Hakkâri’de doğdu. Çocukluğu Ankara’da geçti. 1987 yılında İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesini kazandı fakat ondaki tiyatro aşkı okulu bırakmasına neden oldu. Tiyatro ile başlayan bu süreç oyun yazarlığı, sinema senaristliği ve oyunculuğu, şiir yazma alanlarında devam etti. İlk önce Ferhan Şensoy tiyatrosunda hem oyunculuk hem de oyun yazarlığı yaptı. Daha sonra kendi Tiyatrosunu kuran Yılmaz Erdoğan, oyun yazarlığına kendini adadı. Bu süreçte Levent Kırca, Yasemin Yalçın gibi ünlü komedi sanatçılarına oyunlar yazdı. 1994 yılında BKM’yi (Beşiktaş Kültür

Merkezi) kurdu. BKM sahnelerinde kendi yazdığı ve oynadığı “Sen Hiç Ateş Böceği Gördün mü?”, “Otogargara”, “Bana Bir Şeyler oluyor”, “cebimdeki kelimeler” gibi oyunları büyük ilgi gördü ve yıllarca seyredildi. Daha sonra sinema alanında yaptığı filmler ile büyük beğeniler aldı. Başlıca filmleri “Vizontele”, “Vizontele Tuuba”, “Organize İşler”, “Kelebeğin Rüyası” ve “Ekşi Elmalar”dır.

İHSAN ÇÖLEMERİK

1944 Hakkâri doğumlu ünlü tarihçidir. 1962 yılında öğretmen okulunu bitirdikten sonra Türkiye’nin birçok ilinde öğretmenlik yaptı. 1990’lı yıllarda Hakkâri’de yaşanan aşk masalı olan Cembeli kitabını kaleme aldı. Kitap Hakkâri Beyinin oğlu olan Cembeli’nin yaşadığı aşk hikâyesinden bahseder. Birçok makale köşe yazısı bulunan İhsan Çölemerik’in en son Hakkâri beyi olan Zeynel Bey’i anlatan kitabı yazdı.

Birçok makale köşe yazısı bulunan İhsan Çölemerik’in en son Hakkâri beyi olan Zeynel Bey’i anlatan kitabı yazdı.

ERSİN KORKUT

Çalışmak için gittiği İstanbul’da önüne çıkan fırsatlar sayesinde Türkiye’de en çok tanınan Hakkâri sanatçılardan biri de Ersin Korkut’tur. 1977 Hakkâri doğumlu olan komedi ve tiyatro oyuncusu Hakkâri ağzı ile yaptığı roller sayesinde birçok filmde ve

tiyatro oyununda oynamıştır. Bunun yanında birçok sinema filminde oyunculuk yaptı.

MUSTAFA ERDOĞAN

Sanatçı Yılmaz Erdoğan’ın abisi olan Mustafa Erdoğan, 1965 yılında doğdu. Hacettepe Üniversitesi’nde Felsefe, Gazi Üniversitesi’nde Kamu yönetimi bölümlerini bitirdi. Üniversite yıllarından itibaren halk oyunlarına merak saldı. Kurduğu “Anadolu Ateşi” dans topluluğu ile hem yurt içerisinde hem de yurt dışında çok fazla izlendi ve sayısız ödüller aldı.

Yukarıda bahsettiğimiz kişiler dışında Tiyatro alanında Hamdi Kahraman ve Metin Keçeci, Yazarlık ve çevirmenlik alanında Muhsin Kızılkaya, Televiyon Sunucusu Metin Uca da Hakkâri’nin tanınmış yüzlerindedir.

ŞEHRİMDE KÜLTÜR

HALK OYUNLARIMIZ

Halk oyunları köylerde kasabalarda yaşayan insanların oynadığı yöresel oyunların tümüdür. Halk oyunları genelde insanlar tarafından düğünlerde, nişan törenlerinde asker uğurlamalarında, yayla şenliklerinde dini ve milli bayramlarda mutluluk göstergesi olarak oynanır. Bu yöresel oyunlar çok çeşitlidir. M.Ö. 7000 yıllarına ait dünyada ilk halk oyunları resmi Hakkâri - Van arasındaki Tırşin Yaylası'nda bulunmuştur. Halk oyunları ile ilgili eski resmin Hakkâri'de bulunması bu kültüre ilk olarak bu toprakların ev sahipliği yaptığını gösterir. Türkiye'de 4000'in üzerinde halk oyunu çeşidi varken bunların 700'e yakın oyunu Hakkâri bölgesine aittir. Davul, zurna, kaval, düzele ve insan sesi ile oynanan halk oyunları kalabalıkla oynandığı için insandan insana aktarımı daha kısa sürede olmuştur. Hakkâri'de düğünlerde halayın başında halk oyunlarını en iyi bilenler oynarken halayın sonuna doğru halayı yeni öğrenenler oynar. O nedenle halayın sonunda başlayan küçük çocuklar bir iki yıl içinde halk oyunlarını öğrenip halayın başına doğru oynamaya devam ederler. Onların yerine ise halayı yeni öğrenmek isteyen çocuklar geçer.

Hakkâri Bölgesindeki Davul Ve Mendil İle Oynayan İnsan Figürü (Tırşin Yaylası)

Halk oyunları oluşumu insanların günlük hayatı ile başlar. İnsanların günlük hayatta yaşadıkları acılar, ayrılıklar, mutluluklar, hüzneler ve olaylar önce bir şarkıya dönüşür. Sonra zamanla bu şarkılar halay şarkıları olmaya başlar. Belli bir süre geçtikten sonra şarkı ve halay bir birini iki aşık gibi tamamlar. Tüm insanlar şarkıyı duyduklarında hemen o şarkının halayını hatırlarlar. Hakkâri halk oyunlarında oynanan tüm oyunların mutlaka bir hikâyesi vardır. İnsanlar şarkıyı ve halayı gördükleri gibi hemen halayın hikâyesinde hatırlarlar.

300 ile 350 arasında halk oyunu günümüzde Hakkâri'ye ait olduğu bilinmektedir. Hakkâri halk oyunlarının köklerinin çok eskiye dayandığı bilinmesine rağmen halk oyunlarımız ile ilgili her hangi bir bilimsel çalışma yoktur. Var olan ya da bilinen tüm oyun çeşitleri halk arasında bilinen oyunlardır. Bunların günümüzde bilinmesinde İlde gerçekleşen ve yoğun katılıma sahne olan Halk Oyunları Yarışmaları çok etkilidir. Hakkâri il merkez ve ilçelerde 100'e yakın halk oyunu öğreticisinin gönüllü çalışmaları sayesinde bir çok öğrencimiz bu yarışmalara katılmaktadır. Halk oyunlarında giyilen elbise ya da çalınan davul, zurna gibi oyun araçlarının masraflı olduğu düşünüldüğünde halk oyunlarımızın özellikle desteklenmesi çok önemlidir. Hakkâri'de halk oyunları ve folklor üzerine Hakkâri Üniversitesi bünyesinde büyük bir akademinin kurulması ve bu alan ile ilgili kitapların ve bilimsel çalışmaların yapılması bir çok oyunumuzun yok olmasının önüne geçecektir. Ayrıca bu oyunlarda söylenen şarkılardaki hikayelerde insanlar tarafından merakla okunacaktır.

Düğünlerde oynan oyunlardan en çok hangilerini biliyorsunuz?

Geleneksel Giyim

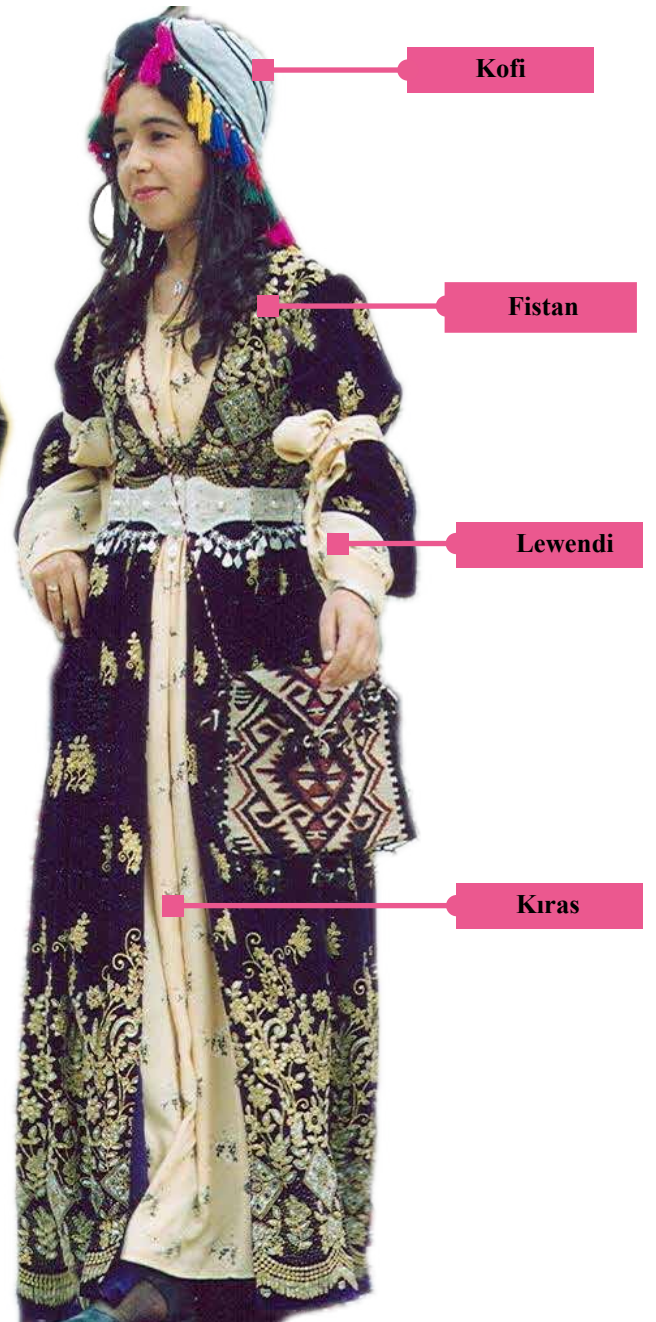
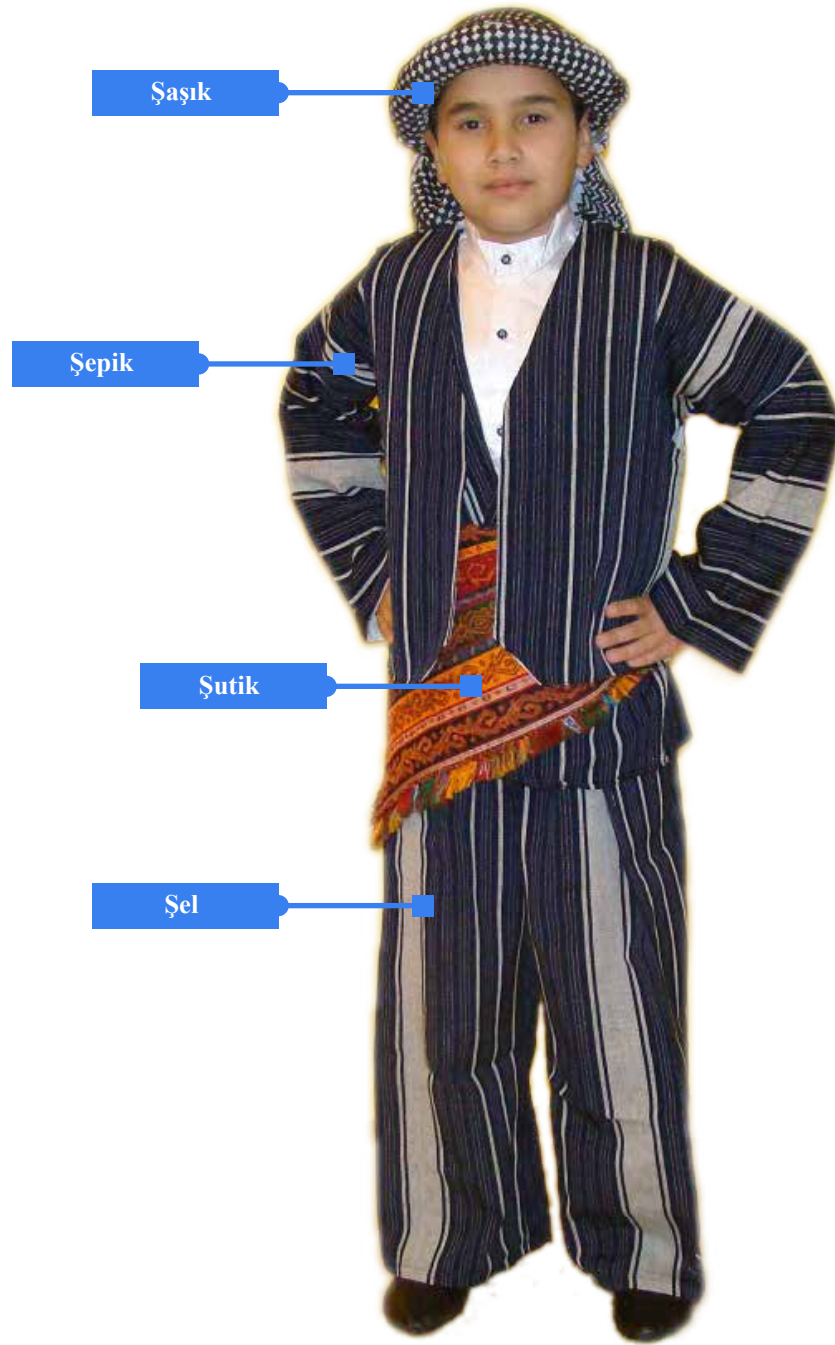
İkliminin ve doğa şartlarının sert olduğu Hakkâri'de geleneksel giyim insanların öncelikle doğada yasabileceği parçalardan oluşur. Bunlarda genelde hayvancılıkla uğraşan Hakkâri'de yün ağırlıklı giysilerdir. Bunu dışında erkek giysileri için yüzlerce yıldır kendi kumaşlarını üreten Hakkâri insanı kendine has bir geleneksel giysi zenginliğine sahiptir. Özellikle birçok dinin ve milletin beraber Hakkâri'de yaşamış olması giysi ve giyim çeşitliliğini daha da arttırmıştır. Bunu en çok düğünlerde gördüğümüz renkli kıyafetlerde görüyoruz.

Yüksek dağların içinde birçok bölgeye uzak kalan Hakkâri'de insanlar günlük yaşamda giyebilecekleri elbiseleri kendileri üretmek zorunda kalmıştır. Günlük yaşamda giyilen bu elbiseler Hakkâri'nin en önemli kültürüdür. Kadınların ve erkeklerin kıyafetleri çok farklıdır. Erkeklerde Sade ve koyu tonlar hakimken kadınların neredeyse gökkuşağı gibidir. Özel günlerde daha çok giyilen bu elbiseler gelinlikten, çocuk elbiselerine kadar birçok çeşidi mevcuttur.

İnsanlar arasında genelde alınan elbiselerin yenilerinin yapılması zor olduğu için birçok elbise yıllarca yamalı olarak giyilmiştir. Bu fakirlik ya da yokluk toplum içinde dışlanmamış tam tersi bir mutluluk, bir tebessüm olarak toplumda yaşatılmıştır. Birçok çocuğun geçmişte elbise bulamadığı Hakkâri'de çocuklar kız, erkek ayırt etmeksizin aynı kıyafeti giymiş kıyafet ve giysi Hakkâri'de yüz yıllarca Hakkâri'ye ait bir gelenek olarak yaşatılmıştır.

YEMEKLERİMİZ

QIRIS

KEPAYE

KELEDOŞ

TIRŞİK

Hakkâri'de giyim ,kuşam, yaşam tarzı, gelenek ve göreneklerde olduğu gibi yemekleri de bulunduğu iklimi ve yeryüzü şekillerinin bir parçasıdır. İnsanların ürettikleri gıdalar yemeklerini de belirler. Bu nedenle hayvancılık ile uğraşan Hakkâri'de yemeklerin çoğu hayvansal ve bitkisel ürünlerden yapılmaktadır. Yayla ve dağların birçok yabani ota sahip olması ve birçok hayvan türünün yetişmesi birçok yemeğe tat vermiştir. Komşu olan, akraba olan milletler yıllar içinde etkileşimde bulunmuş ve günümüze kadar birçok yemek çeşidi ulaşmıştır. Bunca yemek çeşidini lezzetli kılan başka bir özellikte Hakkâri'ye has baharatlardır. Bunların başında sumak, kekik, catır gelir.

Yüze yakın yemek çeşidi bulunan Hakkâri'nin yemekleri bölge sarp ve dağlık olduğu için diğer bölgelerden öğrenilmiş yemekler olmayıp ilimize has yemeklerdir. Günümüzde de bu yemek çeşitlerinin büyük bir bölümü sadece Hakkâri ve yöresinde yapılmaktadır. Görseldeki yemekler dışında **Kutildev**, **Tırşka Çele**, **Otlu bulgur** ve **pilavlar**, **maş çorbası**, **sarımsaklı köfte**, **çorti aşı**, **aside**, **ağavk** gibi Hakkâri'ye has yemek çeşitleri mevcuttur.

YEMEK TARİFİ (DOĞABA)

MALZEMELER: 1 Kase yoğurt, 1 adet Yumurta, 1 Yemek Kaşığı un, 2 su bardağı buğday, yarım kilo kemikli et, 2 su bardağı nohut.

KÖFTE İÇİN: 2 bardak bulgur, 1 adet yumurta, un, name, karabiber, tuz

YAPILIŞI:

Nohut ve et yıkanıp düdüklüye alınır ve pişirmeye bırakılır. Buğday küçük bir tencerede 50 dakika kaynatılır. Bulgura sıcak su katılıp suyunu çekmesi beklenir. Suyunu çekince yumurta, un, tuz ve baharatlar eklenip ufak ufak köfteler haline getirilir. Yoğurt çırpılır. Yumurta, un katılıp ocağa alınır. Kaynama noktasına gelene kadar iyice karıştırılır. Kaynamaya başlayınca köfteler, nohut, et ve buğday katılıp pişirilir. Piştikten sonra üstüne pul biberli, tereyağı gezdirilir ve servis edilir.

Siz de tarifini bildiğiniz Yöresel bir yemeğin yapılış aşamalarını sınıftaki arkadaşlarınızla paylaşabilirsiniz?

TAHİN

Hakkâri'nin en özel lezzetlerinin başında tahin gelir. Yüzlerce yıldır süren bu lezzet yolculuğu tarlalarda susam ekimi ile başlar. Ekin zamanı tüm susamlar toplandıktan sonra taneleri dalından kopsun diye kurutulmaya bırakılır. Tanesi dökülen susamlar topraktan arındırıldıktan sonra ilde çok eski olan su değirmenlerine götürülür. Değirmene girmeden susamlar yıkanıp kavrulur. Kavurulan susamlar değirmenden geçtikten sonra doğal katkısız tahin olarak sofralara gelir.

OTLU PEYİNİR

Bahar mevsimi ile birlikte peynir hazırlıkları başlar. Yüzlerce insan önce dağ ve yayla yollarına düşer. Buralarda peynire katılacak otlar dikkatlice günlerce toplanır. Toplanan bu otlar evlerde temizlendikten sonra yaylalardan gelecek peynir sütleri beklenir. Yayladan gelen sütler büyük kazanlarda kaynatıldıktan sonra otlar ile karıştırılıp mayalanır. Bu otlar arasında **Si-yabo, Mende, Si, Sore** gibi otlar bulunur. Sonra günlük ihtiyaç ayrıldıktan sonra diğer peynirler tuzlanıp büyük bidonlara konur. Bu bidonlar toprak altına saklanır. Kışın çıkartılıp tüketilir.

HAKKÂRİ TANDIR EKMEĞİ

Mezopotamya haklarının bir geleneği olan tandır ekmeği (Nanê Tenurê) Hakkârî'de de yüzyıllardır devam eden bir gelenektir. Kent kültürünün yaygınlaşmasıyla beraber daha az tüketilir oldu. Fakat Özellikle kırsal kesimlerde neredeyse her evde pişirilip tüketilir.

Tandırılar, yerde açılan kuyunun etrafının mavi çamurun sıvanması ile yapılır. Mavi çamur ile sıvanan tandırılar üç gün boyunca kullanılmaz ve bu süre zarfında sürekli olarak kaygan ol-

ması ve sağlamlaşması için bakımı yapılır.

Bu tandırlarda pişirilen ekmeklerin hamuru da özenle yapılır. Mayalanmış hamur ekşimesi ve kabarması için bekletilir. Ekşiyen ve kabaran Hamurdan “Gırık (Gırkên Hevirê)” denen yumruk büyüklüğündeki yumaklar oluşturulur. Bu yumaklar üzerine un serpilmiş “Berkeş” denen tahta üzerine konur ve “Dolik” denen merdane ile yufka haline dönüştürülür. Bu yufkalar “Merzêke” üzerine konulur ve içi köz dolu tandırın duvarlarına yapıştırılarak lavaş ekmeği yapılır.

GIRIK

BERKEŞ

MERZEKE

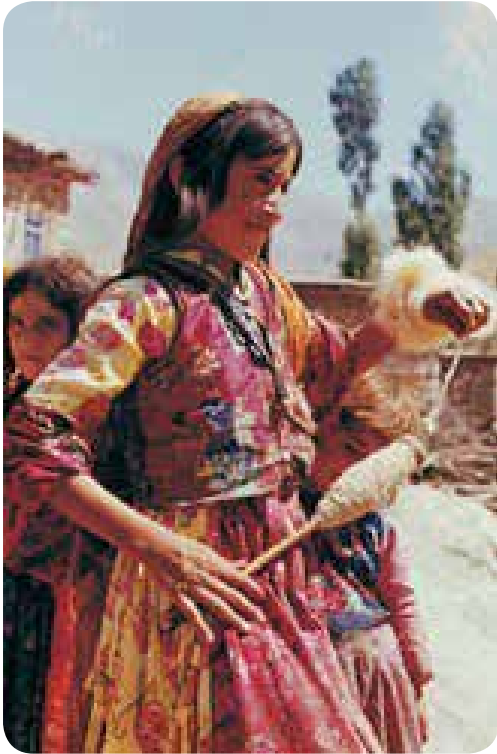

TANDIR

EL SANATLARI

El sanatları geçmişte insanların temel ihtiyaçlarını karşılamak için yaptıkları el ve kol gücüne dayanan üretim yöntemidir. Birçok çeşidi içine aldığı için çok geniş bir alanı kapsar. Bunlar dokumacılık, madencilik, ahşap oymacılığı, dericilik gibi birçok alanda yapılmaktadır. Bu alanlarda yapıldıkları bölgeden bölgeye değişir. Hayvancılığın fazla yapıldığı Hakkâri gibi illerde hayvansal ürünlerden dokumacılık yapıldığı gibi madenlerin bol olduğu bölgelerde ise madencilik alanında el sanatları gelişmiştir.

El sanatları sanayi ve fabrika öncesi insanların en çok yaptıkları meslekler olarak da bilinmekteydi. Günümüze doğru ise makinelerin icadı ile el sanatları yerini makinelerin seri ürettiği mallara almıştır. Hakkâri ise el sanatları bakımından çok eski bir kültüre sahiptir. Çünkü el sanatlarının zengin yapan en önemli iki özellik doğa ve hayvancılık Hakkâri'deki en önemli geçim kaynağıdır. Yüz yıllarca el sanatı merkezi gibi her türlü dokuman ve kumaşın binlerce genç kız ve annenin elinden geçtiği Hakkâri büyük bir fabrika gibidir. Neredeyse Hakkâri'deki her ev kendi kara çadırını kilimini, halısını, heybesini, yerel elbisesini kendisi yapardı. Binlerce yıldır bilinen bu gelenek günümüzde sadece kültürel ve zevk için yapılan küçük sanatsal etkinliklere dönmüştür. Bir iki kurs el sanatları geleneğini devam ettirse de yeterli olmayıp birçok evde artık fabrika yapımı el sanatları malzemeleri kullanılmaktadır. Hakkâri'de binlerce yıldır yapılan el sanatlarının başında kilim, kapı süsleri, kuşaklar düğün elbiseleri, bahtiyariler, heybeler çoraplar, el işi orgü ve oylar gelir

El sanatları ile Hakkâri'li kadınlar bir bütün gibidir. Her bir ev kadını bir okul gibi bildiği her şeyi yeni nesil kızlara öğretir. Özellikle Hakkâri'de el sanatları ve yaşam iç içe olduğu için üretilen tüm el sanatları günlük yaşamda kullanılır. Yeni doğan bir bebeğin ilk giyeceği elbiseden, büyüüp evleneceği güne kadar kullandığı çoğu ürün geçmişte bir kadının elinden çıktığı için Hakkâri'de el sanatları çok özel bir yere sahiptir.

KİLİMLER

Bitkilerden elde edilen boyalar ile yapılan kilimler Hakkâri'de başta gelen el sanatıdır. Birçok desen ve motifi bulunan bu kilimlerin her biri içinde farklı bir anlam içerdiği için çok anlamlı özelliklere sahiptir. Birçok kadının kilim yapabildiği Hakkâri'nin en önemli el sanatı kilimdir.

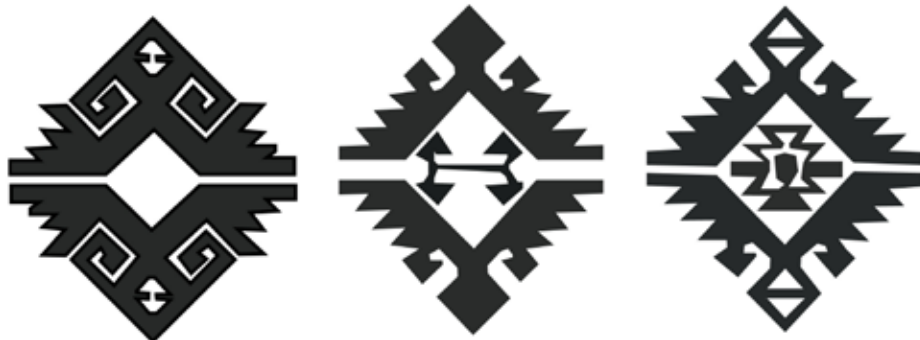
YÜN ÇORAPLAR

Ağır kış şartlarında insanların başta gelen giyim ihtiyacı çorap olmuştur. Hakkâri'de ağır kış şartlarında yaşayabilmek için birçok çorap çeşidi yapılmıştır. Küçük bebeklerden yetişkinlere kadar her insanın onlarca çift örgü çorabı eski Hakkâri'de bulunuyordu.

YÜN ELDİVENLER

Çorap ile birlikte bir takım halinde örülen diğer el sanatımız Hakkâri eldivenleridir. Kartopu oynayan çocukların en sevdiği giysi parçalarıdır. Kendine has desen ve motifleri olan Hakkâri eldivenleri bir çok araştırmaya konu olmuştur.

KAPI SÜSLERİ

Hayvan yünlerinin renklendirmesinden elde edilen diğer bir el sanatı da kapı süsleridir. Yayla çadırlarında odaları ayırmak için kullanılan bu kapı süsleri günümüzde şark köşelerinin en güzel süsleridir.

HEYBELER

İnsanların eşya taşırken kullandıkları bazen de hayvanların yük taşımaları için yapılan örgü heybeler Hakkâri'de her evde bulunur. Yaylada süt bidonları taşınırken ya da çobanların yanlarından ayırmadığı çok önemli taşıma araçlarıdır.

KIL ÇADIRLAR

Keçi kıllarından yapılan kıl çadır Hakkâri'nin en önemli mimari yapısıdır. Keçi kılı su geçirmediği ve yazın serin tuttuğu için tercih edilir. Birçok aile kendi kıl çadırını kendisi öreri.

PARZUNLAR

Kadınların eşya taşımaları için yapılan parzun aynı zamanda çocukların içinde taşındığı en önemli el sanatlarından biridir. Bir çok berivan süt sağarken de sütleri parzun ile taşımaktadır.

GERDANLIKLAR

Kilim motiflerinden yapılan kadın süslerinden biride gerdanlıklar ve bilekliklerdir. Özel günlerde giyilen bu eşyalar en güzel kadın süsleridir.

YELEKLER

Giysi üstü olarak yapılır. Kışın soğuktan korunmak için dokum yünlerden yapılır.

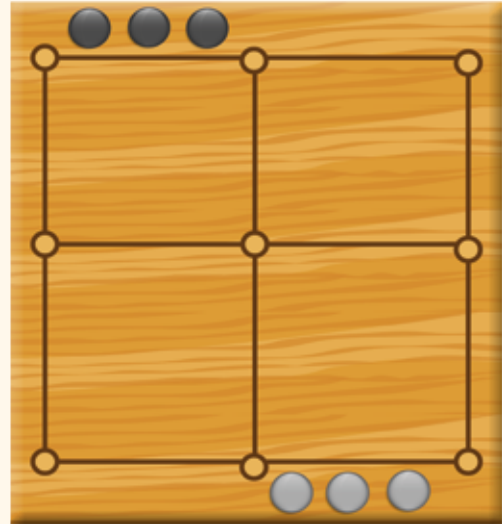
ÇOCUK OYUNLARI

Çocuk oyunları, kültürümüzün önemli bir unsurudur. Yüzyıllardır süregelen bu oyunlar, Teknolojinin gelişmesine ve kent yaşamının yaygınlaşmasına bağlı olarak unutulmaya başlanmıştır. Hakkâri'de uzun yıllar boyunca sokaklarda ya da evlerde oynan bu oyunlar maalesef günümüz çocuklarının hiç bilmediği, yabancı olduğu oyunlar haline gelmiştir.

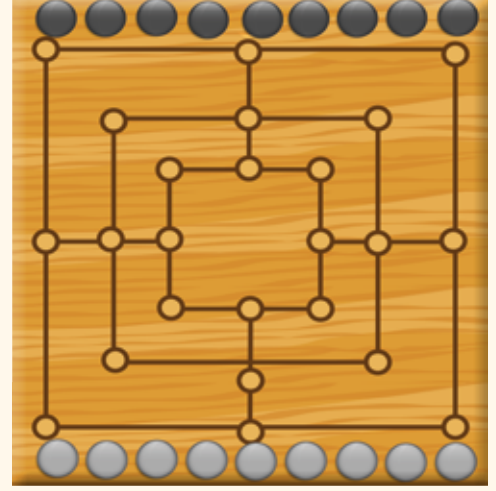
ÜÇ TAŞ OYUNU

Üç taş bilinen en eski ve en kolay zeka oyunlarından bir tanesidir. Öğrenilmesi kolay ve kuralları basittir. İster bir kağıt üzerine çizilip ister yere toprak üzerine çizilip oynanır. Oyunda iki oyuncu vardır. Her oyuncunun farklı renklerde 3'er taşı bulunur. Amacı her oyuncunun taşlarını hareket ettirerek alt alta, yan yana veya çapraz bir şekilde sıralaması olan bu oyunun kuralları şöyledir. Oyuncular oyuna kura çekerek başlar. Kura sonucuna göre oyuna ilk başlayan oyuncu bir taşını istediği bir yere yerleştirir. Ardından diğer oyuncu bir taş yerleştirir. Oyuncular sırasıyla taşlarını yerleştirirler. Eldeki taşlar bitene kadar hamle yapılmaz. Tüm oyuncular taşlarını yerleştirdince hamle yapılır. Sırası gelen oyuncu bir taşını en yakın ilk boş bölüme çizgi üzerinden kaydırarak hareket ettirir. Taşlarını çapraz dizen ilk oyuncu oyunu kazanır.

DOKUZ TAŞ OYUNU

Dokuz taş da, üç taş gibi bir zeka oyunudur. Dokuztaş oyunu 2 kişi ile oynanır. Her oyuncunun 9 taşı vardır. Oyuncular oyuna kura ile başlar. Kura sonunda kazanan oyuncu ilk taşı oyun tahtasına koyarak oyuna başlar. Sonra rakibi bir taş koyar. Her iki oyuncunun elindeki 9 taş bitinceye kadar sırası ile taşları oyun tahtası üzerine koyarlar. Oyuncular ellerindeki 9 taş da oyun alanına bırakmadan hamle yapamazlar. Taşların yerleştirilmesi aşamasında oyunculardan biri yatay ya da dikey olarak taşlarını üçlü yapmışsa rakibinin bir taşını alır. Rakibin üçlüsü varsa üçlü bozulmaz. Üçlü olmayanlardan birini alır. Çapraz olarak yapılan üçlemeler taş yemek için geçerli değildir. Taşlar arasında çizgi kanalı olmalıdır. Oyuncular taşları hareket ettirerek aynı düzlemde üç (3) taşı bir araya getirerek rakibinin taşını yiyebilir. Oyuncular dokundukları taşı oynamak zorundadırlar. Oyun tahtasında üçtaş kalan oyuncu sıra kendisine geldiğinde taşlarını oyun tahtasında dilediği yere koyabilir. Oyun normal devam ediyorsa oyunda 2 taş kalan oyuncu oyunu kaybetmiş sayılır.

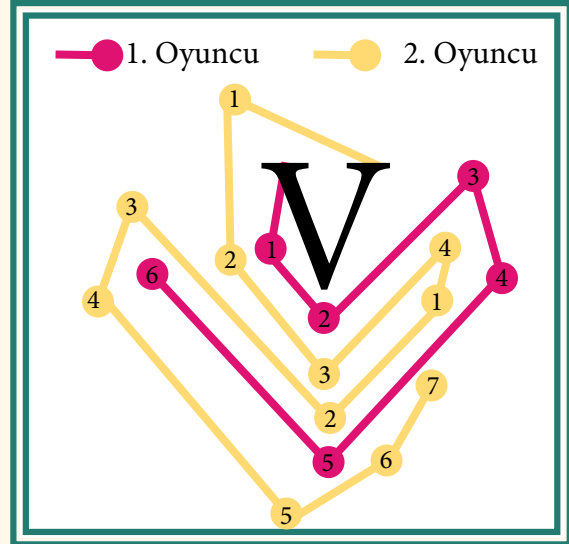
BEŞ TAŞ OYUNU

Beştaş, en az iki kişi ve beş küçük taşla oynanan bir çocuk oyunu. Oyuncu, taşları yere attıktan sonra bir tanesini havaya fırlatıp o düşmeden yerdeki taşlardan birini ya da birkaçını toplamak ve tekrar taşı tutmak zorundadır. Havaya atılan taş yere düşerse, oyun sırası öteki oyuncuya geçer. Taşlar önce birer birer, sonra ikişer, üçer ve dörderli gruplar halinde toplanır. Bundan sonra yere baş parmak ve işaret parmağıyla köprü yapıp öteki oyuncunun seçtiği taşa değdirmeden tüm taşlar bu köprüden geçirilir. Son aşamada taşların tümü havaya atılıp elin tersiyle tutulur. Bunlar da fırlatılıp bu kez avuçla yakalanır. Avuçta ne kadar taş varsa o kadar sayı kazanılır.

ÇİVİ OYUNU

Çivi Oyunu 2, 3 ya da 4 kişi ile oynanan bir sokak oyunudur. Nemli topraklarda oynanır. 2 kişi ile onanacaksa Nemli toprağa "V", 3 kişi ile oynanacaksa "Y", 4 kişi ile oynanacaksa "X" çizilir. Her oyuncunun bir çivisi olur. Yere çizilen harfin her bir ucu farklı oyunculara aittir. İlk başlayan oyuncu elindeki çiviyi nemli toprağa saplamaya çalışır. Saplanan çivinin olduğu noktadan Harfin kendisine ait ucuna doğru bir çizgi çizer. Burada amaç rakibinin etrafını sararak onu sıkıştırmaya çalışmaktır. Çivi saplanmaz ise sıra diğer oyuncuya geçer. İkinci sırada oyuna başlayan oyuncu, ilk oyuncunun çizdiği aralığa çivisini saplamak zorundadır. Şayet Rakibinin çizdiği çizgi üzerine saplanırsa sıra diğer oyuncuya geçer. Oyuncular birbirlerini sıkıştırmaya devam ederler. Çıkma ihtimali kalmayan oyuncu kaybetmiş sayılır.

- Oyuna turuncu renkli oyuncu başlamıştır. 1, 2, 3 ve 4 hamlesinde çiviyi saplayarak Mor renkli oyuncunun etrafını sararak onu sıkıştırmaya çalışmıştır. 5 Hamlesinde çiviyi saplayamadığından sıra diğer oyuncuya geçmiştir.
- Mor Renkli oyuncu 1, 2, 3, 4, 5 ve 6. hamleye kadar çiviyi toprağa saplayarak Turuncu Renkli oyuncunun yolunu kesmeye çalışmış onu sıkıştırmıştır. Mor renkli oyuncu 7. atışında çiviyi saplayamadığından sıra Turuncu oyuncuya geçmiştir.
- Turuncu Renkli oyuncu kaldığı yerden tekrar devam etmiştir. 1, 2, 3, 4, 5, 6. atışa kadar diğer oyuncunun etrafını sarmıştır. 7. atışında mor renkli oyuncunun çizgisine yakın bir noktaya çiviyi saplamayı başarmış diğer oyuncunun çıkma olasılığını düşürdüğünden oyunu kazanmıştır.

TIVANE

Bu oyun genellikle sonbaharda cevizlerin toplanma döneminde oynanır. Temel amaç çocukların bu oyun sayesinde ceviz sayılarını artırıp eve fazla cevizle gitmeleridir. Oyun herkesin bireysel oynadığı bir oyundur. Herkes sahip olduğu bir cevizi 5 ya da 6 metre uzaklıkta çizilen bir çizginin üzerine koyar. Sırayla herkes o çizgide yer alan cevizlerden bir tane-sini vurmaya çalışır. Cevizi vuran oyuncu çizgideki tüm cevizleri toplar. Bir sonraki oyun için çocuklar cevizlerini hazırlarlar. Hakkârî'nin çocuk oyunlarının iklim ve bitki ile bağlantısını gösteren en önemli örnektir.

ŞIVKANE

Çocuk oyun ve doğa ilişkisinin bir diğer güzel oyunu Şivkanedir. Çocukların temel amaçları anneleri tandır ya da sobada yakacak odun götürmektir. Her çocuk oyuna dahil olabilmek için doğadan yakılabilecek bir metreye yakın bir çok odun toplar. Oyun mevsimin çamurlu olduğu dönemlerde oynanır. Oyuna başlayan oyuncu gücünü göstermek için tüm kuvveti ile odunun çamura saplar. Sıra diğer oyuncuya geldiğinde oda saplanmış odunu kendi odunun çamura saplayarak devirmeye çalışır. Oyun sonunda kim diğer oyuncunun sapladığı odunu çamurdan devirebilirse yerdeki tüm odunları toplar eve götürür.

ŞEKANE (TÜYBOL)

Özellikle yaylada oynanan dünyada bilinen bezbol oyununun atasıdır ve oyundaki tüm özellikler birebir benzerlik gösterir. Yaylada toplanan çocuk ve yetişkinlerin en çok oynadığı geleneksel oyunların başında gelir. İnek ve öküz tüylerinden saatlerce tüyler yolduktan sonra bu tüyler ıslatılıp elle sıkılır ve sert bir top haline getirilir. Top hazırlandıktan sonra oyuncular arasında iki takım seçilir. Takımın biri topu fırlatan takım olurken diğeri de sopayla gelen topu uzaklaştırmaya çalışan takım olur. Sopaya doğru atılan topun sopayla vurulmasıyla oyun başlar. Topu atan takım sopayla vurulan topu havada tutmaya çalışır eğer topu havada tutarsa sayıyı alır. Eğer tutamayıp yere düşürürse düşen topu alıp rakip takımdan birisine değıdirmeleri gerekir. Top rakip takıma değıdiği zaman sayı alırlar. Değımedi zamanda sıra diğerk takıma geçer ve sayıyı alırlar.

BIRANE

Yayla oyunlarından biri de Birane'dir. Kurdun koyun ve kuzuları kapmalarına benzediğı için yine doğadan ve yaşamdan etkilenererek oluşturulmuş bir oyundur. Oyun iki gruptan oluşur bir grup kurtları diğerk grup koyun sürüsünü temsil eder. Ortaya bir odun saplandıktan sonra oyun başlanır. Bir grup dikilen bu odunu korumaya diğerk grup da o oduna saldırmaya başlar. Savunmadaki grup bir çember olarak odunun etrafına dizilir ve rakibin o çembere girip oduna ellemesine engel olmaya çalışır. Saldıran takımın ise ilk amacı çemberin içine girip çamura sapanan oduna ellemek ikinci amaçları ise çemberi oluşturan oyuncuları çekip çemberden uzaklaştırmak; bir bakıma kurtların kuzu ve koyunları sürüden koparmaları gibidir. Bu hamle ve rakip zayıfladıkça sopaya yaklaşılr ve oyun kazanılır ya da tam tersi iyi bir savunma ile rakip yenilir.

HAKKÂRİ'DE MÜZİK

Müziğin kullanım alanı Hakkâri'de çok geniştir. Bu genişlik Hakkâri'deki tüm sanat alanlarını kapsar. İçinde yılların hikâyelerini, ağıtlarını, halayını, efsanelerini barındırır. Çevresindeki ülkelerden etkilenmesine rağmen Hakkâri kendine has müzik geleneğini geliştirmiştir. Bunu yaparken de müziği en etkili iletişim aracı olarak oluşturmuştur. Bir kaval eşliğinde hayvanlar ile iletişim sağlamanın yanında bir düzele ve davul zurna ile de büyük bir eğlence mutluluk aracı olabilmektedir. Müzik geleneğini günümüze taşıyan en büyük çeşit ise uzun hava ve Dengbej geleneğidir. Kadın ve erkek dengbejlerden günümüze yüzlerce hikâye kulaktan kulağa aktarılmış, dengbejler Hakkâri'nin en büyük tarihçileri olmuştur. Bunun yanında derviş dediğimiz güzel dinimizi ve Kuran-ı Kerimi ücretsiz köy köy gezip öğreten insanların kullandığı def (erbane) ile okunan ilahiler bir başka müzik geleneğidir.

DÜZELE

Kamış ve bal mumundan yapılır. Özellikle Şemdinli ve çevresinde düğünlerde en çok sevilen müzik aletidir. Günümüzde düzele'yi çalabilen üç usta tek kalabilmiştir. Bu ustalardan biri de Recep Özer'dir. Recep Özer, 23 yıldır bu işi yaptığını fakat unutulmaya yüz tutmuş bu aleti öğrenmeye kimsenin istekli olmadığını söylemektedir. Gerekli kursların açılmasıyla Hakkâri'nin en önemli müzik aleti yeni nesiller tarafından öğrenilecek ve ilimizin önemli bir kültürel değeri bu sayede yok olmamış olacak.

DEF (TEF, ERBANE)

Def yuvarlak bir tahta kasağın bir veya iki yanına deriden bir örtü geçirilerek yapılan ve parmak vuruşlarıyla çalınan müzik aletidir. Bazı kaynaklarda tef ismiyle de karşımıza çıkmaktadır. Normal bir tef kasağı 20-40 cm aralığında değişen bir çaptadır. Eni 4-6 cm arasında değişmektedir. El ile tutularak havaya kaldırılan ve bu şekilde hem vurularak, hem de sallanarak çalınan bir çalgıdır. Hakkâri'de, bir zamanlar Allah yolunda dini eğitim almış ve bunu karşılıksız köy köy gezip insanlara öğreten kişi olan dervişler kullanırdı. Dervişler Hakkâri'de (feqi) olarak bilirdi. Def kullanan bu fakirler (faqi), gittikleri köylerde çocuklara namaz dualarını ve Kuran-ı Kerimi öğretir, karşılığında sadece günlük ihtiyaçlarının karşılanmasını isterdi.

DAVUL ZURNA

Vurmalı Bir çalgı olan davul zurna ile beraber çalındığında düğünler coşkulu bir ortam yaratmakta ve insanlara büyük müzik zevki sunmaktadır. Hakkâri'de kullanılan bu müzik aletleri düğünler, resmi törenler, açılışlar olmak üzere birçok etkinlikte çalınır. Hakkâri'de yok olmaya yüz tutmuş bu müzik aletlerini sadece iki aile geçimleri sağlamak için çalmaktadır. Kültür merkezleri ve kurumların sahip çıkılmaması durumunda davul zurna geleneği Hakkâri'de yok olacaktır.

KAVAL

Yapımının ve çalınmasının kolay olmasından dolayı yüz yıllarca Hakkâri'nin tüm köylerinde çalındı. Ancak günümüzde hayvancılığın azalması ve kentlerde göç edilmesinden dolayı bu müzik aletini kullanan çok az kişi kalmıştır. Gelecek kuşaklara Hakkâri'den bir şeyler bırakmak istiyorsak bir an önce **Düzele, Davul, Zurna, Def ve Kaval** aletleri için hemen kurslar açmalı, birçok öğrenciye bu aleti sevdirmeli ve kullanımını yaygınlaştırmalıyız.

DENGBEJLİK

Dengbej kelime karşılığı olarak ses söyleyen anlamındadır. Gerçek anlamda ise sese biçim veren, sese renk ve hayat veren insan anlamında bilinir. Dengbejlerin söyledikleri yapıtlara da **Kılam** denir. Genelde **kılamlarını** birçok dengbejin ve insanın bir arada oturduğu büyük divanlarda seslendirirler. Bu divanlarda söylenen ve öğrenilen şarkılar ve uzun havalar çocukların ve gençlerin dillerinde dolaşmaya başlar. Dengbejin sesinden çıkan her bir şarkı yüz yıllık yolculuğa çıkar. Bu yolculuk bazen bir cenaze töreninde bir ağıda bazen de bir düğünde bir halay şarkısına döner. O yüzden

Dengbejlik geleneği bir bakıma canlı tarih, canlı kültür geleneğidir.

Bu müzik kültüründe ses yalıdır , hiçbir müzik aleti ile söylenmez ,tüm melodiler ve notalar boğazdan çıkar. Uzun hava sanatçıları olarak da bilinen bu sanatçılar arasında birçok kadın dengbej Hakkâri'de bulunur. Çünkü kadınlarda Hakkâri'de yaşanmış aşkların acıların ve hikayelerin canlı şahididirler.

Günümüzde sayıları azalsa da dengbejler, şarkıya başlamadan önce sağ ya da sol ellerinden bir tanesini kulaklarına dayarlar. Bunda amaç ağızdan çıkan sesin kulağa yaptığı titreşimi hissedip şarkıyı derinden hissetmektir. Şarkı derinden hissedildikten sonra şarkının sonu gelmez.. O yüzden her dengbejler müzisyenliğin yanında yanında iyi bir hafız da sayılırlar. Çünkü beyinlerinde yüzlerce uzun hikâye silinmeden durur. Bu hikayeler hiçbir yöntem kullanılmadan diledikleri ortamda şarkıya dökülür.

Düğünlerde de dengbejler halayın başında ve sonunda olmak üzere ikiye ayrılırlar. İlk grup şarkının ilk dizesini söylerken ikinci grup söylenen bu dizeyi tekrar eder . Düğün böylece sürüp gider. Yeni dengbej olmak isteyenler ikinci gruba girip şarkıları tekrarlayarak ezberlemeye çalışırlar. Bu nedenle dengbejler bir okul gibidirler ve toplumu müzik konusunda aydınlatırlar.

ŞARKILARIMIZ

Hakkârî'ye ait şarkı sayıları çok olduğu kadar Doğu Anadolu'da birçok kişi tarafından bilinen şarkılardır. Genelde **Sıtran** olarak bilinen bu şarkılar hayata dair tüm konularda söylenmiştir. Bu şarkılarda dile gelen kelimeler bir bakıma Hakkârî'nin geçmişini yansıtır. Her bir şarkı birçok mesaj içerdiği için günümüzde de birçok olay için bu şarkılar söylenmeye devam eder. Bunlar genelde Kürtçe olarak bilinir. En çok bilinenleri **Elo Dino, Dolabe, Geliye Kewale, Momine, Hespé Beyzade'**dir.

MEM EBASİ (KÜRTÇE)

Hoy hoy hoy memo Mem ebasî ebasî
Jahro dilo memo Mem ebasî, ebasî

Hoy hoy hoy memo Kurtekî ser kirasî
Jahro dilo memo Kurtekî ser kirasî

Hoy hoy hoy memo Mem' em te ji diyarbakir
Jahro dilo memo Mem' em te ji diyarbakir

Hoy hoy hoy memo Wi ani barek şekir
Jahro dilo memo Wi ani barek şekir

Hoy hoy hoy memo Tîrê cerge du kerkir
Jahro dilo memo Tîrê cerge du kerkir

Hoy hoy hoy memo Hespê memê min boz e
Jahro dilo memo Hespê memê min boz e

Hoy hoy hoy memo Meydanê dike toz e
Jahro dilo memo Meydanê dike toz e

Hoy hoy hoy memo Sefer dayikê pîroz e
Jahro dilo memo Sefer dayikê pîroz e

MEM EBASİ (TÜRKÇE)

Hoy hoy hoy memo Zavallı kalbim
Ebasili mem'im Zavallı kalbim

Hoy hoy hoy memo Zavallı kalbim
Ne genç ve yakışıklı Zavallı kalbim

Hoy hoy hoy memo Zavallı kalbim
Mem'im Diyarbakır'dan dönüyor
Zavallı kalbim

Hoy hoy hoy memo Zavallı kalbim
Bir yük şeker getiriyor Zavallı kalbim

Hoy hoy hoy memo Zavallı kalbim
İki kez deşti gönlümü Zavallı kalbim

Hoy hoy hoy memo Zavallı kalbim
Mem'imin atı beyazdır Zavallı kalbim

Hoy hoy hoy memo Zavallı kalbim
Meydanı toz içinde bıraktı Zavallı kalbim

Hoy hoy hoy memo Zavallı kalbim
Sefer ana sana kurban olur Zavallı kalbim

ELO DİNO (KÜRTÇE)

Elo dîno, Elo dîno, Elo dîno, Elî Axayo
Simbêl reş û xwînşêrîno, Elo dîno, Elî Axayo

Qesra Elê mermer gişte
Birca Elê mermer gişte
Ew şûre beran pişte
Jaro Elo, Eli Axayo

Qesrê Elê nava rêyo
Birca Elê nava rêyo
Dengê du şêra wê têyo
Jaro Elo bi şûr çûyêyo

Dengê du şêra xweş tê
Jaro Elo bi şûr geheştê
Jaro Elo navda kuştê

DELİ ELO (TÜRKÇE)

Deli Elo Elo Ağa
Bıyıkları kaytan sıcakkanlı Elo Ağa

Elo'nun kasrı tek mil mermer
Tek mil mermer Elo'nun burcu
Kuşanmıştı kılıcını vurdular gariban
Elo'yo oracıkta

Elo'nun kasrı yol ortasında
Yol ortasında Elo'nun burcu
İçinde kükrüyor iki aslan
Yürüyor Elo kılıçla
Üstüne gelenlere doğru

Kükrüyor iki aslan saldırıyor
Elo kılıç elinde vuruluyor oracıkta.

GELYÊ QEVALÊ (KÜRTÇE)

Gelyê qewalê kûre narê hoy narê
Şeşxana lûre lurê sor gûl jê dî bari
Şala yarê mexmûre narê hoy narê
Şala yarê mexmûre sor gûl jê dî bari

Gelyê qewalê dûre narê hoy narê
Şeş xana denge denge sor gûl jê dî bari
Qutkê yare heft renga narê hoy narê
Qutkê yarê heft renga sor gûl jê dî bari

KAVAL VADİSİ (TÜRKÇE)

Kaval Vadisi derindir narinim hoy narin
Altıhanda matem var kırmızı gül endamıyla
Yârin şalı rengarek Narinim hoy narin
Yârin şalı mahmurdur kırmızı gül endamıyla

Kaval deresi uzaktır Narinim hoy narin
Altıhanda sesler var kırmızı gül endamıyla
Yârin yeleşti yedi renktir narinim hoy narin
Yârin yeleşti yedi renktir kırmızı gül endamıyla

BERÇELAN YAYLALARI

Berçelan Yaylaları
Severim Buraları
Gülnaz Karşıdan Gelir
Terlemiş Yanakları

Hey Hey Gülnaz Gülnaz Gülnaz
Severim Buraları
Gülzâr Karşıdan Gelir
Terlemiş Yanakları

Berçelanın İnişi
Gökte Reşko'nun Başı
Parıl Parıl Parlıyor
Sümbül'ün Altın Başı

Hey Hey Gülnaz Gülnaz Gülnaz
Severim Buraları
Gülzâr Karşıdan Gelir
Terlemiş Yanakları

Teperim Ben Teperim
Karlı Dağlar Tepilmez
Çıkarım Seyrederim
Nazlı Yârim Görünmez

ZAP SUYU DERİN AKAR

Zap suyu derin akar oy sinem mi sinem mi,
Can alır yürek yakar oy sinem mi sinem mi,
Ben sevip eller ala oy sinem mi sinem mi,
Bana da kimler bakar oy sinem mi sinem mi,

Oy sinem mi sinem mi,
Yar sinem mi sinem mi,
Yar sinem sinem sinem mi,
Yar sinem mi sinem mi.

Zap suyu aktı geçti oy sinem mi sinem mi,
Sinemi yaktı geçti oy sinem mi sinem mi,
Güzellerin içinden oy sinem mi sinem mi,
Benim yarimi seçti oy sinem mi sinem mi.

Oy sinem mi sinem mi,
Yar sinem mi sinem mi,
Yar sinem sinem sinem mi,
Yar sinem mi sinem mi.

Zap suyu geçit vermez oy sinem mi sinem mi,
Sırrına akıl ermez oy sinem mi sinem mi,
Öyle bir yare düştüm oy sinem mi sinem mi,
Dünyada yüzüm gülmez sinem mi sinem mi.

ESME SEHER YELİ ESME

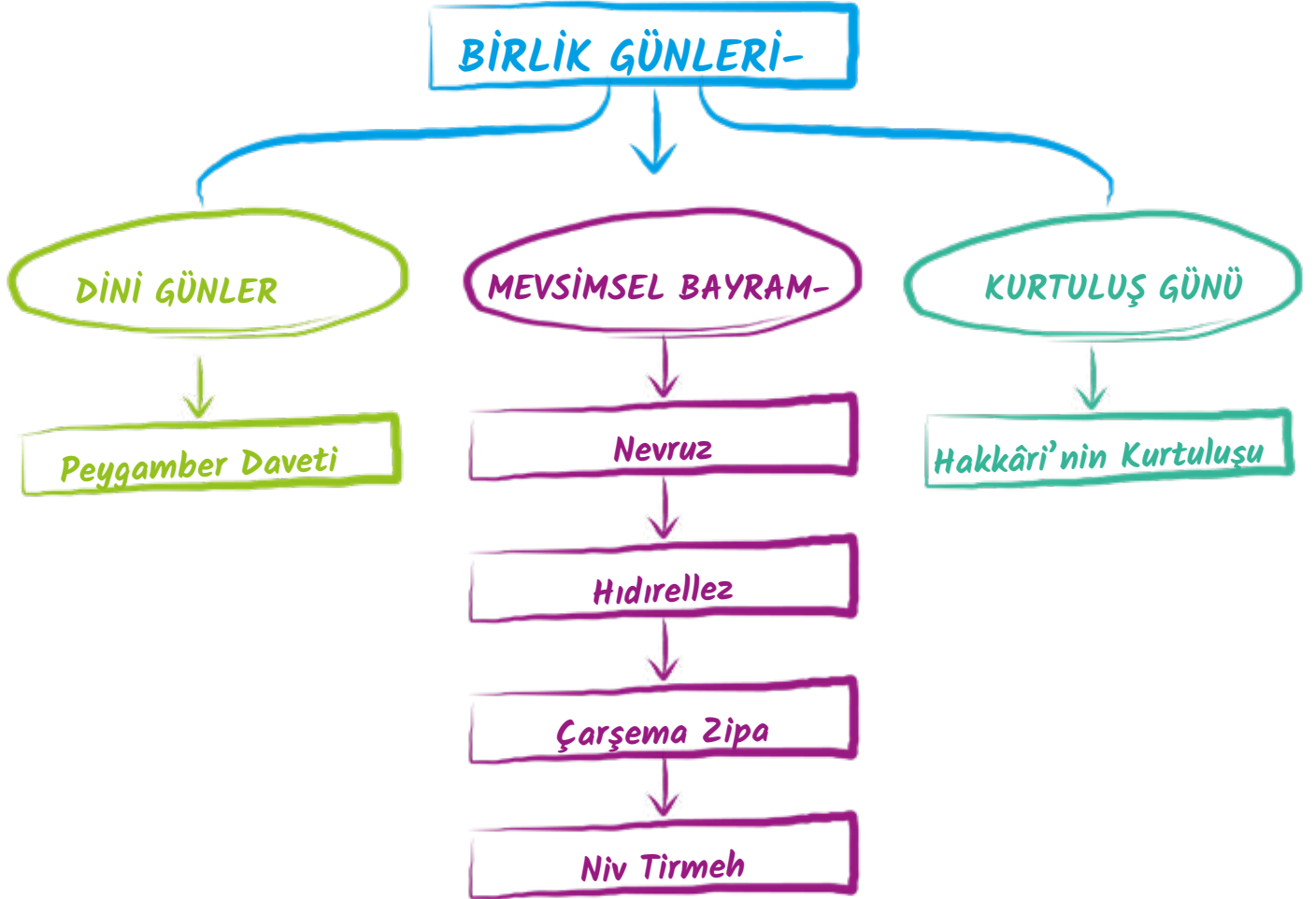
Esmе Seher Yeli Esmе
Değеr Tellere Tellere
Bozulsun Düşmanın Fendi
Düşün Ellere Ellere

Yârdan Ayrılan Üz Gülmez
Serhoş Olan Sözün Bilmez
Yâr Adını Desem Olmaz
Düşеr Dillere Dillere

Irak Yollar Yakın Olsa
Her Güzelde Hakkım Olsa
Dostum Lokman Hekim Olsa
Baksa Dillere Dillere

Emrah'ım Da Okur Yazar
Hak Kalemin Kimler Bozar
Ayna Almış Perçem Düzer
Benzer Güllere Güllere

BİRLİK VE BERABERLİK GÜNLERİMİZ

Peygamber Daveti Gelenegi

Özellikle cuma günler Hakkâri'de devam eden bir adettir. Bugünde tüm köylüler ya da mahalleliler evlerinde yemek pişirip ortak bir alanda toplanırlar. Bu alan eski Hakkâri'de ev damları idi. Herkes bugünde ortak yapılan yemekleri yer Allah'a şükrederdi. Günümüzde ise cuma namazı sonrası namaza katılanlardan bir kaçının eve davet edilme şeklinde devam etmektedir.

Nevruz

Yenigün anlamına gelen Nevruz Bayramı Ortadoğu ve Orta Asya'da birçok ülkede 21 Mart **Bahar Bayramı** olarak kutlanır. Hakkâri'de de insanlar kışın ağır şartlarından kurtulmaları ve yeni gelecek yılın bereketi için her yıl bu bayramı kutlar. Özellikle hayvancılık ile geçimini sağlayan Hakkâri için bu bayramın anlamı çok büyüktür. Yaylaların ve dağların binlerce çiçek açtığı insanların pikniklere gittiği ve halay çektiği Nevruz Bayramı mart ayı boyunca kutlanır.

Hakkâri Valiliği, kaymakamlıklar ve belediyeler bünyesinde birçok şenlik düzenlenir. Birçok aile büyük pikniklere gider. Hayvancılık ile uğraşan yöre insanı 3 - 4 ay kalacakları yaylaların yolunu tutmaya başlar. Hakkâri bir yılın yorgunluğunu nevruz günlerinde atar. Hakkâri'nin doğasında bugünde kendisini yenileyerek kutlar.

Hıdırellez - Hıdırilyas

Mayıs ayının ilk haftası kutlanır. İsmi Hıdır İlyas olarak bilinir. Bir bahar bayramıdır. Hakkârililer bu bayramı eskisi gibi kutlamaları da köylerde bu geleneği sürdüren az da olsa insan kalmıştır. Koyunların süt sağması bu haftada gerçekleşir. Birçok insan bu hafta su kenarlarına gidip dileklerde bulunurlar. Özellikle birçok aile bir araya gelip büyük kazanlarda kavut (**Poğın**) pişirirler. Bu kavutları özellikler evlenme yaşındaki insanlar yer ve kısmetlerinin açıldığı düşünülür. Bu günde Önemli dini türbeler ziyaret edilip bez bağlanıp dilek tutulur.

Çarşema Zipa (Kara Çarşamba)

“Çaşem a Zipa” olarak sürekli kutlanan en önemli bayramdır. Şubat ayının son haftası ile mart ayının ilk haftası kutlanır. Bu ay Hak-kârî’de çok rüzgarlı geçer. Halk bu rüzgarların karı erittiğine inanır o yüzden Kar Eriten Rüzgarlar olarakta bilinir. İlk çarşamba haftası herkes evine insanları davet eder yemekler yer.

İkinci çarşamba haftasında ise insanlar misafir olarak akraba ziyaretlerinde bulunur. Bu haftaların en şanslıları çocuklardır. Çünkü iki hafta sürecek rüzgarlı günlerde tüm çocuklar ağaçtan rüzgargülü yapıp sokaklarda iki hafta rüzgargülleri ile koşarlar.

Nivtirmeh (Temmuz Ortası) Şenlikleri

Kış aylarında yayla yollarının kapalı olmasından dolayı insanların gidemediği yaylalar temmuz ayı ile birlikte açılır. Bu ayda insanlar ot biçmeye, ürünleri toplamaya başlar. Hakkârî’de temmuz ayı ve ortalarına kadar şenlikler düzenlenir. Tüm şehir en yakın türbelere Kuran-ı Kerim okumaya dua etmeye gider. Şehir merkezi bom boş olur yaşam durma noktasına gelir bu ayda. Okulların tatil olması da eklenince bütün çocuklar bu şenliklerde yüzmek ve oynamak için nehir kenarlarına gider. Büyük salıncaklara binmek en köklü adetlerdendir.

Hakkâri'nin Kurtuluşu

Her yıl 22 Nisanda Hakkâri'de tüm resmi kurum ve okullarda Hakkâri'nin düşman işgalinden kurtuluşu kutlanır. İlçemiz Yüksekova'da ise 5 Mayıs günü kurtuluş günü olarak kutlanır. Sabah çelenk ve bayrak törenlerinden sonra konser, tiyatro ve şenlikler düzenlenir.

ŞEHRİMİN İMKANLARI

EĞİTİM İMKANLARI

ÜNİVERSİTE EĞİTİMİ

2008 yılında kanunla açılan Hakkâri Üniversitesi bünyesinde İnşaat Mühendisliği, Eğitim fakültesi gibi birçok fakülte açılmıştır. Bu 4 yıllık fakültelerde 1000'e yakın öğrenci eğitim görmektedir. Öğrencilerin eğitimlerini iyi bir şekilde tamamlamaları için Hakkâri'de birçok yurt, yemekhane, araştırma merkezi ve enstitü mevcuttur. Fakültelerin yanında öğrenci sayısı 1700'ü bulan yüksekokullar da açılmıştır. Bunlar, Çölemerik Meslek Yüksekokulu (MYO), Yüksekova MYO ve Sağlık MYO'dur.

Üniversitenin açılması Hakkâri insanı için önemli bir fırsattır. Üniversite Kampüs inşaatının bitmesi ile Hakkâri eğitim seviyesinde iyileşme görülmesinin yanı sıra diğer illerden öğrencilerin İlimize gelmesi Hakkâri insanı için birçok fırsatı beraberinde getirecektir.

ÖRGÜN EĞİTİM

Örgün eğitim çocuğun belli yaşta belli bir süre okumak zorunda olduğu resmi okullardır. Sayı bakımından Hakkâri'de en fazla olan eğitim yuvalarıdır. Geçmişte devlet imkânlarının ve Hakkâri doğasının zorluğu nedeniyle okul ve öğretmen sayıları az olsa da, günümüzde bu sorunlar %90 oranında azaltılmıştır. Hakkâri'mizde Okulu ve öğretmeni olmayan okul neredeyse bulunmamaktadır.

Hakkâri genelinde 21 anaokul, 201 ilkokul, 90 ortaokul ve 38 ortaöğretim olmak üzere 350 okul bulunmaktadır. Bu okullarda okuyan öğrenci sayısı da 70000 civarındadır. Buda Cumhuriyet tarihinde Hakkâri için bir rekor sayılır. Öğretmenlerin gelmek istemedikleri şehir gitmiş 3500 öğretmenin çalıştığı , eğitim verdiği bir şehir olmuştur Hakkâri.

2016-2017 eğitim öğretim yılında İl Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından ilki uygulanan proje sayesinde 12450 öğrenci sportif faaliyet olarak futsal, voleybol, dart, masa tenisi, satranç ve kayak branşlarında yarışmalara ve kurslara alındı. İlde büyük bir sevince neden olan projeye 2018-2019 yılında ilçe okulları da dahil edildi. Hakkâri'nin geleceğine büyük katkı sağlayacak sporcular bu proje sayesinde yetişecektir. Ayrıca spor yapma imkânı olmayan öğrencileri içinde eğitimde fırsat eşitliğini sağlaması bakımından Türkiye'de proje olarak bir ilktir.

Sağlıklı Gelecek Sporla Gelecek” projesi kapsamında yapılan sportif faaliyetlerden birine katıldığınız mı? Bu proje hakkındaki düşüncelerinizi paylaşınız.paylaşabilirsiniz?

Eğitim teknolojilerinde de Türkiye'den geri kalmayan Hakkâri'deki merkez okullarının tümü **Fatih Projesi** kapsamında akıllı tahta ile donatılmış ildeki tüm kara tahtalar kaldırılmıştır. Birçok okulun bahçesine halı saha yapılmakta ve öğrencilerin kış mevsiminde de spor yapma imkânları artırılmıştır.

Köylerde bulunmayan okullarda öğrencilerin merkezlere taşınması için taşınmalı eğitim sayesinde binlerce öğrenci günden bir gün evden okula, okuldan eve gidebilmektedir. Taşınmalı eğitim imkânının olmadığı bölgelerde okuyacak öğrenciler için birçok yurt ve pansiyon imkânı Hakkâri'de bulunmaktadır. Neredeyse tüm okulların bünyesinde pansiyon hizmeti verilmektedir.

YAYGIN EĞİTİM

Zorunlu eğitimi okuyamamış ya da okumuş olup da kendini farklı alanlarda geliştirmek isteyen insanların gördüğü eğitime yaygın eğitim denir. Yaygın eğitimde yaş sınırı yoktur. Hakkâri'de bu amaçla birçok insanın eğitildiği halk eğitim merkezleri, akşam sanat okulları, çıraklık okulları ve özel kurslar bulunmaktadır. İnsanlar buradan mezun olduklarında yeni bir meslek ya da bir iş, sanat kolu üzerine beceriler edinin günlük yaşamda kullanmayı öğrenirler. Özellikle ilimize doğalgazın gelmiş olması sanayi kollarındaki kursların ne kadar önemli olduğunu gösterir. Okulların tatile girmesi ile beraber binlerce öğrenci kuran, resim müzik kursları ile tanışır.

Yukarıdaki görsellere bakarak yaygın eğitimle kazanılan becerilerin hangileri olduğunu söyleyiniz?

EĞLENCE VE OYUN İMKANLARI

Hakkâri'de son yıllarda valilik, kaymakamlıklar, il ve ilçe belediye tarafından çocukların eğlenebileceği, boş vakitlerini değerlendirebileceği eğlence mekanları ve imkanları yaratılmıştır. Özellikle 2017 yılında Hakkâri Belediyesi tarafından açılan oyun merkezine çocuklar büyük ilgi göstermektedir. Merkezin temel amacı çocuklara 6 ay kar altında kalan Hakkâri'de oyun oynayabilecekleri bir alan yapmak. Bu amaçla 1500 metre kare alana yapılan merkezde oyunların yanında çocukların ders çalışma ortamları da yaratılmıştır. Her hafta Belediye ve Milli Eğitim Müdürlüğü sözleşmesi ile yüzlerce çocuk bu merkezden faydalandırılmaktadır.

BASINDAN

Hakkâri Çocuk Oyun ve Kültür Merkezi ilgi odağı oldu

Bir süre önce Halife Derviş Mahallesi'nde hizmete giren bin 500 metrekare kapalı alana sahip Çocuk Oyun ve Kültür Merkezi, bir birinden değişik etkinliklere ev sahipliği yapmaya devam ediyor. Günde yaklaşık 300 çocuğun faydalandığı Hakkâri Belediyesi Çocuk Oyun ve Kültür Merkezi, yöre halkının ilgi odağı haline geldi. Çocuk Oyun ve Kültür Merkezinde aile bekleme, kitap okuma ve kafe bölümünün de yer aldığını belirten yetkililer, mesai saatlerinin ise sabah 10.00 ile akşam 20.00'ye kadar olduğunu ifade ettiler. 6 ve 12 yaş arası çocuklar için top havuzu, trampolin, tüneller, tırmanma duvarı, sünger bloklar, air hockey, basketbol makinesi, şişme oyun parkı, tırtıl tren, langırt, palmiye dönme dolabı, atlıkarınca, mantar ve değişik oyuncakların bulunduğu Çocuk Oyun ve Kültür Merkezi hafta sonu ailelerle dolup taşı.

Çocuk Oyun ve Kültür Merkezi, yöre halkının ilgi odağı haline geldi. Çocuk Oyun ve Kültür Merkezinde aile bekleme, kitap okuma ve kafe bölümünün de yer aldığını belirten yetkililer, mesai saatlerinin ise sabah 10.00 ile akşam 20.00'ye kadar olduğunu ifade ettiler. 6 ve 12 yaş arası çocuklar için top havuzu, trampolin, tüneller, tırmanma duvarı, sünger bloklar, air hockey, basketbol makinesi, şişme oyun parkı, tırtıl tren, langırt, palmiye dönme dolabı, atlıkarınca, mantar ve değişik oyuncakların bulunduğu Çocuk Oyun ve Kültür Merkezi hafta sonu ailelerle dolup taşı.

Hakkâri il ve ilçe Belediyeleri tarafından birçok mahallede oyun parkları kurulmuştur. Bu parklar sayesinde okul dışı zamanlarda çocuklar eğlenceli zamanlar geçirebilmektedir.

HAKKARİ**ŞEMDİNLİ****YÜKSEKOVA****ÇUKURCA**

Ayrıca Hakkâri Valiliği ve Hakkâri Belediyesi tarafından özel günlerde çocuklar için çeşitli şenlikler ve festivaller düzenlenmektedir. Çocuklar bu şenlik ve festivallerde eğlenerek hoşça vakit geçirebilmektedir

SPOR İMKANLARI

Hakkâri'de çocukların ve gençlerin spor yapabilecekleri birçok spor branşı mevcuttur. Bu branşlarda birçok spor kulübü kurulmuş olup bünyesinde birçok sporcu yetiştirmektedir. Bunlar içinde kadın futbol takımı, engelli basketbol takımı, amatör erkek futbol takımları, okçuluk spor kulübü voleybol, doğa sporları gibi birçok çeşit bulunur. Tüm spor branşlarının oynanabileceği alt yapılar büyük oranda yapılmış olsa da profesyonel alt yapıları Hakkâri'de halen yetersizdir. Tüm çocukların en çok bekledikleri yaz okulları ildeki en büyük eğlence ve spor etkinliğidir. İlimizde yapılan kapalı yüzme havuzu ile beraber yılın on iki ayında spor yapılabilecek bir il olmuştur Hakkâri.

BASARI ÖYKÜSÜ

2017-2018 Türkiye 1. lig kadınlar ligine yükselmeyi başaran Hakkâri Gücü Kadın Futbol Takımı, Hakkâri tarihinde bir ilki gerçekleştirerek bugüne kadar birinci lige yükselen tek takım oldu. Gösterdikleri başarıda ailelerinin ve Hakkâri halkının büyük desteği olduğunu söyleyen futbolcular sayesinde Türkiye'nin en iyi takımları Hakkâri'ye maç için gelmektedir. Büyük ilgi ile izlenen maçları Hakkâri için bir umut olmuş birçok genç bu takımı örnek almıştır.

Çocuklarımızın katılacağı tüm sportif faaliyetler ilde büyük bir destek görmektedir. Her türlü imkan sunulan çocuklar eskiden iklim şartları ve alt yapı yetersizliğinden hiçbir imkana sahip değilken günümüzde okulların kapalı sporları dâhil 20'yi bulan salon mevcuttur. Bununla birlikte kayak tesisi, yüzme havuzları, halı sahalara, öğrenci ve çocuklar için büyük fırsatlar sunmaktadır.

KÜTÜPHANE VE ARAŞTIRMA MERKEZLERİ

Öğrencilerin eğitim hayatındaki en önemli mekânlardan biri kütüphaneler ve araştırma merkezleridir. Hakkâri kütüphane bakımından geçmişe göre çok ilerleme kaydetmiştir. Eskiden kütüphanesi olmayan ilimizin günümüzde dört adet halk kütüphanesi bulunmaktadır. Ayrıca her okul kendi bünyesinde kütüphanesini oluşturmuş ,her okulu bir kütüphaneye dönüştürmüştür. Sayıları yüzü bulan okul kütüphaneleri ilimizin en önemli okuma salonlarıdır.

İlk Kültür ve Turizm Müdürlüğüne bağlı kütüphanelerde birçok çalışma salonu vardır. Bu salonlarda öğrenciler akşam saatlerine kadar ders çalışıp her türlü imkândan faydalanabilmektedirler. İçinde büyük bir çocuk kütüphanesi de bulunduran kültür merkezi ,gezici kütüphane sayesinde şehir merkezine gelemeyen öğrencilerin ayağına kadar kitapları götürmektedir.

Gençlik Spor İl Müdürlüğü ve müftülüklerle de bağlı birçok kütüphane ve çalışma salonu mahallelerde açılmıştır.

Hakkâri gerek tarihi gerekse coğrafyası ile yeni keşfedilen iller arasındadır. Bu yüzden birçok araştırma merkezinin kurulması gerekli. Milli eğitim bünyesinde Ölçme ve Değerlendirme Merkezi, Rehberlik Araştırma Merkezi ile Hakkâri üniversitesinde dört araştırma merkezi mevcuttur.

- 1** Seyit Taha İslami İlimler Araştırma ve Uygulama Merkezi

- 2** Kadın Sorunlarını Araştırma ve Uygulama Merkezi

- 3** Sürekli Eğitim Araştırma ve Uygulama Merkezi

- 4** Proje Koordinasyon Araştırma ve Uygulama Merkezi

ŞEHRİMDE GELENEKSEL VE GÜNCEL SPORLAR

GELENEKSEL SPORLAR

Yüzlerce vadi ve akarsuya sahip Hakkâri'de geçmişin en önemli geleneksel sportif faaliyeti yüzmektir. Özellikle Zap Suyu'nun kenarındaki yerleşmelerde yaşayan insanların çoğu yüzmeyi iyi bilir. Zap Suyunda boğulma ve arama kurtarma olaylarında öncelikle bu köylerden yüzücüler gelip arama kurtarma faaliyetlerine katılırlar. Yaz mevsimi kısa sürmesine rağmen Hakkâri'de köklü bir geçmişi olan yüzmeye ilde çocukların en sevdiği geleneksel spor dalıdır.

Kış mevsiminin en önemli geleneksel sporu kızak kaymadır. Tüm kış çocukların büyük hayallerini güzel bir kızak süsler. Yoğun kar yağışlarının ardından gece saat 12'lere kadar şehirdeki tüm yokuşlarda çocuklar kendi aralarında kızak kayma yarışmaları yapar. Günümüzde hala devam eden bu spor insanların günlük yaşamını da kolaylaştırmıştır. Yazın dağlarda biçilen otlar kışın kızaklar sayesinde yerleşim yerlerine taşınır.

Hakkâri'nin Zengin doğası ve canlı çeşitliliği avcılık sporu için çok uygundur. Eski dönemlerden beri insanlar Hakkâri'yi büyük bir av alanı olarak görmüştür. Bilinçli ve kontrollü bir avcılık yapılmadığı için birçok canlı türü kaçak avcılık yüzünde günümüzde yok olmayla karşı karşıyadır. Özellikle keklik ,ördek ,dağ keçisi ,yaban domuzu gibi birçok av hayvanı ilimizde yaşar. Eğer kontrollü bir avcılık imkânı sağlarsa canlı türleri de artar insanlarda avcılık sporunda her türlü imkana kavuşur.

GÜNÜMÜZ SPOR İMKANLARI

Hakkâri dünya çapında oynanan sporların birçoğunun yapılabileceği imkanlara sahiptir. Hakkâri Valiliği ve bakanlıkların büyük yatırımları sayesinde tüm spor dallarının alt yapıları kurulmuş bu spor dallarında binlerce öğrenci eğitim görmektedir. Kurulan bu alt yapılarda birçok spor kulübü faaliyet göstermekte, her yıl onlarca müsabaka yapılmaktadır. Bu müsabakalarda yer alacak birçok hakem ve teknik ekip eğitimlerini tamamlamış durumda. Özellikler gençlerin ve çocukların ağırlıklı katıldığı sportif faaliyetler birçok başarı elde edilmektedir.

Birçok spor dalında Türkiye birinciliği alan sporcular alt yapı ve küçük yaşta eğitime önem verilmesi durumunda Dünya çapında ülkemizi temsil edecek yetenektedirler. Dört mevsimin yaşandığı ilimizde her mevsim yapılabilecek spor dalı mevcuttur. Özellikle kış sporları bakımından Türkiye'nin en avantajlı şehirlerindedir. Yılın büyük çoğunluğu karlı geçen ilimizde kış sporları alt yapıları biraz daha artırılırsa büyük bir merkez olabilecek spor yeteneklerini içinde barındırır.

Dünyada insanların yeni ilgi duyduğu sporların başında dağcılık gelir. Hakkâri dağcılık sporunu yeni öğrense de çok kısa sürede birçok aşama katetmiştir. İlimize her yıl dünyanın birçok bölgesinden dağcı bu sporu yapabilmek için gelir. Dört bin metrenin üstünde birçok dağ zirvesi bulunan Hakkâri; dağcılık sporu için çok uygun bir bölgedir. Bu spor dalında kullanılan malzemenin pahalı olması Hakkâri için eğitimini zorlaştırmıştır. İlerde bu türden sorunlar çözüldüğünde dağcılık Hakkâri'de en çok bilinen spor dalı olacaktır.

Güncel sporlar içinde insanların en çok sevdiği spor dalı olan futbol Hakkâri'de de çocukların vazgeçemediği bir oyundur. Tüm mahallelerde halı saha ve okul sahaları bulunan şehrimizde sadece bir tane küçük futbol sahası mevcuttur. İlçelerimizde var olan sahalarda onlarca amatör takım futbola ilgi duyan çocuklara oynama imkanı sunmaktadır. Üst liglerde sadece kadın futbol takımımızın bulunması futbola ilgiyi arttırmış olsa da yeterli değildir. Bir çok imkana sahip futbolcuların daha iyi yerlere gelmeleri Hakkâri için çok önemlidir.

Yılın büyük bir bölümünün kar yağışlı olduğu ilimizde en çok oynanan spor dalı kapalı alan sporlarıdır. Bunlardan en önemlisi basketbol olup 40 yılı bulan bir geçmişe sahiptir. İlde bir çok değerli antrenör ve basketbol oyuncusu yıllardır bir aile gibi bu sporu yaşatmaya devam eder. Birçok maçın oynandığı ilimizde basketbolun yeri çok farklıdır.

Minik Erkekler Grekoromen Türkiye Şampiyonası'nda Hakkâri'li güreşçi **Serhat Er** rakiplerini yenerek Türkiye şampiyonu oldu.

Yavuz Kocaömer 1 ve 2. Bölge Masa Tenisi Şampiyonasında Hakkâri'li **Dindar Mühürdaroğlu** ikinci oldu.

7-9 Ocak 2018 tarihinde Erzurum'da yapılan Anadolu Yıldızlar ligi Kayak Alp Disiplini Türkiye Şampiyonasında Hakkâri sporcular Dev Slalom dalında Gülay Akmaz Türkiye birincisi, Dev Slalom dalında Zilan Temel üçüncü, ikinci gün ise Slalom dalında Gülay Akmaz üçüncü oldu.

Her yıl düzenlenen koşu ve kros yarışmalarında binler genç atletizm dalında başarılar elde etmektedir. Birçok genç ilimizi il dışında temsil etmek için sürekli antrenmanlar yapar.

Hakkâri doğumlu ve Hakkâri üniversitesinde öğretim görevlisi olan **Emin Yıldırım** Türkiye futbol federasyonu üst klasman ligi hakemliği yapmaktadır. Birçok öğrenci yetiştiren Emin yıldırım gençlerin örnek aldığı spor insanlarında biridir.

Dört mevsimin bir arada yaşanması Hakkâri'yi tüm spor dalları için uygun bir şehir yapar. Birçok kurumun ve sivil toplum örgütünün buna yönelik alt yapı ve yatırımları sayesinde dünyada gelişen tüm yeni spor dalları için Hakkâri tam bir merkez olma yolunda olacaktır.

KAYNAKÇA

1. ALAEDDİNOĞLU, F 2011, Hakkari'de Turizm , Hakkari Valiliği İl Yıllığı Hakkari
2. ALAEDDİNOĞLU, F: Van İli Turizm Potansiyelinin Belirlenmesi ve Planlamaya Yönelik Öneriler, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 200
3. AYDIN,S. (2009).El Sanatları Geleneği ,Giyim kuşam ve Süsleme .Ankara : T.C .Kültür ve Turizm Bakanlığı Türkiye Kültür Portalı projesi
4. BABACAN, Z., 2005, Hakkari İlinde Yerleşmelerin Yükselti Basamaklarına Göre Dağılışı,Y.Y.Ü. Coğrafya Böl. Bitirme Çalışması.
5. BAYKARA, T., 2000, Anadolu'nun Tarihi Coğrafyasına Giriş-I, Anadolu'nun İdari Taksimatı, T.K.A.E, Yay. No. 160, Ankara.
6. BEKTAŞ, C.(2016) .Herkes İçin Kent .İstanbul : Arkeoloji ve Sanat Yayınları
7. BİNGHAM ,j.,CHANDLER ,F. ,CHİSHOLM ,J. Ve Diğerleri . (2012) Antik Dünya Ansiklopedisi .Ankara :TÜBİTAK Yayınları
8. BONIFACE, G.B., COOPER, C. 1994: The Geography of Travel and Tourism. Second Edition. Butterworth - Heinemann Ltd. Oxford.
9. BROOKES,O. (2017) . Şehirde Bir Gün . İstanbul : Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları .
10. CANAN,İ. (1994) Kütüb-i Sitte Muhtasarı Tercüme ve Şerhi (6.cilt).Ankara : Akçam Yayınları
11. CUİNET, V., 1892, La Turquie D'Asie, Tome II, Paris D. İ. E. HAKKARİ Köy Etüdü, 1997
12. ÇÖLEMERİKLİ , İhsan Mezopotamya Uygarlığında Hakkari , Lis Yayınları , İstanbul 2006.
13. DARKOT, Besim; "Çölemerik", İslam Ansiklopedisi, III, İstanbul, 1971, s.441-442
14. DEMİRCİ, M. (2003). İslamda Şehir ve Şehrin Sosyal Dinamikleri .İstem Yıl :1, Sayı :2, 2003,129-146
15. ELİAÇIK, M.(2016) Ebussuud Efendi 'nin Farsça Bir Manzum Fetvası .Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi ,5(4), 1765-1772
16. ERTUNÇ, N 2015, Hakkari Zirveleri İstatistikî Verileri ,Türkiye Dağcılık Federasyonu Hakkari İl Temsilcisi.
17. GÖKSU,D.(2015) İstanbul Kültür ve Edebiyat Atlası .İstanbul : İstanbul Turing ve Otomobil Kurumu.
18. Hakkari Belediyesi, 2006-2010, Hakkari Belediyesi Stratejik Eylem Planı
19. Hakkari Belediyesi, Hakkari.
20. Hakkari www.hakkarihaber.com
21. Hakkari İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2009, 2015 yıllarına ait Ait İstatistikî Veriler
22. Hakkari İl M.E.M. Verileri, 2018
23. Hakkari İl Yıllığı 94, Ankara, 1994.2009,1998
24. Hakkari İl Yıllığı 2003, Hakkari, 2003.
25. Hakkari İli Çevre Durum Raporu, Çevre ve Orman Bakanlığı, 2006, 2019
26. Hakkari İli Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması, 2019
27. Hakkari Tarım İl Müdürlüğü, 2018
28. Hakkari Valiliği Tarım İl Müdürlüğü, Hakkari.
29. Hakkari İli Tarım Brifing Raporu

59. TOP, Mehmet, "Hakkâri'nin Kültürel Yapısı", Hakkâri 2003, Ankara, 2003
60. TOP, Mehmet, Çukurca'daki Tarihi Taş Evler, Dağların Kenti Hakkari, S.22, Ankara 2003
61. TUĞLACI; Pars; Osmanlı Şehirleri, İstanbul, 1985
62. TÜİK, 2002, 2009, 2010, 2017 22018 Verileri
63. TÜİK, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları
64. TÜMERTEKİN, E. (1965) Türkiye'de Şehirlerin Fonksiyonel Sınıflandırılması, İstanbul Üniv. Coğrafya Enst. Yay. No: 43, İstanbul.
65. Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü, 2018
66. TÜRKÜNAL, S., 1951, Hakkari Dağları Hakkında Jeolojik Not. Türkiye Jeoloji Bülteni, Sayı:3, Ankara.
67. VATANSEVER,M.,BATMAN,O. Ve ALTAŞ, A. (2017). Sürdürülebilir Turizm Açısından Kızılırmak Deltası Kuş Cennetinin Yerel Paydaşları Tarafından Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma. Yönetim, Ekonomi,Edebiyat,İslami ve Politik Bilimler Dergisi ,2(2):31 Aralık 2017 194-217
68. YILMAZ, C.(2015) .Samsun Turizm Rehberi .Samsun : Büyükşehir Belediyesi Yayınları
69. Yurt Ansiklopedisi., 1985, Hakkari Maddesi, Cilt, s, 3291-3354, İstanbul
70. YÜKSE,F.(2016).Vezirköprü Yöresi Monografisi .Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi .Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun

GÖRSEL KAYNAKÇA

1. ÜNİTE

- Adaya sürüklenen adam görseli www.freepik.com'dan indirilerek Aşkın DEMİR tarafından konuya uygun hale getirildi.(s12)
- İletişim Görseli <http://www.pixabay.com/> (s14)
- Tarih Öncesi Avcılık Görseli <https://www.dkfindout.com/us/history/stone-age/big-game-hunters/> (s15)
- Neolithic Çağ Tarım Yapan Kadınlar Görseli <https://hablemosdeculturas.com/> (s15)
- Neolitik Çağ Yerleşim görseli <https://www.sutori.com/story/ancient-mesopotamia--Q2B9xC7MKkgSuw5w9s6irLRm> (s15)
- Çatalhöyük Görseli <https://www.ekopangea.com/2017/09/24/catalhoyuk> (s15)
- Eski Yunan Şehir Devleti <https://skirmish.io/posts/69-ancient-greek-cities/> (s16)
- Hindistan Görseli <https://photo.capital.fr/> (s17)
- Mısır Görseli <https://www.milligazete.com.tr> (s17)
- Japonya Osaka Görseli <https://www.travelbook.co.jp/> (s17)
- Konya <http://www.dunyabizim.com> ((s18))
- Antalya <http://www.gezievreni.com> (s18)
- İzmir Afiş Görseli Selçuk Belediyesi (s18)
- Kayaköy <https://theculturetrip.com/> (s19)
- Kütüphane <https://eskimeyenkutupphaneler.com/> (s20)
- Kurtuba <https://www.eligasht.co.uk/> (s20)
- Paris <https://wallpapersafari.com/> (s21)
- Notre Dame Katedrali <https://http://www.mymodernmet.com/> (s21)
- İstanbul Sultan Ahmet <https://http://www.wimlds.org.com/> (s22)
- İstanbul Boğaz Köprüsü <https://www.wallpaperflare.com/> (s22)
- İstanbul Galata Kulesi <https://www.pexels.com> (s22)
- Yalnız Kız <https://play.nownews.com/> (s23)
- Sokakta Oyun Görseli <https://www.tysmagazine.com/> (s24)

- Esnaf Görseli <http://www.corumtime.com/> (s24)
- İstanbul Kapalı Çarşı <http://www.corumtime.com/> (s25)
- Safranbolu Evleri <https://www.maxpixels.net/> (s25)
- Cumalıkızık Evleri <https://pixy.org/> (s25)

2. ÜNİTE

- Şehir Görseli <https://www.needpix.com/> (s28)
- İstanbul Tarlabası <http://www.hurriyetdailynews.com/> (s29)
- Yardımlaşma görseli <https://www.splishsplash.com.br/> (s30)
- 15 Temmuz Görseli <https://www.mynet.com/> (s31)
- İzmir Saat Kulei <https://www.pixabay.com> (s32)
- Eğitim Görseli <https://www.pixabay.com/> (s33)
- Vektörel Sokak <https://www.needpix.com/> (s35)
- Mezuniyet Görseli <https://www.mediafax.ro/> (s36)
- Hasta Çocuk Görseli <https://paraft.jp/> (s36)
- Tren Görseli <https://pixy.org/> (s37)
- Sel Görseli <http://www.pixabay.com/> (s39)
- Sevgi temalı görsel <http://www.pixabay.com/> (s39)
- Trafik Görseli www.freepik.com sitesinden indirilip Aşkın DEMİR tarafından yeniden düzenlendi. (s40)
- Engelsiz Yaşam <http://www.freepik.com> (s41)
- Elgelli Rampası görselleri <http://www.pixabay.com> (s42)
- Engelli görselleri <http://www.freepik.com> (s43)
- Şehirdeki diğer canlılar görseli www.freepik.com sitesinden indirilip Aşkın DEMİR tarafından yeniden düzenlendi. (s44)
- Çınar Ağacı <https://www.sakarya.bel.tr/> (s44)
- Vakıflar <http://www.sosyalsorumluluk.org> (s45)
- Yürüyen Köşk <http://www.isteaturk.com> (s45)
- Park görseli <https://www.pexels.com> (s46)
- Kuş Yuvası <https://www.pixabay.com> (s46)
- Köpek Yuvaları <https://www.pixabay.com> (s46)

3. ÜNİTE

Emin NOYAN

- 3.ünite kapak görselleri (s.48)
- Hakkari Belediye Parkı görseli (s. 49)
- Şine Dağı görseli (s.49)
- Sat gölleri görseli (s.50)
- Zap vadisi görseli
- zap suyunda rafting görseli (s. 51)
- Cilo Yaylası görseli (s.51)
- Hakkari bir kış akşamı görseli (s.53)
- kış mevsimi cadır kampı görseli (s.56)
- Koçanis (konak) kilisesi görseli (s.79)

Enver ÖZKAHRAMAN

- Hakkari çarşısı (1970 ' li yıllar) görseli (s.59)
- hakkari Medresesi ve Biçer Mahallesi Üstten Görünümü Görseli (s. 60)
- Okuma yazma Kursuna giden kadınlar görseli (s61)

Hakkari Valiliği ve İl Kültür Müdürlüğü

- Mir Kalesi, Taş steller görseli (s. 59)
- Sat gölleri kaya resimleri (s .59)
- Körfez Savaşı dönemi Hakkari'ye göç görseli (s. 61)
- 1930 Hakkari Depremi görseli (s. 64)
- Hakkari Cumhuriyet Bayramı kutlaması görseli (s.69)
- Çukurca Evleri (s.77)
- Eski Yüksekova (s.77)

Aşkın DEMİR

- Hakkari Siyasi Haritası (s48)
- Ticaret yolları Haritası (s.48)
- İlk Çağ Medeniyetler Haritası (s.74)

Hakkari Haber

- Yüksekova Sel Görseli (s.65)
- Hakkari de Çığ Görseli (s.66)

Çukurca Belediyesi

- Çukurca Manzara resmi (s.72)
- Çukurca Foto Safari Ödüllü Resim (Çukurca Kalesi) (s.72)

Şırnak Valiliği

- Beytüşebab Kaplıcaları (s.83)
- Mem ve Zin Türbesi (s.83)

4. ÜNİTE

Emin NOYAN

- 4.ünite kapak görselleri (s.88)
- Merga Bütan Kayak Merkezi Görselleri (s.106)
- Dağcılık Görselleri (s.107 ve 108)

Aşkın DEMİR

- Hakkari Tarım ve Hayvancılık Haritası(s.89)
- Hakkari Maden Haritası (s.94)
- Turizm Haritası
- Hakkari Ulaşım Yolları Görseli (s.109)

Çukurca Kaymakamlığı

- Çukurca Pirinç Tarlası (s.92)
- Cennet Hurması Haber Görseli (s.93)
- Çukurca Kalesinde Paraşüt (s.108)

Yüksekova Kaymakamlığı

- Dilimli Barajı (s.96)

Hakkari Valiliği ve İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

- Yayla Görseli (s.105)
- Ulaşım araçları görselleri

5. ÜNİTE

Emin NOYAN

- 5.ünite kapak görselleri (s.112)
- Merga Bütan Kayak Merkezi Görselleri (s.106)
- Dağ Keçisi görseli (s.163)

Hakkari Valiliği ve İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

- Festival Afişleri (s.114)
- Festival ve Şenlik Görselleri (s.116)
- Şemdinli Dengbejler Gecesi (s.118)
- Tarihi Eser Görselleri (s.121,122,123, 124,)
- Davulcu, zurnacı görseli (s.145)
- Hakkâri'nin Kurtuluşu görselleri (s.154)

Milli Eğitim Müdürlüğü

- Halk oyunları yarışmaları görselleri (s.117)
- halk oyunları yarışma görselleri (s131)
- okul ,öğrenci ve sporcu görselleri (s.155,156,157,158,161,162)

Enver ÖZKAHRAMAN

- Çukurca Köylerinde Bir Halay (s.130)
- Eski hakkari Yöresel Çocuk Giyimi (s.132)
- Hakkari Yöresine Ait Gelin Alma Töreni Görseli (s.132)
- Teşi ile Yün ile ip yapan kadın görseli (s.137)

koseoglukostum.com

- Kız Erkek Kıyafeti görseli (s135)